

208345

ERDÉLYRÉSZI UTI KALAUZ.

Szerkeszti: RADNÓTI DEZSŐ.

I.

BRASSÓVÁRMEGYEI

TURISTA-KALAUZ

IRTA

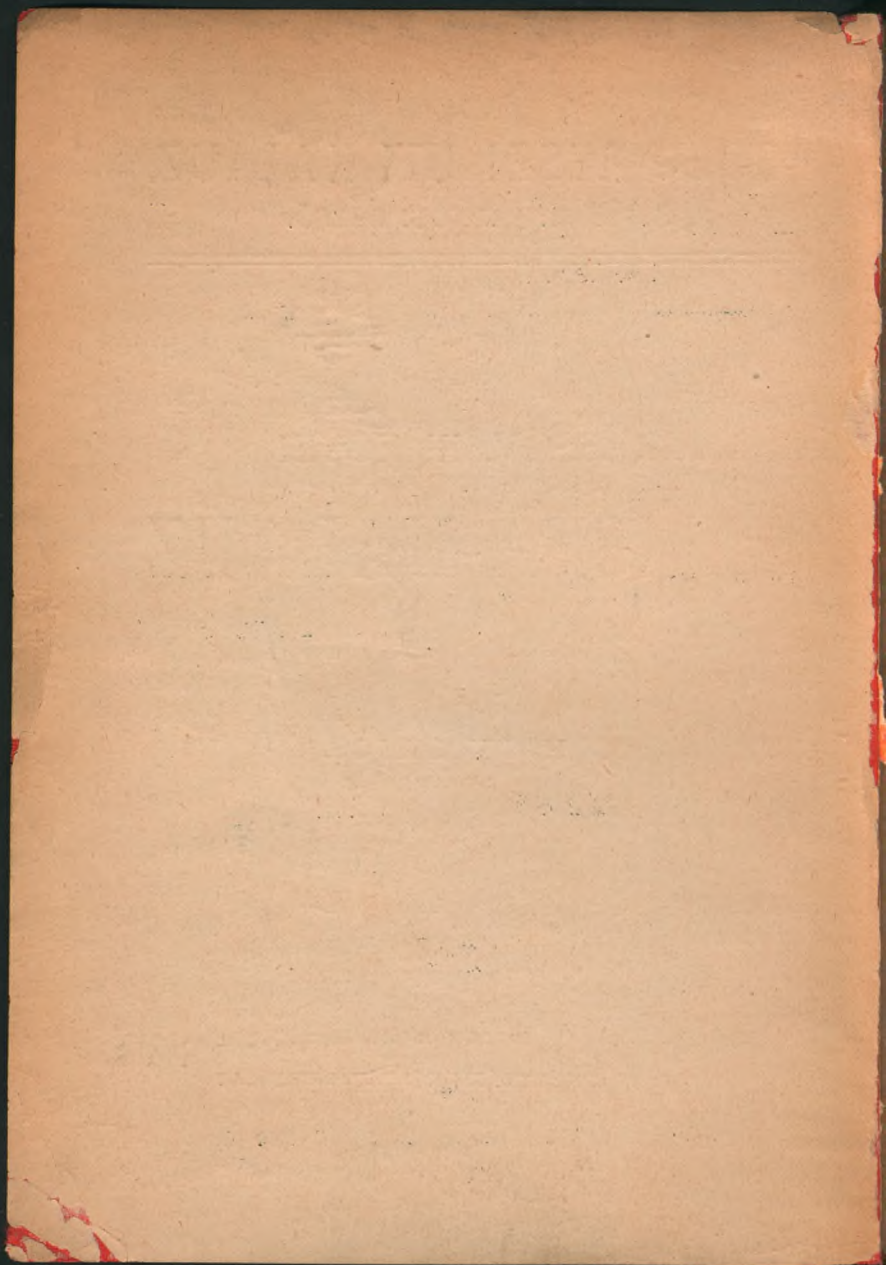
MÉHELY LAJOS.

KOLOZSVÁR.

KIADJA: AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET

1895.

ERDLYESSI

ETH KALAN

THE FIRST PART

THE SECOND PART

THE THIRD PART

THE FOURTH PART

THE FIFTH PART

THE SIXTH PART

THE SEVENTH PART

ERDÉLYRÉSZI
UTI KALAUZ

TÖBB KÉPPEL ÉS TÉRKÉPEKKEL.

SZERKESZTŐ:

RADNÓTI DEZSŐ,
E. K. E. FŐTTKÁR.

I.

BRASSÓVÁRMEGYEI TURISTA KALAUZ.

Irta: MÉHELY LAJOS.

KOLOZSVÁR.

KIADJA: AZ ERDÉLYRÉSZI KÁRPÁT-EGYESÜLET

NY. GOMBOS ÉS SZTUPJÁRNÁL.

Z

BRASSÓVÁRMEGYEI
TURISTA-KALAUZ

IRTA

MÉHELY LAJOS,

főreáliskolai tanár.

(28 KEPPEL ES EGY TÉRKEP-MELLÉKLETTEL.)

KOLOZSVÁR, 1895.

AZ E. K. E. TULAJDONA ÉS KIADÁSA.

NY. GOMBOS ÉS SZTUPJÁRNÁL

yx.
257.8

208.345

M. N. MUSEUM KÖNYVTÁRA
II. Nyomt. Helyedéknapló
1900 év 368 SZ.

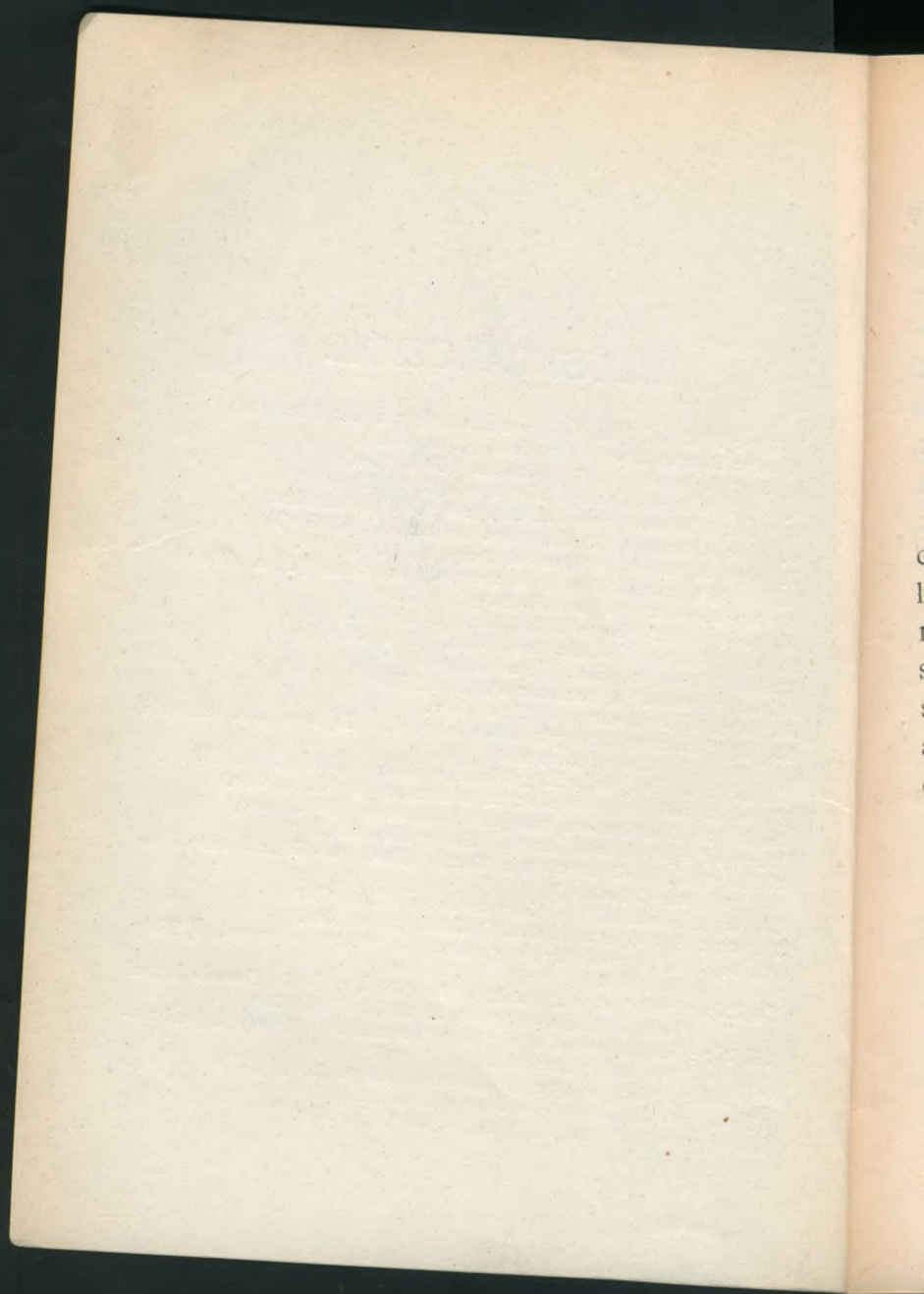
TARTALOM.

<i>Előszó</i>	Lap
1. <i>Érkezés Brassóba</i> — — — — —	1
2. <i>Brassó</i> — — — — —	4
3. <i>Séták a város környékén:</i>	
A. A királyút, az árokmente — — — — —	17
B. Felső sétatér — — — — —	20
C. A Czenk sziklautja — — — — —	22
D. A Várhegy — — — — —	24
E. A Czenktető — — — — —	24
F. A Rakodó-völgy, Honterus-tér, Noa — — — — —	25
G. Várta, Kis-Függőkő — — — — —	26
H. Nagy-Függőkő, Hollóbercz — — — — —	27
I. Flori-Szász, Fortyogó-hegy — — — — —	27
4. <i>Kirándulások vasúton:</i>	
A. Hétfalu — — — — —	28
B. Rozsnyó; Zernest — — — — —	29
C. Predealra, Sinaiába — — — — —	31
5. <i>Kirándulások az elő- és középhegységbe:</i>	
A. Salamonkő, Hősök sirja, Sztehil, Ördöghidja — — — — —	34
B. Pojána, Bálványkő, Ferenczlik — — — — —	35
C. Hasadtű (Tamina hasadék) — — — — —	36
D. Lidércz hasadék (Etwich-Klamme) — — — — —	36
E. Feti foti, Vladetz teteje — — — — —	37
F. Krizbai Várhegy — — — — —	38
G. Kotla (Feketealmi hegy) — — — — —	40
6. <i>Havas kirándulások:</i>	
A. Keresztényhavas — — — — —	41
B. Nagykőhavas — — — — —	44

	Lap
C. Bucsecs	
a) Rozsnyó felől a malajesti kátlanon át	49
b) Rozsnyó felől a Buksojon át	51
c) Törcsvár felől	54
D. Királykő	
a) Zernesten át a Kis-Királykőre s a Királykő sziklaszo- rosaiba	57
b) Zernesten át a Nagy-Királykőre	63
c) Az ördögmalomhoz	69
E. Csukás	71
7. Barcasági barlangok:	
A. Bethlen odú a Czenken	83
B. A Salamonkő barlangja	83
C. Ferenczlik	85
D. Kőtejbarlang	85
E. A pesterei barlang	86
F. A Colțiu Chililor barlangja	86

ILLUSZTRÁCIÓK.

1. kép: Földvári rom. (*Adler* brassói fényképész fölvétele)
2. kép: Részlet Brassó főteréről. (U. a. fölv.)
3. kép: A brassói régi tanácsház. (U. a. fölv.)
4. kép: A brassói fekete templom. (U. a. fölv.)
5. kép: A brassói Szent-Miklós templom. (U. a. fölv.)
6. kép: A brassói Szt.-Katalin templom. (U. a. fölv.)
7. kép: A brassói református templom. (U. a. fölv.)
8. kép: A brassói róm. kath. templom szőszéke. (U. a. fölv.)
9. kép: Árokmente Brassóban. (U. a. fölv.)
10. kép: Timár bástya Brassóban. (U. a. fölv.)
11. kép: Polgári lövőház Brassóban. (U. a. fölv.)
12. kép: Rozsnyó vára. (U. a. fölv.)
13. kép: Predeal a Bucsecsen. (U. a. fölv.)
14. kép: Krizbai várrom. (U. a. fölv.)
15. kép: Részlet a Nagykőhavas tövéről. (*Laforest* Fr. cattarói fényképész fölvétele.)
16. kép: Sziklakapu a Nagykőhavas csúcsa alatt. (U. a. fölv.)
17. kép: Malajesti menedékház a Bucsecsen. (U. a. fölv.)
18. kép: »Templom« a malajesti katlanban. (U. a. fölv.)
19. kép: A Jalomicza szoros. (*Déchy* Mór fölv.)
20. kép: A Kis-Királykő s a Turnu (*Bartonic* Géza fővárosi tanár fölvétele.)
21. kép: István-szirt a Krepaturában. (U. a. fölv.)
22. kép: A Propasta dereka felülről. (U. a. fölv.)
23. kép: A Nagy-Királykő gerincze a Pásztororommal. (*Déchy* Mór fölv.)
24. kép: Plaju fői erdészlak a Nagy-Királykővel (*Teutsch* József brassói század leányiskolai tanító fölvétele.)
25. kép: Sziklacsoport a tészlai őrház mellől. (*Méhely* Lajos brassói tanár fölvétele.)
26. kép: A Csukás nyugati gerincze. (U. a. fölv.)
27. kép: A Dombromir csúcsa (U. a. fölv.)
28. kép: A Strimbu völgy bejárója. (U. a. fölv.)

ELŐSZÓ.

Nem csekély aggodalom szállott meg, midőn az E. K. E. brassóvármegyei osztályának választmánya a brassóvármegyei turista kalauz megírásával megbizott, mert habár a Barcaság síkját és hegyvidékét minden irányban és sokszor bejártam, még sem volt könnyű feladat, a kitűzött idő szűk keretén belül, a gyakorlati célnak megfelelő, átnézetes alakba önteni mindazt, a mit a természet barátjának figyelmébe ajánlani érdemes.

Most a munka befejeztével, úgy érzem, hogy megtettem mindent, a mi csekély erőmtől telt, de hogy a nem keresett megtiszteltetésnek mennyire sikerült eleget tennem, azt vidékünk alaposabb ismerői fogják megítélni.

Mondanom sem kell, hogy e kis művecske, melynek minden lapja a természet remek

alkotásainak van szentelve, csak homályos tükre a bűbajos valónak s csupán az a célja, hogy az itt vázolt természeti szépségek eredeti forrásaihoz kalauzolja a turistát. E források önmaguk nyújtják a legtisztább élvezetet s a ki e könyvecske kezén éber szemmel jár majd Brassó környékének páratlanul szép tájain, az az anyatermészet ölen fogja feltalálni mindazt a varázst, melynek a legjobb leírás is csak halavány visszfénye lehet. Épen azért kerültem a hosszas leírásokat s csak nagy vonásokkal vázoltam a kiszemelt kiránduló pontok szépségeit, a turista személyes tapasztalatára bízva a közvetetlen hatás egyéni megítélését és átérzését.

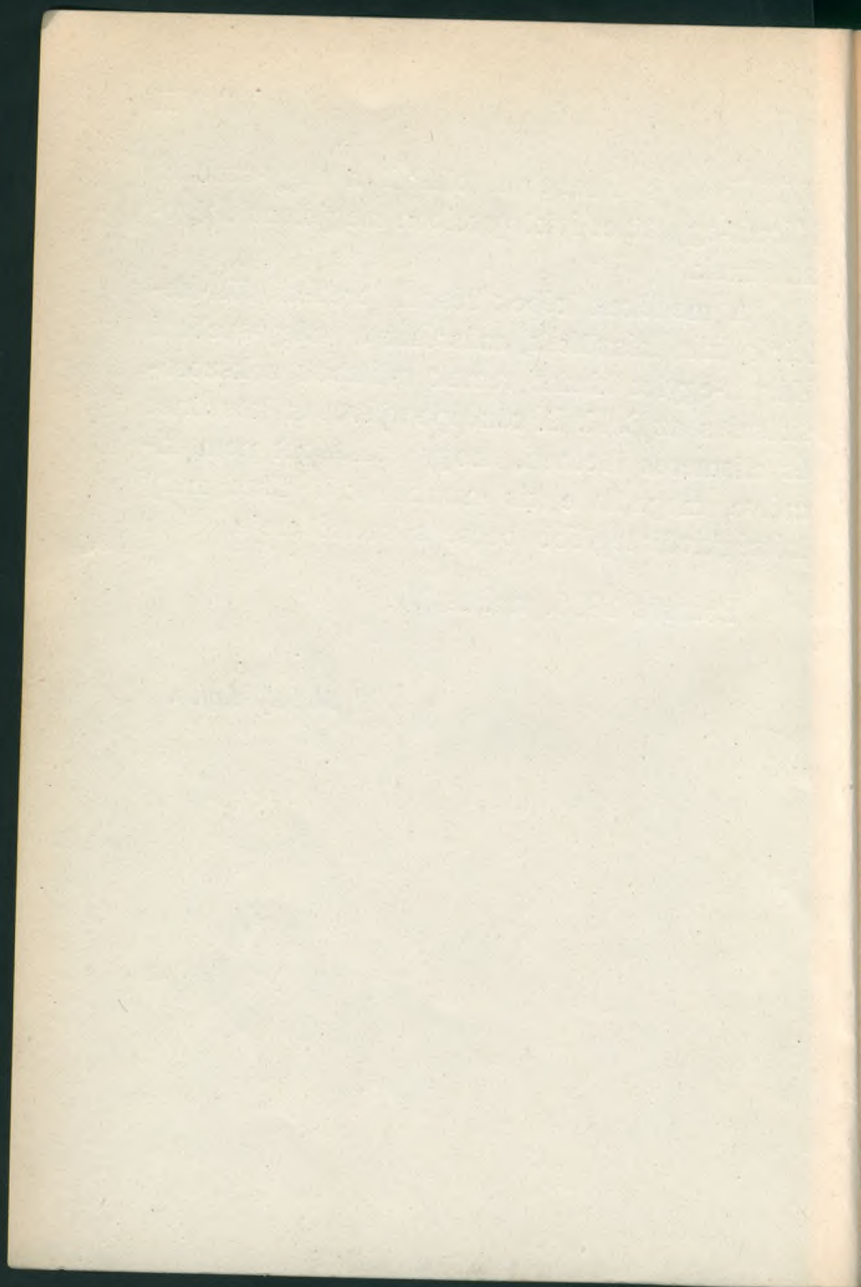
Az idő rövidsége miatt az 1., 2. és 4. szakaszt, némi változtatással, az *Emke Utikalauz*-ból vettem át, a turistasági rész megírásában azonban saját tapasztalataimra támaszkodtam, noha hálával ismerem el, hogy egyes, különösen régebbi idő óta nem látott vidékek részleteinek felidézésében, kitűnő hasznát vettem *Bielz E. A.* „*Siebenbürgen*“ című alapos művének, nemkülönben *Römer Gyula*, *Bielz E. A.*, *Filtsch József*, *Myss Ede dr.*, *Kobath József*, *Michaelis*

Wilhelmine s a magam tollából a nagy-szebeni Kárpát-egyesület évkönyveiben megjelent dolgozatoknak.

A mellékelt képek részint eredeti fölvételeink után készültek, másrészt a nagy-szebeni Kárpát-egylet kiadta remek műlapok sokszorosításai s az E. K. E. középpontját csak köszönet és elismerés illetheti, hogy költséget nem kímélve, megadta e kis munkának a díszet, mely kétségkívül legfőbb becse s vonzó ereje.

Brassó, 1895. május 30.

Méhely Lajos.

1. Érkezés Brassóba.

A Kolozsvár, Déva és Szász-Régen felől közlekedő vonatok *Ágostonfalvát* és *Köpeczet* elhagyva, az Olt bal partját követik s *Apácza* közelében Brassóvármegye területére érnek.

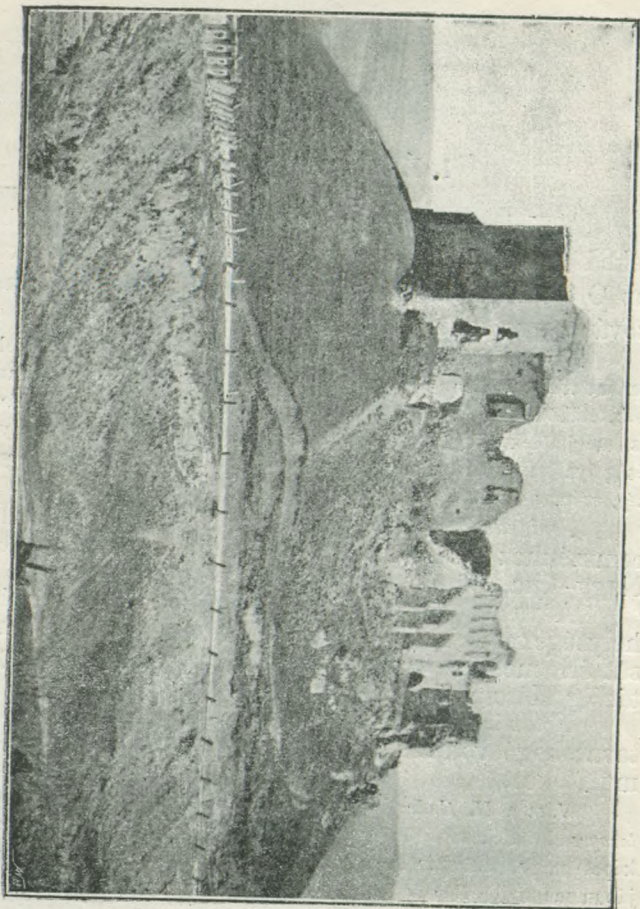
Apáczán született (1625-ben) a kolozsvári collegium jeles tanára *Apáczai Csere János* († 1659-ben). A brassóvármegyei tanítók, élükön *Koós Ferencz* tanfelügyelővel, 1881-ben emléktáblával is megjelölik szülőházát. Az utas csak *Apácza* görbe tornyát és gólyafészkes házait látja. Innen vonul D.-re a *persányi hegység*, számos barlangjával és érdekes geológiai képződményeivel.

Apáczával szemben, az Olt túlsó partján, a Háromszékhez tartozó u. n. *Erdővidék* takaros községei: Nagy-Ajta, Bölön stb. fekszenek.

A vasut *Magyarós* és *Veresmart*, nagyrészt szász helységeket érintve, *Földvár* csinos külsejű állomását éri, mely a *brassó-kézdivásárhelyi* vasut megnyitására Háromszék forgalmi gőcpontja volt.

Földvár meglehetősen magaslatról tekint alá a tovarobogó vonatra. (Jó vendéglő, nagy sörfőző és mulatókert.)

Vára a II. *Endre* idejében a *Barcza* síkjára telepített német *lovagrend* emlékezetét örökíti meg (1222.); romjai alatt (L. az 1. képet) nagy félkört ír le a vonat, miközben a hegyek koszorújában megnyíló *Barczaság*on át Brassónak tart. Itt esett el 1612. okt. 16-án *Báthory Gábor* ellen vívott csatájában *Weiss Mihály*, a történelmileg emlegetett brassói bíró.

1. kép.

Földvári rom.

Zsigmond király egyik oklevelében már 1427-ben *mezővárosnak* nevezi *Földvárt*. Itt verte meg Péter moldvai vajda Zápolya csapatjai élén 1529. június 22-én a *Gerendi Miklós* püspök, *Török Bálint*, *Majláth István* és *Pemphlinger Márk* szász ispán vezette *Ferdinánd*-párti sereget. — 1848. november 29-én a székelyek *Gábor Áron* ágyúival itt állottak tüzet.

Földvállról előre megrendelt kocsikon 2—2½ óra alatt *Előpatak* fürdőre, 4 óra alatt *Málnásra* s 5 óra alatt *Tusnádra* rándulhatunk.

Földvállal szemben, az Olt partján látjuk a dombtetőn regényesen fekvő *Hidvéget* (a kihalt gr. Mikó család ősi fészket), gr. *Nemesnek* a szélesedő Olt-völgyén messze ellátszó kastélyával.

A vasut az Olt mellől a *Barcza síkjára* csap át, s előttünk K.-en a *Csukás*, *Nagykőhavas*, *Keresztényhavas*, a *Bucsecs* és *Királykő*; j.-ra az előtérben az 1106 m. m. *krizbai Várhegy* (örtornyával) s az erdőborította *Kotla*, a legszebb panorámák egyikét nyújtják.

Kis vártatva *Botfalu* megállóhoz érünk; a helység a vasuttól balra fekszik.

Jobbra esik a magyar *czukor-ipar részvénytársaság*-nak 1889-ben épített, nagy terjedelmű — s ez időszereint hazánkban legnagyobb — *czukorgyára*, mely évente 48.000 m. m. répát használ fel. A *czukorgyártás* télen s a kora tavaszi hónapokban folyik; a többi hónapot a *finomítás* foglalja el.

Bizonyos napokon, igazgatósági (*Brassó*, *Kolostor-utca* 7.) engedélyvel látogatást tehetünk a gyárban. Legcélszerűbb *Brassóból* kikocsizni (3 frt), mi egy délutánba kerül.

Botfalutól 20 p. alatt elérjük *Brassót*.

Az állomás előtt levő *Malomhegynél*, honfivér áztatta földön robog vonatunk. Itt vesztette el 1603-ban a csatát és életét *Székelly Mózes*. A helyet, hol *Brassó* piacán meghurczolt feje állítólag nyugalmat talált (*Európa* szálló nagy terme), az Emke *brassói* fiókjának kezdeményezésére, diszes emléktábla jelöli.

2. Brassó.

Pályaudvara a várostól jó $\frac{1}{2}$ ó. távolságban fekszik, de gőztramway, bérkocsik s omnibusok állanak minden időben az utas rendelkezésére.

Brassó rendezett tanácsu város, Brassóvármegye székhelye, 30,781 lakossal, ($\frac{1}{3}$ magyar, $\frac{1}{3}$ szász és ugyanannyi oláh.) A páratlan szép fekvésű város, egy EK.—DNy. irányu, tágas, de magas hegyek által határolt völgyet tölt ki. E hegyek közül legmagasabb, a K. felől kimagasló erdős *Czenk* (961 m.), a város piacza felett 361 m. magasságban.

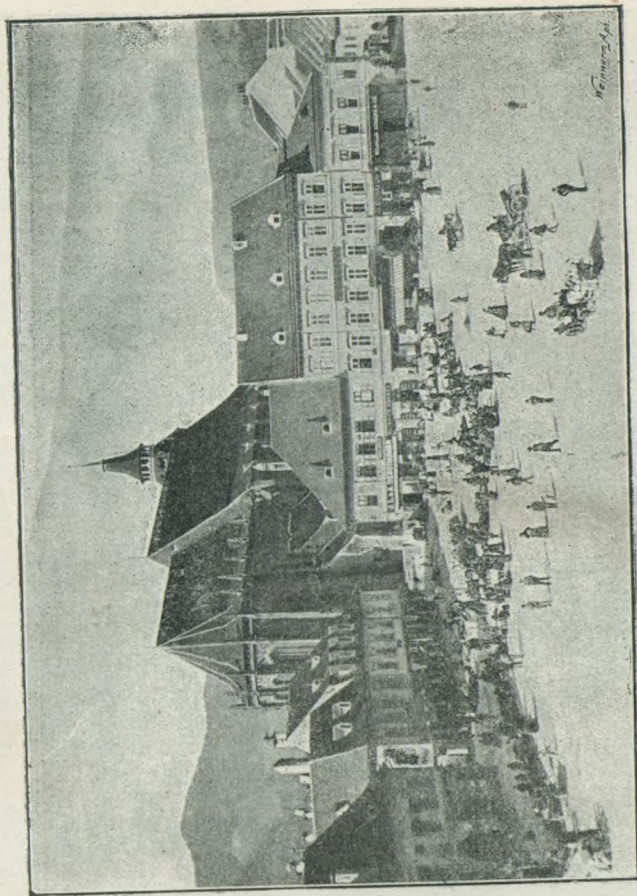
Hihetőleg a *Czenk*-tetőn állott „*Brassó*“ királyi vártól származik a város s az első várjobbágyok utódai, a manapság a megye 10 falujában lakó csángó-magyarok.

A XIII. század közepén, a Barcaságra jött szászok a mai Ó-Brassó egy részét szállták meg s később huzódtak a *Hunyadi János* kormányzósága alatt lebontott királyi vár aljába (a mai belvárosba). *Brassó* virág-kora a XV. századra esik, midőn az itt D.-ről, N.-*Szeben*—*Kolozsvár* érintésével a *Szepességnek* s onnan a *Hanza*-városoknak irányult keleti kereskedelemnek gyűpontja volt. Jelenben is hazánknek egyik legfontosabb ipar- s kereskedelmi városa, bár a Oláhországgal hét év óta folyó vámháboru zsidbasztólag hat a város emelkedésére.

A *brassói állomástól* öt irányban ágazik el a vasut. Fővonala a *Tömös* völgyön *Predealra* s Oláhországba — *Sinajára*, *Bukarestbe* — vezet.

Egy szárnyvonalon *S.-Szt.-Györgyön* át, egyelőre *Kézdi-Vásárhelyig*; egy másikon ismét D.-Ny. felé *Keresztényfalván* s *Rozsnyón* át *Zernestre*; végül az állomást a várossal is összekötő gőztramway a *Papkútjánál* és a *Noában* fekvő nyaraló telepekhez és innen *Hétfaluba* szolgál.

A belváros utcái élénk forgalmuak s elég tiszták, habár a

2. kép.

Részlet a főterről.

3. kép.

Régi tanácsház.

kövezés sok kívánni valót hagy fenn. A régi csorgókutak helyébe czélszerű vas nyomókutak állítottak, melyek az új vizmü üdítő vizét szolgáltatják.

A belváros közepén fekvő piacz (L. a 2. képet) (K. házsora a *virágsor*, a D. a *kádársor*, a Ny. a *lensor* s végül az É. a *buzasor*) pénteki napon igen élénk s a háromszéki, barczasági és hétfalusi változatos népviseletet illusztrálja.

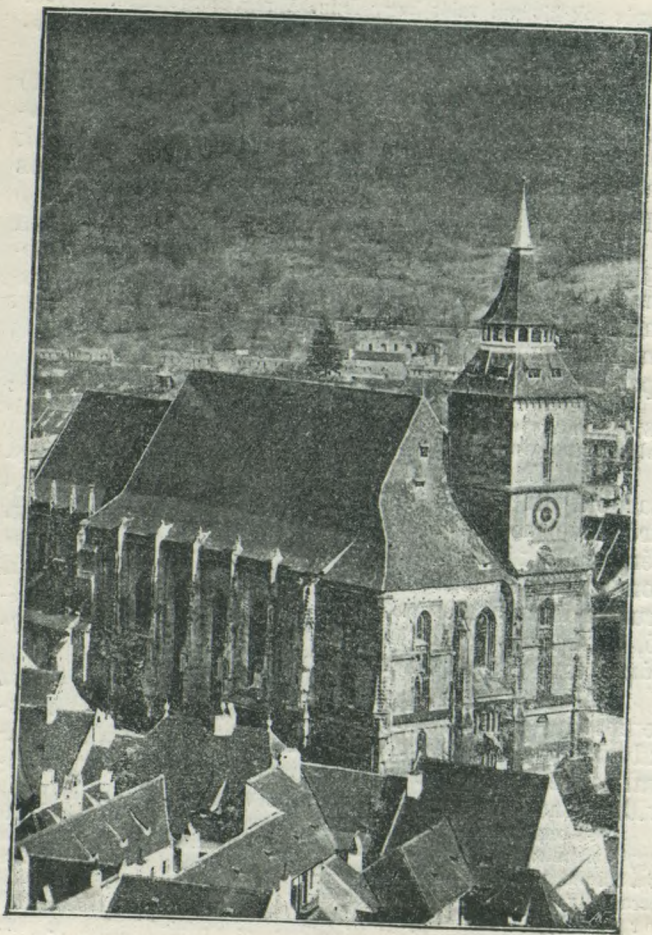
A piacz közepén áll az 1420-ban épült s 1770-ben régi csúcsíves alakjából a nagyobbítás következtében kiforgatott régi tanácsház (L. a 3. képet). Jelenleg csak a levéltár-helyiség s a közgyűlési terem van benne; legérdekesebb része a szép feljáró lépcsőzet.

A levéltár előszobájában *Brassó város és erdőbirtokának* az 1885-iki országos kiállításra készült plastikus térképét a hivatal-szolga mutatja meg.

Kiválóan érdekes az áruház, az óriási vásárcsarnok, melyet *Hirscher Apollonia*, H. Lukács városbíró özvegye 1545-ben ajándékozott a városnak. Pénteken kézművásárt tartanak benne, más napokon érdemes megtekinteni az itt elhelyezett brassói árucarnok pompás butorczikkeit. A jobb sorsra méltó, romladozó épület alagsorát az óriási *Eszterházy-pincze* foglalja el, finom zamatu boraival.

A góth stylben 1383—1424-ig épült luth. százsz templom — köznyelven *fekete templom* — (Honterus-udvar), 1689-ben a várost pusztító tűzvész alkalmával leégett s ma, a később barbár módon keresztülvitt restauratio éktelen nyomait viseli. (L. a 4. képet).

A templom belsejét a Honterus-udvar 5. sz. alatt lakó egyházi mutatja meg (borravaló 40 kr), rendkívül becses kincstárának megtekintése azonban csak az egyházi gondnok (Honterus udvar 2. sz.) közbenjárásával lehetséges. Hazánk legnagyobb orgonája (1839-ben Berlinben készült) vasárnaponkint d. e. 9 órákor hallható; ezen kívül bármikor (az egyházi útján a szegény-alap javára) 10 frt díj lefizetése mellett.

4. kép.

Fekete templom. (1885.)

5 kép.

Szent-Miklós templom.

A templom keleti szőnyegei s keresztelő medenczéje (bár az utóbbi átöntés által sokat veszített stilszerűségéből), érdekesek.

A díszes oltár tervezője (*Bartsch* mérnök, 1866.) a góth stílt s jelentőségét fájdalom félreértette s a 4000 forintba került oltárképnek (festette *Marlersteig Weimárban*) sincs műértéke.

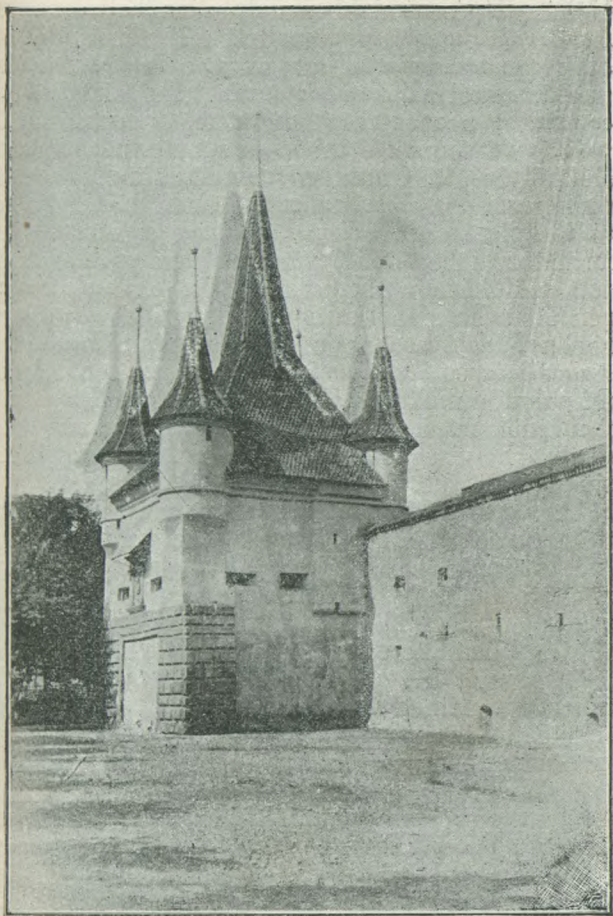
A kincstárában levő régi urvacsoraosztó edények, a reformáció előtti időkbeli származó misemondó-ruhák, melyek a budapesti kiállításon is feltűntek, 1848-ig a luth. lelkészek által is használtattak ünnepi alkalmakkor. *Luther M.* eredeti levele *Honterushoz*, üveg alatt látható.

A templomtól D.-re a *szász elemi és középiskolák* vannak. A *gymnasiumi* épületben megtekintést érdemel a *Honterus* által 1534-ben alapított s 25,000 kötetet (közte számos unikumot) számláló könyvtár s az ugyanott elhelyezett régiségtár, számos régi oklevéllel és a *Barczaságról* való régiségeivel.

A *Honterus-udvarról a lópiaczra* s onnan fel az iskolatérre jutunk, hol balról az ág. ev. szász leányiskola csinos épületét látjuk. Jobbról a városi kórház s a térség tulsó oldalán a gör. kel. oláh főgymnasium hatalmas épülete szegi be, a nagy templom építésekor 1392. betelepített, azután teljesen eloláhosodott bolgárokról elnevezett *Bolgárszeg* (oláhul: *Styei*, százul: *Bulgarei*) nevű városrészt.

Bolgárszeg eleinte a *Köszörüs* patakot, a bele szakadó *Kakova* patak környékével foglalta el. Most a hegyoldalok szép gyümölcsösei közül is házak kandikálnak elő. A házak alakja, berendezése egészen keleties. A főutca mentén találjuk a *bolgárszegi* czifra s belől gazdagon ékitett templomot (Lásd az 5-ik képet). 1512-ben kezdték építeni, később toldásokkal bővítették; *Erzsébet* orosz czárné tetemes adományokkal gazdagítá. A múlt században, a terjedő *Bolgárszeg* felső végére is épült még egy gör. kel. templom.

A leányiskola után az öt tornyu, most befalazott *Szt.-Katalinkapu* mellett (L. a 6. képet) haladunk

6. kép. Szt. Katalin kapu (1559-ből.)

el. Néhány lépéssel odább, a mult századbeli, diadaliv-alaku *árvaház-utcai kapu* mellett áll a szász tanintézetek *tornacsarnoka*, s árnyas *tornakertje*. A szász tornacsarnoktól az *Árvaház-utczán* lekerülünk a *Hirsch-utczába* s megtekinthetjük az ujonnan épült *városi vigadót*, ennek színház- és zenetermét s számos mellékhelyiségét. Onnan a hússzékek melletti sikátoron keresztül a *Fekete-utczába* érünk, hol a *Czérna-utcza* torkolatán alul *Honterus János*, a híres szász reformátor (1498—1554) vörös márványtáblával díszített szülőháza tűnik szemünkbe. A *Fekete-utcza* végén áll a hatalmas arányu gyalogsági *kaszárnya*. Innen a *Rudolf körútra* jutunk s az állami *kereskedelmi akadémia* és *középipariskolának* olasz renaissance stylú palotája mellett a *Kapu-utczu* sarkán *Kärtsch* városi mérnök fantasztikus villájához érünk, melynek földszinti helyiségében levő sörcsarnokában pihenhetjük ki első körutunk fáradsalmait.

A *Kapu-utczával* szemben, a magyarok által legtömegesebben lakott *Bolonya* (szászul Blumenau) külváros kezdetén áll az *ev. luth. magyar egyház* egyszerű temploma (1783-ból), ezzel szemben, a fellegrvár aljában, a régi idők „*Nap*“ vendéglője, mely utóbbi években a kereskedelmi akadémia bérháza vala.

A sétatér közepével szemben áll az *állami fő-reáliskolának* német renaissance stylú, csinos palotája, (1888/9-ben Meixner terve szerint épült). Mintaszerűen berendezett szertárai és gyűjteményei figyelmet érdemelnek.

Ennek szomszédságában a *reformátusok* karcsu tornyu *temploma* (Alpár tervei szerint; L. a 7. képet); a *Klastrom-utcza* végén a brassói *nyugdíjintézet* sgraffitó-ornamentikájú palotája (emeletén a megyei hivatalok, földszintjén a posta-, táviró h. s kávéház) érdemel megtekintést.

7. kép.

A református templom.

8. kép.

Róm. kath. templom szószéke

Ó-Brassó-felé menőleg jobbra, fallal elkerített területet lá-
tunk a fellegrvár lábánál, mely a szász temetőt őrzí. A többi te-
metőt befoglalta a terjedő város.

A *Klastrom-utcán* felfelé haladva betérünk a
róm. kath. főgymnasíumbá, megtekintjük a róm. kath.
plébánia templom magyar művész (Kupcsay) faragta
szép szószékét (L. a 8. képet) s a mai üvegfesté-
szet magas színvonaláról tanuskodó csúcsives abla-
kait és néhány perez alatt visszajutunk körutunk ki-
indulási pontjára, a piacra.

Az uteza és piac sarkán álló ház emeletén
van (bejáró Klastrom-utca 2.), a városban megfor-
duló vendégeket szívesen látó: *Magyar Kaszinó*.

Bérkocsik. Nappal $\frac{1}{4}$ ó. 25 kr., $\frac{1}{2}$ ó. 50 kr., 1 ó. 80
kr. Éjjel $\frac{1}{4}$ ó. 40 kr., $\frac{1}{2}$ ó. 70 kr., 1 ó. 1 frt. A vasúthoz
vagy vissza, nappal 60 kr., éjjel 80 kr. Nagyobb podgyászért 20
kr. — $\frac{1}{2}$ napi kirándulás, ha az csak a város területére terjed ki
(*Deresztye, Noa, Honterus-tér, Pojána, Méhkertek, Felső- s Alsó-
Tömös*) 2 frt 50 kr. Egész napi kirándulás ugyanoda 4 frt. —
Városi területen túl terjedő kirándulások díja alku útján álla-
pítandó meg.

Szállók. Szobaárak: *Hotel Bukarest* (Hosszu-utca 7.) Ut-
czai szoba egy ágygyal 1 frt 50 kr., udvari 1 frt, 2 ágygyal 2 frt
50 kr. és 2 frt, külön ágy 30 kr. Gy. 20 kr., fűtés 30 kr., om. 30
kr. *Hotel Európa* (Kolostor-utca 9.) 1 frttól fölfelé. Külön ágy 60
krtól 1 frtig, szolg. 30 kr. *Teljes ellátás szoba nélkül* és pedig:
reggelire thea vagy kávé vajjal, ebédre: 1 tál étel és kávé, vacso-
rára: 2 tál étel 2 frt, illetőleg 4 frt, 50 cts. *Zöldfa szálló* (Hos-
szu-utca 14.) 80 krtól fölfelé, szolg. nem számíttatik. Table
d'hote (1 ó.-kor), ára 1 frt bor nélkül. Teljes napi ellátás mint
az Európában. Szép, nagy kerti helyiség. *Hotel Central* Nr. 1.
(Hosszu-utca 5.) 1 frttól fölfelé, külön ágy 60 kr., szolg. 20 kr.
Baross szálló (Kapu-utca 16. sz.) 1 frttól fölfelé. *Unió szálló* (Fe-
kete-utca 64.) 80 krtól fölfelé, külön ágy 50 kr. Utczai szoba
2 ágygyal 2 frt; szolg. 30 kr. Élelmezés egész napra 1 frt 80 kr.,
illetőleg 4 frt. *Korona* (Klastrom-utca 12. sz.) szobák 1 frttól fölfelé,
külön ágy 60 kr.

Éttermek és sörházak. A fenti szállókban, továbbá *Flei-
scher-féle* sörcsarnok (Kapu-utca 25.); *Régi tanácsház* (Buzasor
3.); *A nemes lovaghoz* (Zum edlen Ritter; Piac 20.); *Villa Kertsch*
(Kapu-utca 71.); *Régi sörház* (Kapu-utca 70.); *Schwarzburg* (Kór-

ház-utca 20.); Az *arany körtéhez* (Fekete utca 22.); *Gambrinus* (Hosszu-utca 12.); *Lövészház*, a felső sétaterén.

Kávéházak. *Drechsler* kávéháza, (a piacon, Buzasor és Klastrom-utca sarkán), *Erdélyi* kávéháza (Kolostor-utca 33.), a nyugdíj-intézet épületében; *Redoute-kávéház* (Hirscher-utca); *alsósétatéri kávéház*, sétatéri kiosk, *Hotel Central* Nro 1.

Czukrárszatok. *Bozsan Juon*, (Lópiacz 32.); *Montaldo* (Buzasor); *Spuderka Tódor* (Hirscher-utca és Árvaház utca sarkán).

Sétateretek. *Czent alja*, felséges kilátással a városra (Lővőház, vendéglő); *Rudolf körút*, kávéház, zenepavillon, kiosk; *Postaréti* gondozott utakkal és fenyvessal; *Fellegrvár*, szép kilátással e Barcaságra. Távolabb a várostól egész gyöngysora a szebbnél szebb kiránduló helyeknek, u. m. *Czentkötő*, *Függőkő*, *Noa* (nyaralóhely), *Pap kútja*, *Rakodó völgy* stb. (l. alább.)

Gyűjtemények. A szász gymnasium *könyv- és régiségtára*, (Honterus-udvar), az állami főreáliskola természetrajzi, az állami kereskedelmi akadémia technológiai gyűjt. stb. Szakférfiaknak ajánlhatók a következő magán-gyűjtemények: *Römer tanár növénygyűjteménye*, *Ridely madárgyűjteménye* (Új-utca 17.); *Deubel Fr. rovar-* (Vár-utca 83. sz.) és *Resch éremgyűjteménye* (Árvaház-utca 14.)

Fürdők. *Gőz- és kádfürdő* (Bolgárszeg) az oláh főgymnasium telkén és a szász leány-iskola mellett; *Unio szálló*, *Úszoda*: Malom-utca (Bolonnyában).

Idegen forgalmi iroda. (Klastrom-u.) mindennemű felvilágosítással szolgál lakás és kirándulások tekintetében.

Posta- és táviróhivatal. *Rudolf-körút* 13. *Posta*: Ny. reggel 8 ó. től 12 ó.-ig, d. u. 2—5 ó. Vasárnap d. u. csak levélposta kezelés. *Távíró*: Ny. reg. 7-től éjjeli 12 ó.

Üzletek. (**Brassói különlegességek.**) *Brassói posztók*: *Scherg* és társa (Piacz 23.) *Lang Márton* (Vár-utca). — *Brassói fa és vasbutor*: a brassói árucarnok raktárán az áruházbán (Hirscher-utca 1. sz.). — *Brassói csergez*: *Papp István* és fia (Hirscher-utca 15.) (gyapjú, pokrócz és szőnyeg). — *Brassói csutorák és tulipántos ládák*: *Lotz* (Hirscher-utca 20). *Hal-félék s egyéb csemegék, finom borok, külföldi sör*: *Eremias Demeter* (Piacz 18.); *Vitéz J.* (Lópiacz 24. sz.) — *Hosszúfalusi faragászati cikkek*: *Ciurcu Miklós* (Hirscher-utca 1.) — *Csángó szövetek raktára*: *Csorba Géza* (Kapu-utca 58. szám); *Obert Zsófia* (Lópiacz 3. sz.). — *A könyvkereskedésekben*: *Zeidner* (Buzasor) és *Himesch* (Buzasor) fényképek kaphatók; úgyszintén *Adlernél* (Kapu-utca) és *Muschaek-nél* (Kapu-utca 28. sz.). — *A czukrárszoknál*: *Halva*, *dulcsá-*

sza és különleges csemegek. — *Apró brassai emléktárgyak*: *Teutsch és Gebauer-nél* (Piacz.). — *Eszterházy pincze* (áruház); kitűnő borokkal, nagyon látogatott; *Czell-pincze* (a tanácsház alatt), finom borok. — *Régiségek és érmek*: *Resch* (Kapu-u. 7.), hol főleg erdélyi érmek eredetiben és másolatban szerezhetők. — *Virágkereskedés*: *Kypta* (Kapu-utca). *Szivar és dohány különlegességek*: *Szekula és Zachariás* (Klastrom-utca.)

Ipartelepek és gyárak. *Fiumei petroleum-ipar részvénytársaság finomító gyára*, a vasuti állomással szemben. Megtekinthető az igazgatóság (Árvaház-utca 3. I. em.) engedély-jegyével. *Posztógyárak*: *Scherg V. és társa*, a Hétfalu felé vezető ut mentén, finom ruhaszövetet is gyárt. (Főraktára l. üzletek); *Lang stb. Szalámi gyár*: legújabb berendezésű a *Fleischer-féle* (Kapu-utca 25.). *Börgyár*: *Schlandt* (Mester-utca 15.). *Sörgyár*: *Habermann J.* (Hosszú-utca). *Likör-, rum-, cognacgyár*: *Kenyeres Károly* (Bolgárszeg). *Agyagárúk, majolica, terracotta*: *Schmidt R.* (Kapu-utca 27.). *Vasbútorgyár*: *Bernhardt R.* (Fekete-utca).

3. Séták a város környékén.

E város környékét oly pazar bőkezűséggel ajándékozta meg a természet bájos és fenséges kincseivel, hogy — a mint bizvást állíthatjuk — sem Erdélyben, sem széles e hazában, egy város vidéke sem múlja fölül. Mind e szépségek beható megtekintése persze hónapokat venne igénybe s vaskos kötetekre terjedhetne mindazok ismertetése, e kalauz szűk keretén belül azonban csak a következő pontokat akarjuk a futólagosan átutazó látogatók figyelmébe ajánlani.

A. **A Királyút s az Árokmente.** Ha a Bethlen-téri kávéházban megreggeliztünk s egy fél órát nagyon szép és kellemes sétával akarunk eltölteni, menjünk a *Királyútra*. A szépen parkirozott Bethlentér csobogó szökőkútját elhagyva, áthaladunk a *Kőszőrüspatak* (Graft) hidján s máris a balkézt fekvő lovagló iskola mellett eredő *Királyuton* vagyunk.

Mindjárt az út kezdetén a kétemeletes tűzoltó másház, kis, s feljebb ülőpadokkal kerített pihenőhely s ennek közepén egy százados hárs, jobb felől csinos ház, feljebb a domboldalon néhány kies fekvésű villa s ezek között a lankás *Postarét* szolgál az út további részeiben bizonyára még fokozódó élvezet izelítőjéül.

Egy kis hágón felhaladva, fiatal és nagyon üde fenyves síkatorában ballagunk tovább s már néhány perc múlva szemünkbe tűnik a középkori erődítmények egyik maradványa, az 1494-ben épült félhenger-formájú *fehér bástya*, mely a *Királyhegy* conglomerátjának feszítve talpát, mint a hajdani mozgalmas időkben, még ma is büszke önérettel tekint alá a lábánál elterülő belvárosra, melynek egykor védője vala. A bástya aljában levő, korlátal kerített pihenő helyről az egész belvárost áttekinthetjük, mintegy gyomrába pillanthatunk; azonkívül szépen látszik a szemben levő oldalon a *Csigahegy*, a *Czenk* s a *Goricza* az *Ördögárok*kal. A fehér bástyától ives kanyarulattal vezet tovább az út; bal felől posztószáritó rámpák tarkítják a lejtőt, jobb felől a *Királyfenyő* sudarai játszadoznak a légnyelvé áramlatával, a szemben levő domboldalon pedig sűrű fenyőliget hívogat árnyába. De ne engedjünk a csábításnak; folytassuk utunkat, mely most kis emelkedéssel a *Rámahegy* hátára kerül fel s haladjunk azon lefelé az út végében levő padig, honnan nemcsak a városra, hanem a szemben fekvő hegyekre is meglepően szép kilátás nyílik. Együttal szemben találjuk magunkat a bízár alakulatu mészkő-tömbön nyugvó *fekete bástyával*, mely valószínűleg Zsigmond király idejéből való s úgy színével, mint négyélű oszlopalakjával érdekes ellentét, ide is el-látzó bajtársának. A *Rámahegy* déli lejtőjét posztószáritó rámpák foglalják el, keleti oldalát pedig az előbb látszott fenyőliget borítja be s ennek aljában elég hirtelen eséssel ereszkedik le az út a *köszörűs datakhoz*.

9. kép.

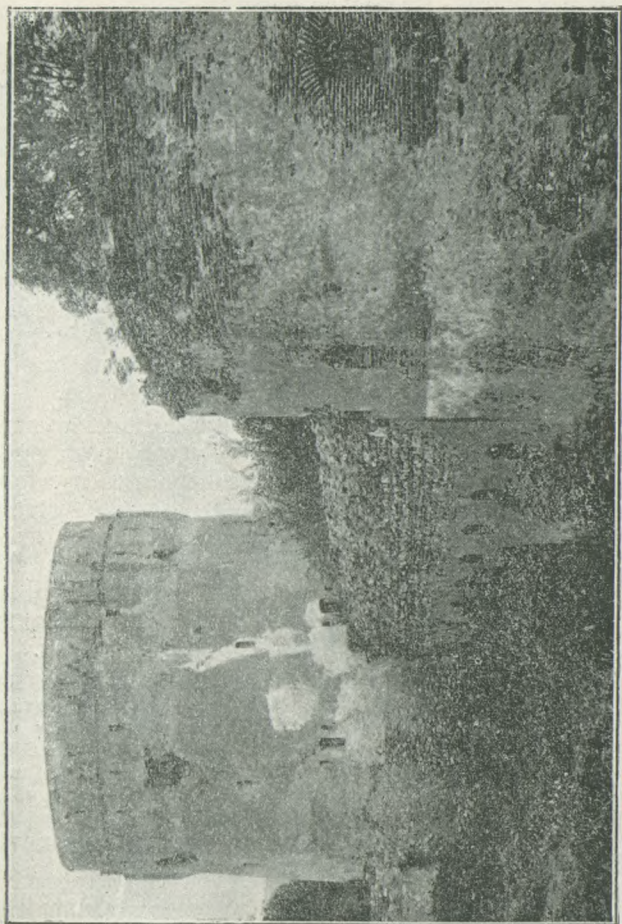
Árokmente.

Menjünk át ennek fahidján s térjünk balra, az ódon fal tövében húzódó szép sétatúra, mely egyuttal a patak partját szegélyezi. Nehány perc alatt mystikus hatásu széles boltozat, majd ismét három karsu boltív alatt haladunk el (L. a 9. képet), melyek a város faláról a szemben fekvő lejtőre nyúlnak át.

Maga a patak is érdekes, sziklamedrében vajt üstjei- és teknőivel s kisebb-nagyobb zuhogóival. Terebélyes fák árnyában haladunk tovább s miután még a patak tulsó felén levő meredek partszakadást is szemügyre vettük, ismét a Bethlen-térre érkezünk.

B. *Felső sétatér.* A Bethlen-téri kávéháztól az idegenforgalmi iroda és a sétatéri kávéház felé tartva, végig megyünk a *Rezső-köruton* s a Fekete-utczá sarkán kezdődő sétatúra lépünk. Ez a Czenk sétatúja, az u. n. *Felső sétatér*, mely gyönyörű gesztenye- és juharfák árnyában néhány fordulóval meglehetősen magasra kanyarodik fel a Czenk oldalára s ezt a magasságot azután egész hosszában megtartja. Az alsó fordulónál bal felől a katonakórház nagyszabásu épülete, a Czenk keleti meredéke, a Csigahegy lekerekített teteje s az e kettő közötti nyeregben fekvő *Martonfalva*, jobb felől pedig egy vasöntőgyár, a fekete-utczai kaszárnya s a még nem rég nagyon festői, most részben lehordott, részben betemetett *Tímár bástya* (L. a 10. képet) látható. Az út felsőbb része vízszintesen húzódik a Czenk északi oldalán s a jól gondozott sétatúrák mintaképe. Jobb felől a város s a Fellegrár, bal felől a Czenk erdős lejtője s a sűrűségből itt-ott előbukkanó csúcsa, — megannyi lebilincselő látvány. A sétatér fele útjában találjuk a Czenk oldalába épített hatalmas *víztartót*, melyet külön is érdemes meglátogatni s apróra megtekinteni. Közelében áll a városi kertészlak és a faiskola s a hol a sétatér lefelé kezd lejtetni, bal felől

10. kép.

Timár bástya.

keskenyebb út ágazik ki belőle, mely egy két fordulóval a városi *lövőházhoz* vezet.

Maga a lövőház meglepően csinos villaszerű épület (L. a 11. képet), alul vendéglővel, nyitott erkélylyel s a lövészbával, emeletén igen barátságos nagy teremmel, melynek a csinos tablettákon függő kitömött állatok, vadászati trophaeák, sajátyszerű díszet kölcsönöznek. Ne mulasszuk el a lövőház tető-tornyába is fölmenni, honnan a városra, a Czenkre, Fellegvárra s a barczasági róna egy részére, továbbá a Salamonkó s a Nagy-Függőkő felé felséges kilátásban lesz részünk.

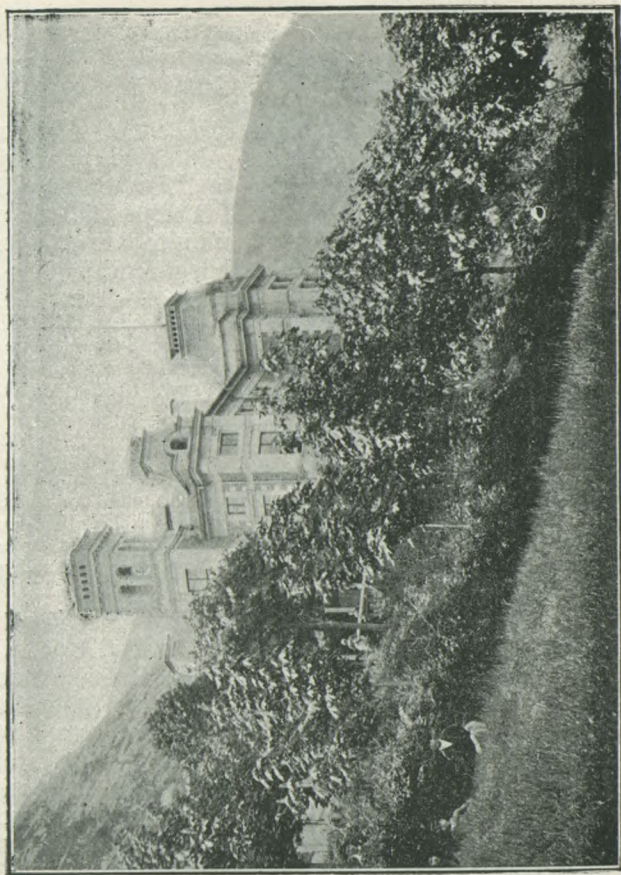
Ha már vissza akarunk térni a városba, lejövünk a sétányra s a remek takács-bástyát, továbbá a *korcsolyázó egylet* ujonnan épült *csarnokát* és korcsolya pályáját érintve, óriás hársak, gesztenye és juharfák árnyában az árvaház-utczai kapun a *szász gymn. tornakert* és tornacsarnok mellé s csakhamar a városba érkezünk. Az egész séta $\frac{3}{4}$ órát vett igénybe.

C. A Czenk sziklaútja. Ha a Fekete-utcza sarkán kezdődő s a Felső sétatérre vezető uton egészen addig megyünk, míg a hágó vízszintesre fordul, egy kiugró kis kilátó köröndre s régi várfalromra akadunk. Itt balra fordulunk s a most száraz patakmeder hidján átkelve, egy egészen új, kavicsos út áll előttünk, mely több fordulóval a Czenk keleti meredekére kapaszkodik fel s a Czenk túlsó oldalán huzódó Rakodó völgybe megy át.

Ez a brassói szépitő-egylet létrehozta sziklaút, mely sok helyt a Czenk mészkőfalából van kirepesztve s mélyen lenyúló falépitménynyel kiszélesítve. A keskenyebb helyeken tömör fakorlát nyújt oltalmat, úgy hogy minden baleset ki van zárva. $\frac{1}{2}$ óra alatt az út végére lehet érni, ha csak az annak minden pontjáról feltáruló bájos panoráma huzamosabban nem tartja fogva a látogatót.

Nemcsak a belváros, hanem a *Bolonya* nevű külváros képe is folyton szemünk előtt van, kelet felé a *Csigahegy*, tőle balra a barczasági róna, északnak a *Fellegvár* s mögötte *Kotia*, a *persányi hegység*,

11. kép.

Polgári lövőház.

sőt tiszta őszi napokon a *Hargitta* is élesre rajzolódik a látóhatáron.

Sajátságos ingert kölcsönöz ez útnak az az ellentét, melyet egyfelől a Czenk sziklafala, másfelől a lábaink alatt levő mélység hoz létre, úgy annyira, hogy egy kis phantáziával valahol a Buksoiu falain képzelhetjük magunkat.

D. A Várhegy. A Rezső körút keleti oldalán, csaknem a város közepén emelkedő *Várhegy* teteje az evang. szász temetőtől, vagy a „Nap” vendéglőtől 20 percz alatt érhető el. 6—7 fordulóval kanyarodik fel a jó karban tartott sétaút a tetőre, melyen a helyőrségi börtönül használt fellegrvár áll.

A négy hegyes fokban kiugró várfal tövében kerek sétaút vezet, melynek minden pontjáról bájos kilátást é vezethetünk. D.-K.-nek a *Bolonya*, K: felé a *Malomhegy*, E.K.-nek az *ó-brassói* városrész, nyugat felől a *belváros* és *Bolgárszeg* képezik a szűkebb környezetet, a távolabbi keret tagjai pedig a *Czenk*, *Goricza*, *Sztehül*, a *Nagy-Krukur*, *Keresztényhavas*, a *Nagy-Függőkő*, a *Kotla*, majd a *persányi hegység* s a *Hargitta* déli nyulványai, a *Csukás* és *Nagy-kőhavas*.

A fellegrvár utolsó hadi szereplése 1849-re esik, midőn a maroknyi honvédsereg napokig védelmezte a túlnyomó orosz haderő ellenében. Az erőd a XVI. században épült, mai alakját 1773-ban kapta. A legutolsó pestis-járvány alkalmával (1828-ban) 41, részben gyanus, részben felgyógyult egyén 4 hónapig volt a fellegrvár internálva.

E. A Czenktető. A közeli kirándulások között legháladosabb a *Czenktető* meglátogatása. A belváros déli faláig alányuló hatalmas mészkőhegy északi lejtőjét sűrű bükkerdő borítja sennek árnyában kanyarog fel a jó karban tartott kigyóút, mely a felső sétaterről ágazik ki s 26 fordulóval a kisebbik és nagyobbik csúcs között levő nyeregbe vezet (1 óra). A nyereg bal oldalán levő magasabb tetőt mellőzve, a jobb felől álló kisebbik csúcsot keressük fel, melynek bátyaszerű körkélye mögül a legszebb kilátást élvezhetjük. E körkély helyén 1849-től 1870-ig, az orosz hadsereg emlékezetére téglából összarakott gúla állott.

A mellvéd alatt meredeken lecsapó Czenk-oldal tövében, elragadó madártávlatban tárol fel előttünk a völgyet betöltő vörös — vörös és barna fűdélcsúcsaival, fehér szalagok módjára szétágazó utcáival s a piacz terén hangyaszerűen nyüzsgő lakóival. Egyes épületek, főképen a fellegrvár csillagalakja, az ódon fekete templom, a tanácsház zömök tornya, az áll. főreáliskola, az áll. keresk. akadémia, az oláh főgymnasium, a szász leányiskola s a Miklós-templom ragyogó pléhtornyocskái meglepően éles körvonalakkal válnak ki a lábaink alatt elterülő háztenger távlatából. A mellvédtől néhány lépésnyire van a háromszögelő pyramissal ellátott csúcs, honnan a Czenk északi lábánál húzódó kies *Rakodó völgyet*, felette a *Kermen* élét, a *Nagy-Krukurt*, a *Keresztényhavas* csúcsát, a nyugat felől hozzá csatlakozó *Bucsecs* egy részét, a *Királykő* patkóalakú tar gerinczét, északnak a *Kotla* s a *persányi* hegységig terjedő barcasági ronc gazdag falvait, kelet felől pedig a *Csukás* sziklabástyái tövében fekvő *Hétfalut* s a *Nagykőhavas* tetőit tekinthetjük át. Az említett erkély alatt van az előbb *Apáczá-barlangnak*, most ujabban *Bethlen-barlangnak* nevezett sziklaodu, fecskefészekként odalapuló nyári vendéglőjével, hol hideg ételek és italok állnak a kiránduló szolgálatára. Ha e sziklaodúfel akarjuk keresni, előbb le kell bocsátkoznunk a nyeregbe, honnan egyenes út vezet idáig.

A csúcsról nyugati irányban, a német lovagok építette (13. század) régi *Brassovia* vár falomladékai mellett kényelmes gyalogút vezet a *Czenk* s a *Goricza* között levő nyeregbe, honnan dél felé a *Rakodó* völgyben fekvő új *vízműhöz*, észak felé pedig a meredek Lovaguton leereszkedve, a csinos *lövőházhoz* juthatunk. A csúcsról különben az előbbi kigyóuton is visszatérhetünk a *Czenk* oldalában levő *víztor-tóig*, honnan egyenes uton szintén a *lövőházhoz* érünk.

F. A *Rakodó-völgy*, *Honterus-tér*, *Noa*. A gázgyártól a *Czenk* és *Csigahegy* közötti *martonfalvi* nyergen keresztül egy negyed óra alatt a *Rakodó-völgybe* jutunk s annak fenekét érve, jobb felé kanyarodunk, hogy egy ujabb óranegyed alatt az új *vízműhöz* érjünk.

Utunkban halfelől a *Kermen* erdős élét, jobb felől a *Czenk* déli kopár lejtőjét magunk előtt pedig a *Krukur* kiágazásait találjuk.

A vízművet megtekintve visszatérünk a *Kermen* hágójáig s azon keresztül, árnyas bükkösben, egy negyed óra alatt a *Honterus-téren* levő erdei vendéglőig érhetünk.

A vendéglőtől kényelmes út vezet a *Pap-kútja* nevű pompás forrásig, mögötte pedig, a síkság felé, a szász iskolák kiránduló helye s a szász lakosság *Honterus-ünnepélyeiről* nevezetes *Honterus-tér* terül el. Ide különben a városi *Sétatér* állomásról induló gőztramwayon is néhány perc alatt kijuthatunk.

A *Honterus-térről* az erdő aljában, majd az erdőben kanyargó szekérút mentén, a *Hulla* nevű házesoport mellett elhaladva, a bájos fekvésű *Poiána florei* nevű rétre s azon keresztül a *Noa* nevű nyaralóhelyre érünk, melynek szép villái, tiszta vizü uszodája, jó vendéglője, a tömösi szoros felé eső szép sétautjai és a felséges vizü Zsiványkút, egész délutánt kitöltő szórakozást nyújtanak.

Este felé gőztramway-al térhetünk Brassóba, még pedig vagy közvetlenül a *Noa* állomásról, vagy előbb átrándulunk a néhány percznyire fekvő *Derestyére*, itt megtekintjük a *Zell-testvérek* nagy sörgyárát, szeszfőzőjét és marhahizlalóját s úgy ülünk fel a *Héjfalu* felől jövő gőztramway-ra, vagy akár a *Prededl* felől jövő gyorsvonatra.

G. Várta, Kis-Függőkő. A tüzoltó mászóháznál kezdődő *Királyuton* végigmenve, az orgonafa-sikátoron (Lorbergässchen) keresztül, egy bal felőli kanyaradóra jutunk, melynek végében áll a *Várta* dombja s nyári időben nagyon látogatott vendéglője.

Utközben szép kilátásunk nyílik a belvárosra, a *Czenkre* s az annak oldalában álló lövőházra, a *Goricza* és *Sztehul* hegyekre, a *Bolgárszeg* nevű külvárosra és völgyének szép gyümölcsös kertjeire.

A vártától nyugati irányban tovaemenő, később északnak kanyarodó pompás sétauton egy negyedóra alatt egy kis erdei rét oldalán álló korcsma elé érünk, honnan csak néhány perc a *Kis-Függőkő* szép kilátást nyújtó foka. A barcza-

sági róna és falvai s a *Nagy-Függőkő* ferdős, éle érdekes látványt nyújtanak.

H. Nagy-Függőkő. Hollóbércz. A *Vártától* a *Kis-Függőkő* felé menő erdei út bal oldali, mutató táblával ellátott ága egy óra alatt felvezet a *Nagy-Függőkő* csúcsára, honnan a barczasági róna összes falvain s az azt körülkerítő hegységek imposáns képén pihen meg szemünk.

Alattunk terül el a *Bolgárszeg* nevű külváros, tovább nyugat felé a *Salamonkő* ikerszirtje s hasadéka, a völgy fenekén elszórt malmok s a *Pojánába* vezető pompás szekérút, szemben a *Goricza* és a *Sztehül* közé ékelt zord *Ördögárok*, majd kelet felé a belváros s a *Czenk*, d.-ny.-nak a *Bucsecs*, a *Királykő* s mögötte a fogarasi hegység hólepte ormai, é.-ny.-nak pedig a *Kolla* s a *persányi* hegység a festői látvány kiválóbb motívumai.

A *Nagy-Függőkő* 1005 m. magas csúcsa *Brasónak* legszebb kilátó pontja, szebb panorámát a szomszédos és valamivel magasabb (1015 m.) *Hollóbércz* sem nyújt, annál kevésbbé, mert a tetejét borító sűrű bükkös és mogyoróceserjés nem enged szabad kilátást, mindazonáltal, ha a kiránduló e magasabb pontot is fel akarja keresni, a *Nagy-Függőkő* csúcsáról délnyugatnak tartó gerinczet követve, rövid tíz percz alatt elérheti a *Hollóbércz* (*Coltiu corbului*) viperatermő csúcsát. A *Hollóbérczről* keleti irányban ereszkedünk le s *Bolgárszeg* gyümölcsös kertjei fölött végig menve, valamely sikátoron keresztül jutunk a *Katalin* utcába. Megjegyzendő, hogy a *Nagy-Függőkő* északi lejtőjének tövében van a *katonai lövőhely*, miért is e tájon csupán oly napokon lehet járni, ha a csúcsra nem vonták fel a vörös zászlót.

J. Flori-Szász, Fortyogó-hegy (*Gespreng*). A *Bethlen-térről*, a *Postaréten* keresztül a katonai temető s egy kis háztelep mellé jutunk; ennek bal oldalán, hideg vizű tócsa mellett meredek ösvény kanyarog fel

abba a kertek között fekvő szűk sikátorba, mely a *Flori-Szász* nevű rétre vezet. Fenyő és nyírfa ültetvényei, pompás levegője s közelsége, a brassóiak kedvelt kiránduló helyévé avatták e rétet. Innen, az előbbi útirányból balra kitérő ösvényen, balzamos levegőjű fenyvesen keresztül néhány percz alatt a *Vártához* érhetünk. Jobb felé pedig lankás domboldalakon a *Fortyogó-hegyet* érjük, melynek lába alatt egyfelől a zöldelő mocsár zsombékjai, petroleum- és téglagyarak, más felől Ó-Brassó roppant kaszárnyája, a csinos Bertalan-templom s a brassó-zernesti vasút pályaháza kötik le figyelmünket.

A hegy tetején állott a régi város keletkezése idejében épült vár, melyet *Amurat* szultán 1421-ben földig romboztatott; kőrsánczai még ma is láthatók. A hegy tövében, annak északi oldalán, tágas mészkőüregből, időnkint bővizű forrás (fortyogó) bugyborékol elő, mely azonban száraz években teljesen elapad.

4. Kirándulások vasuton.

A. *Hétfalu*. A helyi érdekű vasút sétatéri állomásáról vonatunk *Hétfalu* felé *Bolonya* előváros kül-utcáján, a vasuti állomásig vezet s innen D.K. felé fordul a *Papkútjához* — nyári mulatságok helye — s a kies *Noa* fenyves alján fekvő nyaraló telephez (*Elyseum*).

Derestyén át (nagy sör- és szeszgyár), a Tömös-völgy kitorolásához érünk s a Tömös hidján átkelve, csakhamar *Hétfaluban* (*Bácsfalu*, *Türkös*, *Csernátfalu*, *Hosszufalu*, *Tatrang*, *Zajzon* és *Pütkerecz*) vagyunk. A nagyrészt csángók lakta helységek ethnographiai tekintetben sok érdekeset nyújtanak. *Hosszufalu* felső népiskolájával kapcsolatos fa-faragászati iparistólájának készítményei, úti emléktárgyakul vehetők. *Csernátfalu* piacán, az 1848-ban a hon szabadságáért elvérzett csángók emlékoszlója áll. (Kóós Ferencz tanfelügyelő kezdeményezésére, közadakozásból emelték 1891-ben.)

A vasút *Tatrang* közelében, a városi nagy faraktáraknál ér véget, honnan kocsin $\frac{1}{2}$ ó. alatt a regényes fekvésű *Zajzon* fürdőt (jódos víz) látogathatjuk meg. — a csángók korán elhunyt dalnokának *Rab Istvánnak* szülőhelyét.

*Születési házá*t a brassómegyei tanító-testület márványtáblájával díszíti. A fürdő berendezése korunk követelményeit nem elégíti ki.

Zajzonnal határos: *Pürkercz* csángó falu, messze ellátzó ev. luth. templomával. (Zajzonról kirándulás a Csukásra, Tész-lára; l. alább).

B, *Rozsnyó és Zernest*. (1 nap.) A helyi vasút O-Brassó *Hosszu-utcáján* visz végig. Ez utca épületei felett uralkodik, a fellegvár lejtőjén álló, *Szt.-Mártonról* elnevezett szász templom.

Balra marad a terjedelmes *tüzérségi laktanya* s az utca végében, Brassónak legrégibb, a fekete templomnál is érdekesebb építészeti emléke: a román stílusú *Szt.-Bertalan templom*, melyet azonban későbbi restaurálásánál eredeti szépségeiből kiforgattak.

E templom környéke Brassó első keletkezési helye. Amurat szultán feldulván a várost, akkor huzódott a Czenkhez közelebb a polgárság zöme s létesíté a falakkal övezett belvárost.

E templom közelében a gőztramwayről átszállunk a *brassó-zernesti helyi érdekű vasútra* s a *barczasági síkságon* D.Ny. felé, a *Bucsecs* és *Királykő* hegyóriások közé ékelődő *törcevári szorosnak* tartunk.

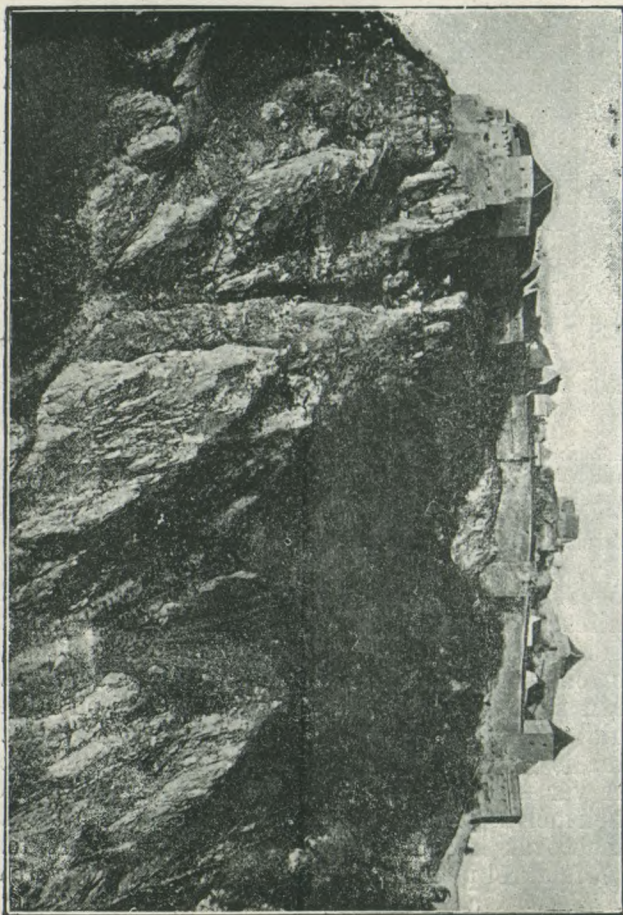
Első megállóhelyünk *Keresztényfalva* (Neustadt). *Templomának* még a középkorból eredő védbástyaít napjainkban magtárul használják. Vasárnaponkint a szászság népviseletét tanulmányozhatjuk. Luth. szász népiskolája feltűnően csinos emeletes épület.

Itt van *Zell Frigyes és fiainak* virágzó nagy szeszgyártelepe és marha-hizlalója, mely szakemberekre nézve tanulságos.

Keresztényfalván túl legott feltűnik *Rozsnyó*, festői várromjával. *Rozsnyó* takaros házai a méltán híres szász tisztaság s építészeti szoliditás mellett, a lakosság vagyoniosságát is illusztrálják. *Vendéglője* s főleg annak *diszterme* meglepő. A vendéglő udvarán keresztül enyhe emelkedésű kigyóúton 10 percz alatt feljuthatunk a *várba*, melynek egyes bástyái még ma is lakható állapotban vannak. (L. a 12. képet). A vár udvaron 144 m. mély merítő kút áll, melynek mélysége felől a meggyújtott s lebocsátott szalmacsóvák huzamos esése nyújt fogalmat. A tömör várfalakról pompás kilátást élvezünk a *Bucsecsre* és a *Királykőre*, a *Kotlára* s a *barczasági falvakra*.

12. kép.

Rozsnyó vára.

Rozsnyón túl, a vasút csakhamar elhagyja Brassómegyét és Fogaras földjére Zernest felé ágazik el, hol a *cellulose-* és *papir-*, valamint a *deszkafüreszgyár* érdemlik a megtekintést. Felsőleges képet nyújt a község fölött meredező *Kis-Királykő* s a *Turnu* kopár gerince (l. alább). A Brassó város tulajdonát képező, de Fogarasmegye területén fekvő regényes (teljesen jó karban s lakható állapotban levő) **töröcsvári** vár is megérdemli a megtekintést.

Menet, vagy jövet, a *töröcsvári várnak* kell pár órát szentszentelni. *Töröcsvár* tájéka különben a legfestőiebbek közé tartozik s nyári tartózkodásra kiválóan alkalmas. A vár az *Árpádok* óta szerepel hazánk történelmében. 1211-ben a *német lovagrend* várai közé tartozott. Ez úgy látszik fából készült vár vala, mert *Nagy Lajos* 1377-ben kőfallal kerítetteti s Fehérmegye területéből a *Barcasághoz* osztja be, a mai Hétfaluval, Krizbával és Apáczával együtt. De azért királyi várnagy székelte itt tovább is, míg 1498-ban *II. Ulászló* 3000 frtért 10 évre Brassónak el nem zálogosítja. A 10 év utóbb 25-re emelkedett s a zálogösszeg 6300 frtra szaporodott fel. 1650. október 29-én *II. Rákóczy György* 11000 frtért végleg átadja Brassónak, magyar várnagy tartására kötelezván a várost. Tökölly 1690-ben itt lepte meg a császáriakat.

Töröcsvárhoz tartozik a *Pestere* nevű fiókk'zség, melynek templomát egy vizjárta barlangot rejtő szikla hordja. A barlang tölcserés mélyedésekkel és csepkövekkel van tele.

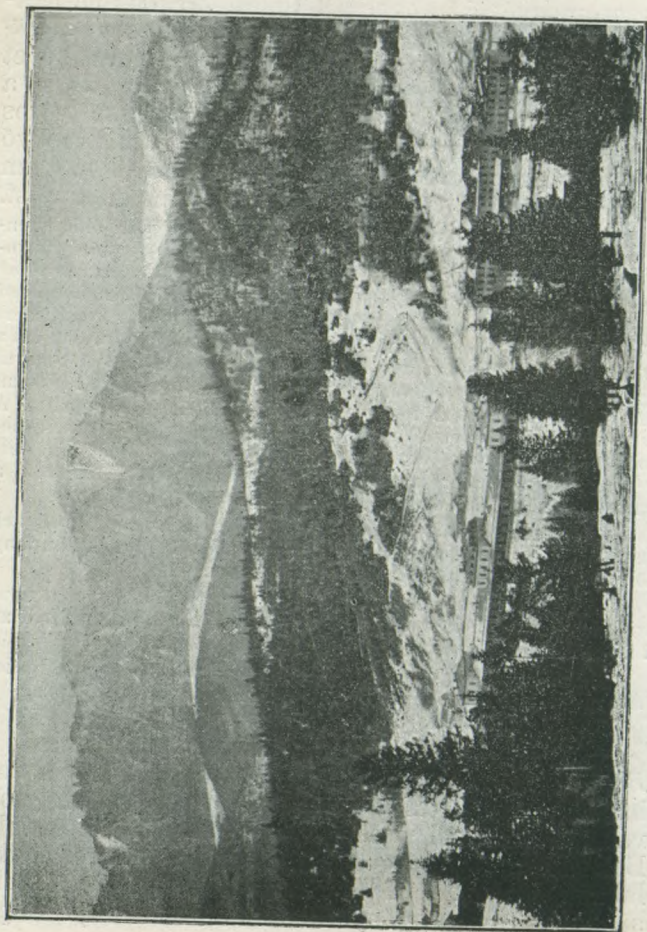
C. **Brassóból Predealra és Sinajába.** A román királyi pár nyaralójához (vasúton 1 nap) *Predeálról* Sinajába II. oszt. 2.15 franc (lei) (kocsi 10 frt.)

E kiránduláshoz *útleve*l kell s azt a *személyazonosság* igazolása mellett Brassómegye *főispáni hivatalában* kaphatjuk meg.

A reggeli vonattal indulva, estére visszatérhetünk.

A vasút kezdetben párhuzamosan halad a *Brassó-Hétfalusi* tramway-al; a tömösi hidnál azonban a vadregényes *tömösi völgybe* fordul, hol folyton változó, szebbnél szebb tájképek tárulnak elénk. Bal felől a *Nagykőhavas* sziklaorma s a hires sziklakapu, jobb felől a *Keresztényhavas* meredek oldala s hegyes csúcsa gyönyörködteti a szemlélőt, a völgy

13. kép.

Predeál (a háttérben a Bucecs).

medrében folyó *Száraz-Tímös* vize pedig számos csobogó- és zuhogóval tetézi az elragadó kép báját.

Alsó-Tömöst elhagyva, a balfelől beszögellő sziklacsúcsban, a „magyar Thermophylét“ látjuk, hol 1849. június havában, a 28,000 orosz által megtámadott *Kis Sándor* ezredes 1500 székely honvéddel együtt hősi halált szenvedett, hogy a magyar sereg zömének visszavonulását fedezze.

A magyar mérnök s építész-egylet által 1879-ben emelt obeliszk örökíti meg a hősök emlékét.

A *Nagykőhavas* s a *Keresztényhavas* közé ékeltek hegysorban merészebb kanyarulatokkal emelkedik pályánk. *Felső-Tömös* állomást s a vámháboru folytán elárvult egykor virágzó vámtelepeket elhagyva, két alagúton keresztül *romániai* területre, épen a vizválasztóra helyezkedett **predeáli nemzetközi pályaudvarba** robogunk be. A pályaudvaron nem sok a látni való, azonban míg vonatunk tovább indul megtekinthetjük a festői tájat, melynek különösen a Bucsecs gigási ormai adnak kiváló ingert (L. a 13. képet).

(A *Tutsek*-, vagy *Johann-téle* primitív vendéglő szobaára 3 frttól felfelé.)

Az állomáson elhelyezett magyar szolgabírói hivatalnál útleveleinket láttamoztatva, az ország határát jelképező korlátnál őrködő *dorobáncz* (oláh honvéd) átbocsát, hogy *Sinaja* felé, a *Prahova* völgyén tovább folytassuk utunkat.

Utunk a «*Predealu*» szerzetes zárda, majd *Azuga* mellett visz el (posztó és üveggyár). *Busteni* állomás érintése után *Románia* királynak és előkelőségeinek nyaraló telepére: ***Sinajába*** érkezünk. (*Karáiman Hotel, Villa Ghica, Hotel Nou* stb.)

A most épülő telep szép épületei daczára kietlen s csak a ***Peles völgy*** és az abban *Sinajától* 20 percznyi távolban eső *királyi nyaraló* (*Peles*) elégíti ki a fokozottabb igényeket.

Utunk a *Sinaja* feletti hegyen fekvő *Kaluger-zárda* udvarán visz át. A jobbra maradó udvar kevés látni valót nyújt; annál érdekesebb a balra eső udvar byzanti stýlben épült kis templo-

mával. Az aggastyán kalugerek éneke és isteni tisztelete meg-
ható s felejtethetlen benyomást gyakorol a szemlélőre.

A Bucsecs déli lejtőjén, *Károly* király által épí-
tett nyaraló palota s azt környező fenyves-kert vég-
telen séta utával, Carmen Sylva, a költő királynő,
méltó lakóhelye.

A belső lakosztályok megtekintése tilos.

Sinaja meglehetősen drága árviszonyai különben nem nagyon
marasztalók és sietünk mielőbb a dorobáncz-örzötté határt elérni.

D. **Brassó-Háromszéki vasút.** E vasuti vonal Brassó-
megye sik területén vezet, állandó kilátással a Nagy- és Kis-Kő-
havas, Csukás és Bucsecs felé

B.-ra marad a *Szentpéteri domb* (tetején régi vár nyomai,
Tatárvár) tövében *Szent-Péter*, majd a mintaszerűen épült, de szem-
látomást oláhosodó *Szász-Hermányt* látjuk. J.-ra *Prázdendr*, virágzó,
városias szász község fekszik.

Mindkettőben megerősített templomkastély emlékeztet azokra
az időkre, mikor a török hadak a *tömösi* és *bodzai* szorosokon át,
a gazdag szász földre be-belátogattak. Érdekesekek a községek kö-
zepén közközlésen létesített s árnyas fasorokkal szegélyezett sé-
tautak, melyek nem egy városnak díszére válnának. *Prázdendr* mes-
terséges pisztrángtenyésztőjéről is nevezetes.

Tovább haladva, a Fekete-ügy szép vashidján át *Háromszék*
földjére jutunk.

5. Kirándulások az elő- és középhegységbe.

A. *Salamonkő, Hősök sirja, Sztchil, Ör-
döghídja.*

A Bolgárszeg nevű külvárosból kisétálunk a
Salamonkő ikerszirtjéhez s a hasadékból a bal felé
kanyargó jó uton a barlanghoz, vagy a csúcsra jutunk,
avagy mindezeket bal felől hagyva, jó karban tar-
tott szekéruton egy negyedóra alatt a *Hősök sirja*
nevű regényes fekvésű völgyet érjük el.

A komoly fenyvesek koszoruzta szűk völgy
lankás rétjei, a völgymederben csörgedező patak s
a szanaszét heverő, viharsujtotta százados törzsek
méla borongást keltenek a természet alkotó és rom-

boló ereje iránt fogékony kebelben. A hüs vizű forrásnál felüdülve, *kék* jelzésű erdei uton a *Sztehíl* rétjére térünk, melynek északi vége a *Sztehíl* tetejéig terjed. Innen érdekes kilátásunk nyílik a városra s főleg a *Czenk* nyugati sarkára. A *Sztehíl*-rét észak-keleti részéből ugyancsak *kék* jelzésű erdei uton, sűrű eserjés között haladunk tovább s a *Goricza* dél-keleti oldalán vízszintesen húzódó gyönyörű sétányra (*Herrenweg*) térünk, mely ritka szépségű, sugártörzsű bükkös között vezet el a *Rakodó völgy* fölött s egy pár fordulóval a *Goricza* és a *Czenk* között levő nyeregbe torkollik. Innen, a *Czenk* festői sziklacsoportozatai tövében, a meredek *Lovag-uton* a *lövőházhoz* ereszkedünk le s annak terrasseán, szemünk előtt a város megragadó képével, egy pohár friss sörrel állítjuk helyre szervezetünk egyensúlyát.

A *Sztehíl* rétjéről különben más irányban is a *lövőházhoz* juthatunk. Ugyanis a rét közepén szétágazó targonczás út bal oldali ágát követve s majd jobbra kitérve, a *Vagauna crecilen* élén a meredek *Törökútra* érünk Ezen a *Goritz*a mély szurdokába lebozsátkozva, az ördögárok kőbe foglalt vízsatornája sziklaperemén a bal felől levő mélység felett átkelünk az *Ördög hidján* s azután a bolgárszegi sikátorokon keresztül a *lövőház* felé vezető utat érjük.

Bármelyik irányban 3—3½ órányi időt vesz igénybe sétánk.

B. *Pojána, Bálványkő, Ferenczlík.*

A *Salamonkő* aljában, a legutolsó malomnál kezdődő pompás szekérút a *Pójána* nevű szép fekvésű és nagy kiterjedésű alhavasi legelőre vezet. Ez útból jobb felé egy *kék-sárga* jelzésű ág válik le, mely az *Orendi* halom mellett a *Stiklarie* völgy mentében az egész *Nagy-Pojánán* keresztül vág s a *Kaluger-kúton* túl egy emberformájú, hatalmas kőszirthoz ér. Ez a *Bálványkő*, melyből jobb felé, néhány lépésnyi távolságban, egy mintegy 30 m. magas sziklafal tövében a *Ferenczlík* nevű barlang be-

járóját találjuk. A barlangról alább lesz szó, itt csupán azt jegyezzük meg, hogy a belvárosból $2\frac{1}{2}$ —3 óra alatt érhetünk ide s egy óra alatt lebo-csátkozhatunk *Rozsnyóra*, honnan vasúttal térhetünk vissza Brassóba.

C. *Hasadtő (Tamina-hasadék).*

A *Nagykőhavasnak* nyugati oldalán két hatalmas sziklapillértől képezett szűk szorulatot találunk, melyen keresztül erős sugárban zuhog le a víz a mélységbe, sebes örvényt túrva a tajtékzó habokba. A vizesés keretét képező kőszálak a hasadék felé fordult belső oldalukkal valamikor egymásba látszottak illeni s úgy tetszik, mintha merőleges hasadás folytán váltak volna el egymástól; innen ered nevük.

Vasuton a tömösi állomásig menve, még mintegy 20 perczig követjük az országotat s azután a *Száraz-Tömösön*, egy majorsági épület mellett átkelve, a bal kézre eső erdei útra térünk, mely egy kis fél óra alatt célunkhoz vezet. A hasadékon keresztül nem lehet lebozsátkozni s ugyanazon az uton kell visszatérnünk. A két óra múlva Predeál felől jövő vonattal jöhetünk vissza Brassóba.

D. *Lidércz-hasadék. (Etwich-Klamme).*

A *Keresztényhavasnak* legszebb s legérdekesebb része a hegység délnyugati vége, melynek déli lábánál folyik a *Vladetz* vonulatán eredő *Oedweg* (Etwich) pataka s egy imposáns sziklaszorulaton (*Lidércz-hasadék, Etwich-Klamme*) áttörve, nyugat felé a *Kis-Vidombák* patakával egyesül. Ezt a csodás szépségű hasadékot nagyon könnyen olykép keressük fel, hogy vasuton kimegyünk a tömösi állomásig s onnan egy kis darabon visszafelé menve a *Boér-szállás* és *Lópatak* között vezető szekérútra lépünk,

mely öt egymásután következő erdei réten vezet keresztül, a hágó élén gyalogösvénynyé alakul át s azután a *Lenkert* nevű részben ismét szekérúttá lesz s az *Oedweg* patak völgyébe ereszkedik alá. Már a hágó éléről gyönyörködve szemléljük a *Keresztényhavas* meredek falát s mentől inkább közeledünk, annál meglepőbb látványban részesülünk, mely végre a *Lidércz-hasadékban* éri el szépsége tetőpontját. Innen ugyanazon az uton visszatérhetünk a tömösi állomásra, vagy pedig átmegyünk a nyugatnak tartó *Kis-Vidombák* völgyébe, ezt követve (esetleg előre megrendelt kocsin) *Rozsnyóra* s onnan vasuttal térrünk vissza Brassóba.

A *Lidércz-hasadékból* a *Keresztényhavas* gerinceze felé emelkedő lejtőn érdekes növényeket gyűjthetünk (*Narcissus radiiflorus* Salisb, *Primula carpathica* Fuss, *Pulmonaria rubra* S. K., *Viola silvestris* Kit.), a gerinczet magát azonban nem érdemes felkeresni, mert mély hasadékok szakgatják meg, nagyon megnehezítve az előhaladást.

E. *Feti foi, Vladetz teteje.*

A reggeli gyorsvonattal kirándulunk a tömösi állomásra, itt leszállunk s a *Száraz-Tömös* vize mellett huzódó elsőrangú országutat követve, egy fél óra alatt elérjük *Felső-Tömös* ez idő szerint nagyon csendes vámtelepét. A házak közt végig menve, a predeáli nyeregre kapaszkodó országút második éles kanyarulatánál jobb felé kiágazó szekérútra lépünk, mely az országút *Predeál* előtti utolsó kanyarulatát átszelve, még mintegy fél óráig lankás rétek közt vezet tova, míg egy hűs forráshoz ér. Innen a vörös-fedelű kordonház nagy rétjén keresztül néhány perc alatt a határszélen álló *Feti foi* tetejére jutunk. Észak felől a *Keresztényhavas*, nyugatról a *Bu-*

csecs, kelet felől a *Nagykőhavas*, dél felől pedig a román síkság bájos képe tárul fel a szemlélő előtt s a közeli dombvidéket borító erdők sejtelmes zúgása, a sokfelé ágazó völgyeletek mosolygó zöldje fokozza az elragadó táj keltette hangulatot.

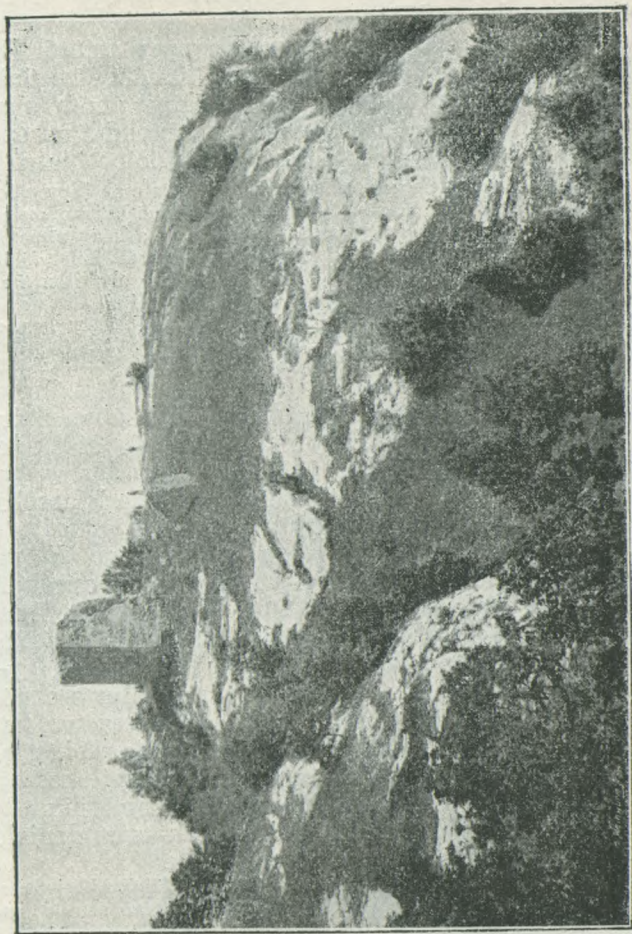
A tetőről visszatérünk a kordonházhoz s rétjének északi végén egy újabb erdei szekérútra akadunk, mely egy negyedóra alatt a *Vladetz tetejére* visz fel. A gyepes tetődomb mindössze 1127 m. magas, saját formációja semmi meglepőt sem nyújt, és szerencsés fekvésénél fogva mégis ez a barczásági hegyvidék egyik legszebb kilátó pontja. Egyenesen északnak az *Oedweg* gyönyörű völgye felett meredező *Keresztényhavas* s annak délnyugati végében a *Lidércz-hasadék* tűnik fel, ettől nyugatra a Rozsnyóhoz tartozó 1289 m. magas *Rong* kúpja s a mögötte kiemelkedő *Királykő* látható, a *Nagy-Vidombák* völgyétől bal felé pedig a *Bucsecs* bércz kolosszusa tornyosul égnek. Dél felé a *Piatre arsze* s a *Feti foi* alacsonyabb ormai és a predeáli nyereg, távolabb a *Csakás* gerincze s annak tövében a *Tészla* sötétlő feje bukkan elő, kelet felől pedig a tömösi völgy jobbán emelkedő *Nagykőhavas* zárja be a páratlanul szép hegykoszorút.

A *Vladetz tetejéről* keletnek húzódó erdei úton egy fél óra alatt lent vagyunk *Felső-Tömösön* s még a déli vonattal visszatérhetünk Brassóba.

F. *A krizbai Várhegy.*

A megyénk északi sarkát keresztül szelő *persányi hegység* legmagasabb pontját, az 1106 m. magas krizbai *Várhegyet* felkeresendők, Brassóban kocsira ülünk s *Höltövény* és *Barcza-Ujfalú* érintésével *Krizbán* szállunk ki. A község északi oldalán emelkedni kezdő lejtőn szántóföldek és rétek között

14. kép.

Krizbai vár.

menő úton egy óra alatt az erdő szélére érünk, honnan egy fél óra alatt a gerinczre s egy újabb fél óra múlva a Várhegy tetejére érünk. A pompás bükkerdőségből kiemelkedő gyeses tetőről Erdély nagy részét felölelő, elragadó kilátást élvezünk; a Krizba felé lejtő élén pedig néhány percz alatt a II. András betelepítette német lovagrend által épített vár (*Heldenburg*) romjaihoz (L. a 14. képet) jutunk.

A vár, melynek hajdani erejéről ma már csak egy ódon torony regél, 855 m. magas konglomerát szirten állott, melyet észak felől vadregényes mély szurdok választ el a hegy zömétől; oldalán két egymás felett levő kis barlangot hord. Kelet felőli, szintén meredeken alácsapó oldalat a Barczaságon oly ritka *tiszafenyő* (*Taxus baccata* L.) néhány gyönyörű szála díszíti.

A Várhegy teteje alatt észak-nyugatnak húzódó élén végig menve a *Nagy-patak* völgyébe ereszkedhetünk le, honnan a mesterséges pisztrángte-nyésztőt megtekintve, a kies völgy hosszában 2 óra alatt visszakerülünk Krizbára. A tetőről észak-keletnek húzódó gerinczet követve *Szász-Magyaróra* is lekerülhetünk s vasuton térhetünk vissza Brassóba.

G. *Kotla* (*Feketehalmi hegy*).

Brassóból *Vilombákon* keresztül menve *Feketehalom* községét érjük s itt leszállunk a kocsiról. A község nyugati oldalán emelkedik az 1294 m. magas *Kotla*, a Barczaság hirhedt időjősa s egyuttal „*Pilátusa*.” A meredek, házfedélalaku hegy alját tölgy-, felsőbb részeit bükk- és jávorerdő borítja s e között egy vakító fehér mészfal mellett elvezetve, kanyarog az út a tetőre. A mintegy 2 órányi, kőgörgeteges út elég fárasztó s nem egy verejtékesebb pereg alá homlokunkon, míg a csücsöt elérjük, de fáradságunkat busásan megjutalmazza az az elbájoló körkép, melynek középpontján állunk.

A *Kotla* délnyugatra messze előre vetett lábát kiterjedt erdőségek sudarainak hullámozó tengere borítja, azután az 1633 m.

magas *Csuma* tetejéig felhuzódó lankás rétek s erdőtisztások következnek, innen keletre a *sebesi hegység* messzenyúló élei s bordái tűnnek fel, míg tőle nyugatra a *Királykő* bástyái tornyosulnak oly idegenszerű, groteszk alakban, hogy újra és újra reá tapad tekintetünk.

A *Kis- és Nagykirálykővet* elválasztó óriás hasadék (*Krepatura*), a *Riu* völgyének torkolata s attól balra a *Magura* két csúcsu lánczolata egész le *Törösvárig*, a kilátás lehangulatósabb részei; mögöttünk pedig mindinkább elmosódó körvonalokkal a *Barcaság* többi hegységei zárják be a felséges keretet.

A csúcstól néhány lépésnyire, a síkság felé meredeken aláhanyatló oldalon tágas odút találunk, mely a turisták kényelmére ülőpadokkal van felszerelve s kellemes menedékszobát szolgál a nap perzselő heve, vagy egy hirtelen kerekedő zápor ellen.

6. Havasi kirándulások.

A. *Keresztényhavas.*

A *Keresztényhavas* (*Schuler*) Brassó városától délnek fekvő s főgerinczével északkeletről délnyugatnak húzódó mészhegység, melynek északi lejtője elég menedékesen ereszkedik alá a *Pojána* nevű alhavasi rétre, déli lejtője ellenben meredek sziklajalakokkal csap le a tömösi szoros s az *Oedweg pataka* felé

A *Keresztényhavas* 1804 m. magas csúcsát (*Cristian mare*) a legrövidebb idő alatt a tömösi vasutállomásról érhetjük el, ha az állomásnál valamivel alább kezdődő *Lappas* völgyén a *Stina Postová*r mellett elhaladó gyalogutat követjük.

Edzett turisták az állomásról 2 óra alatt fenn lehetnek a csúcson, mindazonáltal ez a legkevésbé ajánlható út, mert nagyon meredek s a brassói turisták is csak elvétve veszik igénybe. Ellenben nagyon jártak az északi lejtő sokkal enyhébb emelkedésű utjai, melyeken évente sok száz turista fordul meg. Ilyen út összesen hét vezet fel a csúcra s ezek mindegyike (a száz

Kárpát-egylet brassói osztályának buzgóságából) más-más színnel jelvezve, minden vezető *) nélkül is biztos kalauzul szolgál.

1). A legszebb s legkönnyebb az az út, mely Brassó *Bolgárszeg* nevű külvárosának végén, a *Salamonkő* mellett, illetőleg annak hasadékaiban veszi kezdetét és *sárga* jelzéssel felvezet a *Mészárosok rétjére* s innen a *Kőtej-barlang* felé, mely fölött a *kék* jelzésű útba megy át. Ez utóbbi azután a *Ruja* rétjére csap át s azt keresztül szelve, a szász Kárpát-egylet kiváló kényelemmel berendezett s vendéglővel is felszerelt menedékházánál **) ér véget. Idáig $3\frac{1}{2}$ —4 óra alatt juthatunk el a *vörös* jelzést követve s egy fél óra mulva fenn vagyunk a csúcson.

2). Egy másik szintén nagyon ajánlható út ugyancsak a *Salamonkő* közelében a *Pojánába* menő szekérúton kezdődik s *vörös* jelzéssel felvezet a hátulsó *Pojánába*, azon végig a *Farkaszurdok* nevű szakadék mellett a *Christián-rétre* s úgy a menedékházhoz.

3). A *vörös* jelzésű útból a hátulsó *Pojánában* egy *vörös-fehér* jelzésű út ágazik ki, mely ugyancsak a *Christián-rétre* kanyarodik fel s ott átmegy a *vörös* útba. E két utóbbi út mindegyike 4 óra alatt járható meg.

4). A *Bolgárszeg* nevű külváros délkeleti végében egy *kék* jelzésű út kezdődik, mely a *Sztehil* hegyre, innen a *Hösök sírja* felé, azután a *Jakob-forrás* mellett a *Valea Sindey* élére majd a *Nagy-Krukur* gerinczére kanyarodik fel s a *Ruja* rétjén keresztül a menedékházig terjed. Ezt az utat a brassói lövőház mellett is meg lehet kezdeni, csak hogy akkor az *ördög-hid* mögött eredő *Török-út* mentében kell a *Sztehilt*re menni. A *kék* út a *Hösök sírja*

*) Brassóban bárki is szívesen ajánlkozik vezetőnek; a szász Kárpát-egylet hites vezetője különben: *Juon Popovici* (Bolgárszeg, Malomárka, 40. sz.). Napi díja 1 frt 50 kr; egy lőért 1 frt 30 — 1 frt 50 kr fizetendő napjára.

**) Itt yassodrony-matraczokkal s pompás gyaljutakarókkal felszerelt hálószobák is vannak. A vendéglőben bor, kőbányai sör, ásványvíz, tej, tojás, sajt, vaj, szalámi, gulyás-conservek stb. kapható; friss húst azonban magával kell hoznia a turistának.

mellett egy *kék-sárga* ágat bocsát, mely a *Mészárosok rétjének* végében a sárga útba torkollik, ez utóbbi azonban a *Kötejbárlang* fölött ismét belép a kék útba. A kék-sárga jelzésű ág kevésbé fárasztó, mint a meglehetősen meredeken emelkedő kék út, melynek megjárása 5 órát vesz igénybe. Akkor is a *Sztehíltre* jutunk, ha a *Lövőház* közelében kezdődő meredek *Lovagúton* kapaszkodunk fel, melynek minden részéből nagyon szép kilátás nyílik a városra s a *Czenk* és a *Goricza* nyergében kezdődő s ugyancsak *kék* jelzésű ágat követjük.

5). Még egy, aránylag hosszú (6 órát igénylő) s kevésbé járt, de nagyon érdekes útról kell megemlékeznünk, mely a *Czenk* mögötti *Rakodó völgy* s a *Honterus-tér* közt húzódó élen (*Kermen*) *kék-fehér* jelzéssel ered s a *Prédikáló szék* sziklatömege mellett elhaladva, meredek emelkedéssel megy át a *Valea Sindey* élen a *kék* útba.

Visszafelé a jelzett utak bármelyike használható, lóháton azonban csak a *vörös* út járható jól.

A Keresztényhavas csúcsa ritka szép kilátást nyújt s ugyancsak érthető, ha ez önmagában véve is nagyon érdekes alakulatu hegység a brassói turistaság középpontja. Lábaik alatt terül el Brassó városa s a számos községgel élénkitett barcasági síkság, mely kelet felé a festői hegyvonulatok koszoruzta háromszéki rónába vész. Kelet felől nyulakodik a *Kotla*, hozzácsatlakozik a *persányi* hegység, melyet észak felé *Erdővidék* hegyei s a *Hargitta* látszanak határolni. Ettől keletnek a *Csomád* s *Büdös* tompa ormai látszanak, még tovább a moldvai határon álló *Nagy-Sándor* tarkója vehető ki, melyhez a bereczki s papolezi hegyek illeszkednek. Dél felől a *Dongókő* s a *Csukás* bástyái és a *Nagy-kőhavas* hármass feje kötik le figyelmünket, mely utóbbitól csupán a szűk tömösi szoros választ el bennünket. A Tömös regényes völgye egész hosszában nyílik el lábaink alatt; tisztán kivehetjük

a Tömös hajainak ezüstös csillogását, az egyes házakat s esetleg a Predeál felé robogó vonatot, majd a predeáli nyergen túl a nemzetközi pályaudvar tekintélyes épületeit. Nyugat felől a *Bucses* kolosszusa tolakodik az előtérbe, érdekes bepillantást engedve a szakgatott gerinczről meredeken lecsapó keresztélek közt sötétlő szurdokokba. Végre észak-nyugatnak a *Királykő* zeg-zugos éle s viharbarázdálta sziklakebele zárja be a fenséges látványt, mely változatosság és tartalmasság tekintetében párját ritkítja. Május végén az egész gerinczet himes szőnyeg gyanánt borítja a havasi rózsa (*Rhododendron myrtifolium* L.) elvegyítve illatát a halvány sárga *Daphne Blagajana* gyöngéd lehelletével.

B. *Nagykőhavas.*

A barcasági síkság bármely pontjáról a román határ felé tekintve, egy hatalmas aranyu mészkőhegység köti le figyelmünket, mely hármassal fejjével messze kimagaslik környezetéből. Ez a tömösi szorosától keletnek fekvő *Nagykőhavas*.

A *Száraz-Tömös* s a *Garesin* patakok völgyei között elterülő, nagyjában Y-alaku hegység, az Y három szárának végpontjain hozta létre a legtekintélyesebb csúcsokat, melyek között az országhatáron álló, déli csúcs a legmagasabb (1800 m.), a tömösi szoros felé álló nyugati már jóval alacsonyabb (1699 m.) s a *Kiskőhavas*-nak nevezett keleti a legalacsonyabb (1570 m.). A hegység északi s nyugati lejtői — leszámítva a főcsúcs aljában levő sziklafalakat — elég menedékesek, ellenben a keleti lejtő vadul szakgatott élekkel s mély szurdokokkal csap le a *Garesin* patak völgyébe, természetes tehát, hogy nem ez utóbbi oldalról szokás a csúcsot felkeresni.

Brassóból korán reggel kocsin, vagy vasuton a tömösi szorosba rándulunk s az előre megrendelt vezetővel *) találkozva, az úgynevezett *Muszkafürdő*

*) A szász Kárpát-egylet vezetője *Simon András* (Bácsfalu 12. sz.). Napi díja 1 frt 50 kr; egy ló 1 frt 30 kr.

közelében, még a vasúti állomás alatt egy bal felől elég enyhén emelkedő élen kezdünk felhágni. (L. a 15. képet). Eleinte lombos és tűlevelű fák alkotta vegyes erdőben, majd kizárólagos fenyvesben vezet a mind meredekebbé váló gyalogösvény s $2\frac{1}{2}$ —3 óra alatt egy lapos völgyeletben álló juhásztanyához érkezünk, hol jó szóért, pénzért és szivarért pompás havasi túrót, sajtot és zsendiczét kaphatunk s hosszabb pihenőt tartunk.

A juhász-kanyhónál véget ér az erdő s buja alhavasi legelővel borított széles dombhát kezdődik, melynek ösvénye mihamar belevész a havasi rózsa sűrű bokrosába.

Ezen a lejtőn felkapaszkodva egy óra alatt fenn lehetünk az 1840 m. magas főcsúcson. A kilátás nagyon meglepő, de még sem oly tartalmas, mint a *Keresztényhavas* nyújtotta. Délkeletnek a *Csuhás* s attól északra haladó sorrendben a *Csilyános*, *Lakóczás*, *Büddös*, *Csomád*, a krizbai *Várhegy*, a fekete-tehalmi *Kotla*, azután a *Királykő* s a *Bucsecs* következnek, végül szemben a *Keresztényhavast* ismerjük fel.

A csúcson maga a havasi rózsa sűrű ligetéből emelkedik ki, mely főleg június első napjaiban áll teljes pompájában. A myrtus formájú levelekből szőtt mély zöld szőnyegen ezernyi-ezer rózsás szirm van elhintve, balzsamos illatával fűszerezve az alpesi levegő üdeségét. A botanikus, ki aligha éri be a virágillattal, bizonyára gyönyörűséggel fogja megpillantani a havasi rózsa fehérszirmu változatát s az alpesi flóra többi szép gyermekét (pl. *Anemone alba* Reichenb., *Coeloglossum viride* L., *Scrophularia lasiocaulis* Schur. stb.)

A csúcstról északi, majd nyugati irányban meredek sziklás úton haladunk lefelé s mintegy $\frac{1}{2}$ — $\frac{3}{4}$ óra múlva a szász Kárpátgyelet jó karban levő menedékházához érkezünk, melynek közelében lepihenve, ritka szép látványban gyönyörködhetünk. A csúcson nyugati oldalán ugyanis merőleges sziklafalak, tűalakú pillérek, pyramis formájú szirtek és

A Nagyköhavas hágójának kezdete.

zeg-zugos bástyák oly változatos sokaságát tárja eléünk s mindazt oly tömött csoportosításban, hogy ehhez hasonlót legfeljebb a *Nagy-Királykő* nyugati oldalán találhatunk. A legszebb részletet az u. nevezett *sziklakapu* (L. a 16 képet) képezi, melyen keresztül már a csúcsról jöttünkben is szabad kilátást élveztünk a Tömös völgyébe. A menedékháztól kezdve, zúgó fenyvesbe vezet az út s helyenkint nagyon meredek eséssel 2 óra alatt levisz a *Gyorgyina* völgybe, honnan pár perc alatt elérjük a malomnál várakozó kocsit, mely visszaszállit Brassóba.

Ha kedvünk tartja, a tömösi országúton, a kies fekvésű vadászlak mellett elhaladva, gyalog megyünk a derestyei keresztésig s innen gőztramway-on térhetünk vissza Brassóba.

A Nagykőhavas csúcsára még egy másik, nagyon rövid út vezet a *Gyorgyina* völgyből, ez az u. n. *vaddászösvény*, melyen 1½ óra alatt célzt érhetünk; a kapaszkodó azonban nagyon meredek s csak edzett turistáknak való.

Kevésbé fáradtságos, de nagyon hosszú s meglehetősen egyhangu az az út, mely *Predeáról* az országhatár mentében, a *Tömös fején* keresztül dél felől vezet a csúcsra. Szép kilátásban ez az út nem bővelkedik, minthogy többnyire erdők között vezet, azonban a *Csáplýatető* érdekes alhavasi flórája (pl. *Viola declinata* W. et K., *Scorzonera rosea* W. et K., *Trollius europaeus* L., *Potentilla chrysocraspeda* Lehm., *Achillea lingulata* W. et K. stb.) s a Tömösfő alpesi növényzete (*Eritrichum terglouense* Hacq. *Saxifraga luteoviridis* Schott, *Draba Kotschyi* Stur, *Draba Haynaldii* Stur stb.) számos természetbuvárt vonz ez irányba.

C. *Bucsecs*.

Brassómegyének dél-nyugati sarkához közel az ország határán emelkedik a *Bucsecs* hegység, melynek legtekintélyesebb csúcsa a 2508 m. magas *Om* (Omu), magasság szerint Erdély második csúcsa. Az egész hegység, összes kiágazásait (*Buksoj*, *Malajest*, *Ciganest*, *Velikan*, *Kerimán*, stb.) is ide értve, krétaképletű conglomerát, melybe a juramész kisebb-nagyobb hömpölyei ágyazvák, a conglomerát azon-

Szikiakapu a Nagyköhavas csúcsa alatt.

ban, a barezasági hegyek többi tagjaitól elütőleg, ez esetben még a főcsúcs legmagasabb ormán is teljes érvényre jut.

A *Bucsecs* tömege és kiágazásai a *tömösi* és *törnszéki* szoros között töltik be, csupán észak felé foglal le ebből egy kis részt a Brassóig nyúló *Keresztényhavas*.

A *Bucsecs* legmagasabb csúcsára magyar területről három, s román területről is három, részben jól járható ösvény vezet fel; ezek között, ha nem is a legkönnyebb, de bizonyára a legháladosabb s legcélszerűbb a *Rozsnyó* felőli.

a) *Rozsnyó felől a malajesti katlanon keresztül.*

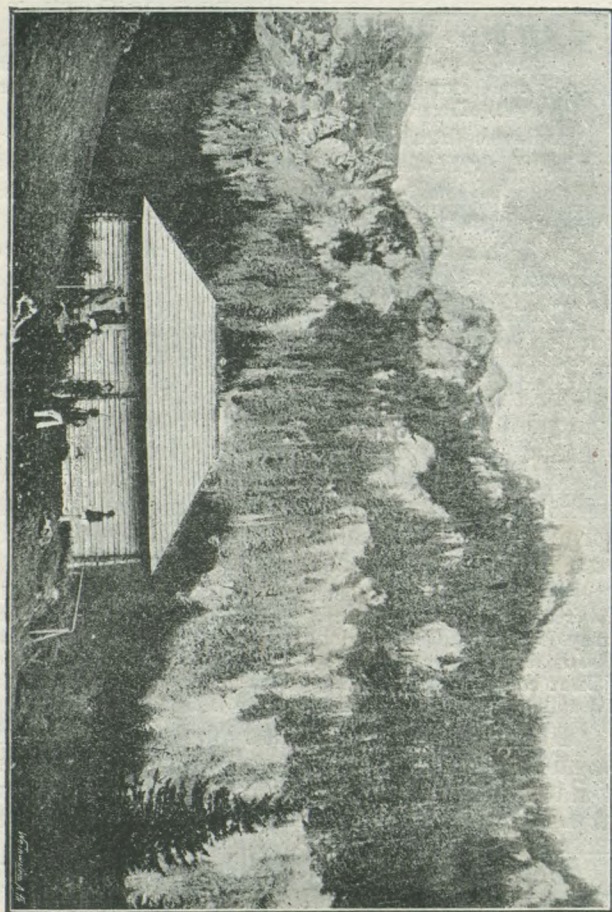
Brassóból a délutáni vonattal *Rozsnyóra* rándulunk (20 percz) s — ha kedvünk van — megtekintjük e városnak is bátran beillő, kiváló esinnal épült szász község szép templomát, impozáns vendégfogadóját és regényes fekvésű várát, (a vendéglő udvarából 10 percz alatt fenn vagyunk) azután előre fogadott szekeren *) a *Vidombák* patak völgyében követjük a pompás rétek s mezők közt kanyargó mezei utat, mely még egy jó darabon bevezet a *Bucsecs* alját borító lombos erdőbe.

Még mielőtt az erdőt elérnők, feltűnik már a *Bucsecs* legszebb része, keleti őrbástyája: a *Buksoj*, meredek falával fordulva *Rozsnyó* felé. A szekeret legjobb az erdő szélétől visszaküldeni, de itt is maradhat más napig; a kirándulók pedig gyalog folytatják az eddigi irányt, míg egy nagy bükk oldalán szemünkbe ötlik a *Bucsecs* menedékházához vezető kék-fehér jelzés.

Itt megszűnik a szekérút s jobbkéz felé kezdődik az a különben nem meredek gyalogösvény, melyen 2 óra alatt eljuthatunk a szász Kárpát-egyletnek úgynevezett *malajesti menedékházába*. (L. a 17. képet). Itt meg-

*) A szász Kárpát-egylet *Bucsecs*-vezetői *Rozsnyón*: *Juon Stenille* (445. sz.), *Wastel János* (59 sz.). Napi díjuk 1 frt 50 kr, egy ló egy napra 1 frt 30 — 1 frt 50.

17. kép.

Malajesti menedékház a Bucsescsen.

hálunk s más nap korán reggel a jobbra vezető ösvényt követve, a *malajesti katlan* felé vesszük utunkat. E remek katlan a Bucsees két főága: a balkéz felől levő *Buksoj* s a jobbra eső *Malajest* gerince között, magas és meredeken lecsapó sziklafalaktól kerekén körülzárt völgyüst, melynek falain havasi rózsza s gyopár terem s főkép a bal felől levő, templomot utánzó s úgy is nevezett sziklacsoportja (L. a 18. képet) kelt bámulatot. Ezt a katlant egész hosszában átszeljük, azután egy kőgörgetegen kell balfelé áthaladnunk s most kezdődik a tulajdonképeni, kék színnel jelzett ösvény-hágó, mely balfelé 1—2 kisebb-nagyobb hómezőn vezet át s azután több serpentinát képezve, felér a csúcsra. A malajesti menedékháztól 3—3½ órára van szükségünk idáig.

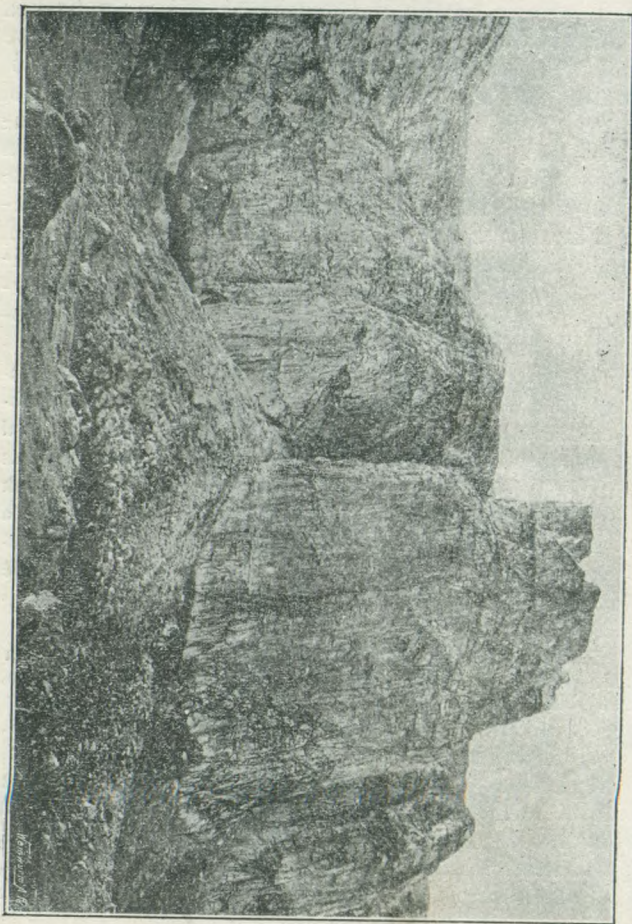
Maga a csúcs, a 2508 m. magas *Omu* (ember) gyepes halom, melynek tetején több conglomerát szirt áll s ezek legnagyobbikához támaszkodik a szász Kárpát egylet brassói osztálya által 1888-ban ide épített szilárd kőház. A csúcsról kinálkozó kilátás nincs ugyan báj nélkül, de még sem ér fel a barcasági hegyek némely más csúcsa nyújtotta szépségekkel. Észak felé a *Buksoj*, a *Malajest* s a *Ciganest* gerince látszik, kelet s nyugat felől unalmas, kopár völgykatlanok ereszkednek alá, csupán Románia felé festőibb a kép, hol a 2495 m. magas *Kerimán* kolosszusa tolakodik az előtérbe.

Ha nem akarunk ismét a malajesti katlanon keresztül a menedékházhoz visszatérni, akkor a *Buksoj* gerincének tartva, felhasználhatjuk azt az utat, melyről nyomban lesz szó.

b) Rózsnyó felől a Buksojon keresztül.

A malajesti menházig az előbbi utat követjük, itt meghálunk s más nap reggel a *Buksoj* oldalán kezdünk felhágni. A *Buksoj* csúcsára vezető út a menedékház mögött, annak közvetlen közelében, két sziklafal között kezdődik, melyek közül a felső, vörös felirással („Bucsoiu”) s nyíllal van jelezve. A

„Templom” a malajesti káttanban.

vörös jelzés eleinte egy meredek, de rövid hasadékbá vezet s mihamar egy keskeny gyalogösvényre tér ki, mely ritkás fenyvesben húzódik észak felé a Buksoj oldalán. Egy fél óra alatt kiérünk az erdőből s elérjük a Buksoj gerinczét, erről azonban most még le kell szállanunk s a hatalmas sziklalépcsőkön leereszkedve, itt már enyhén haladó ösvényünk nyomdokain nagyszerű bérczfalak alá jutunk, melyek elég jól járható kiszökellésein vezet utunk, balfelől pedig meredeken ereszkedik a lejtő a mélységbe. Kis vártatva a henyefenyő sűrűjében vágott sikátoron megyünk keresztül s újból meredek falak alá jutunk, melyekről elérhetetlen magasságból a *Saxifraga transsylvanica* Fuss gyönyörű levélbokrai mosolyognak le reánk. Majd elhagyjuk a henyefenyőt s jobbra térve, egy a Buksoj észak-keleti oldalán húzódó, görgeteggel telt vízmosáson kell felfelé kapaszkodnunk. Ennek egy fél óra alatt végére járunk, egy újabb negyedóra múlva pedig óriási sziklabástyák tövében találjuk magunkat, honnan a jobbkéz felőli vízmosáson keresztül egy a Buksoj északi gerinczén levő nyeregbe jutunk.

Gyönyörű látványt nyujtanak innen a szemben levő *mala-jesti* él sziklatornyai, bástyái s fokai és a lábaink alatt elterülő katlan felé csapó meredek lejtői, melyek apró pázsitzigetein — ha a szerencse kedvez — vörös nyári mezükben legelésző zergéket s ugyancsak zerge módjára mászkáló és havasi gyopárt gyűjtő turistákat vehetünk észre.

A gerinczről azután áteszünk a keleti oldalra s folytonos meredek emelkedéssel egyenesen a csúcs irányában haladunk tova, melyet a menháztól számítva 4 $\frac{1}{2}$ —5 óra alatt érünk el.

Ennek közelében virágzik a *Soldanella pusilla* Bmgt., *Primula minima* L., *Azalea procumbens* L., *Saxifraga oppositifolia* L. stb.; lentebb pedig a *Bartsia alpina* L., *Cerastium lanatum* Lam., *Cherleria sedoides* L., *Hutschinsia brevicaulis* Hoppe, *Hedysarum*

obscurum L., *Phaca frigida* L., *Astragalus australis* L., *Oxytropis sericea* DC. s a *Potentilla chrysocraspeda* Lehm. gyönyörködteik a szakértő botanikust.

A *Buksoj* csúcsa 2477 m. magas s a róla élvezhető kilátás hasonlíthatatlanul szebb, mint a Bucsecs főcsúcsáról kinálkozó. Jobbkezünk felől zordon vadsággal szakad le a *Morár*-szurdok, a völgy aljából háztetőszerű erdős hegyhát emelkedik ki s e mögött húzódik az *Azuga* kedves völgye.

A *Buksoj* csúcsáról mély nyereg vezet át az *Omra*, melynek megjárása kb. egy órát vesz igénybe.

Ebben a nyeregben, kövek alatt a Bucsecs legkiválóbb bogárfajait gyűjthetjük, így a *Leistus gracilis* Fuss (bucsecsi specialitás), *Leistus alpicola* Fuss, *Bembidion glaciale* Heer nevű futóbogarakat, az *Otiorrhynchus fuscipes* Ol., *O. fusciventris* Fuss, *O. morio* F., *O. Riessi* Fuss nevű orrmányosokat, a *Chrysomela lichenis* var. *carpathica* Fuss nevű levélbogarat stb.

A menedékház fölött s alatt elterülő fenyvesben találjuk a gyönyörű *Carabus planicollis* Küst. mellett a *Carabus transsylvanicus* Dej., *C. v. Montandoni* Buys., *C. Linnei* Pz. s más egyéb fajokat. A menedékház alatti erdőben, főleg a hegycsuszamlás körül gyakori a halálos mérgű kurta kigyó (*Vipera berus* L.).

Ha a *Buksoj* csúcsról nem kívánczunk az *Omra*, jobbkez felé egy veres jelzésű ösvényen lebocsátkozhatunk a malajesti kőtlanba s úgy térünk vissza a menedékházhoz.

c) *Törcsvár felől.*

Brassóból Törcsvárra kocsin kell mennünk. Itt megtekinthetjük az ujabban renovált várkastélyt, azután a vámhivatalnál határátlépésre jogosító igazolványt szerzünk, és Törcsvár községének több négyszög km.-nyi területen szétszórt házai között a *Simon* völgy felé tartunk. 3½ óra alatt elérjük a *Guczán* nevű vámhivatalt, honnan 2 óra alatt a 2078 m. magas *Sztrunga* csúcs közelében fekvő román vámhivatalhoz jutva, utlevelünket láttamoztatjuk

és a sziklás ösvényt követve, $1\frac{1}{2}$ óra alatt elérkezünk a Jalomicza szorosában fekvő kalugertorhoz (*Scita Peșteri* vagy *Scit la Jalomița*).

A kolostor faháza közvetlenül a sziklafalhoz támaszkodik, fölötte pedig nagy barlang ürege tátong, mely mintegy 132 lépésnyire megy a hegység gyomrába. A kalugerek szívesen adnak éji szállást; egyszerű berendezésű vendégszobáik vannak.

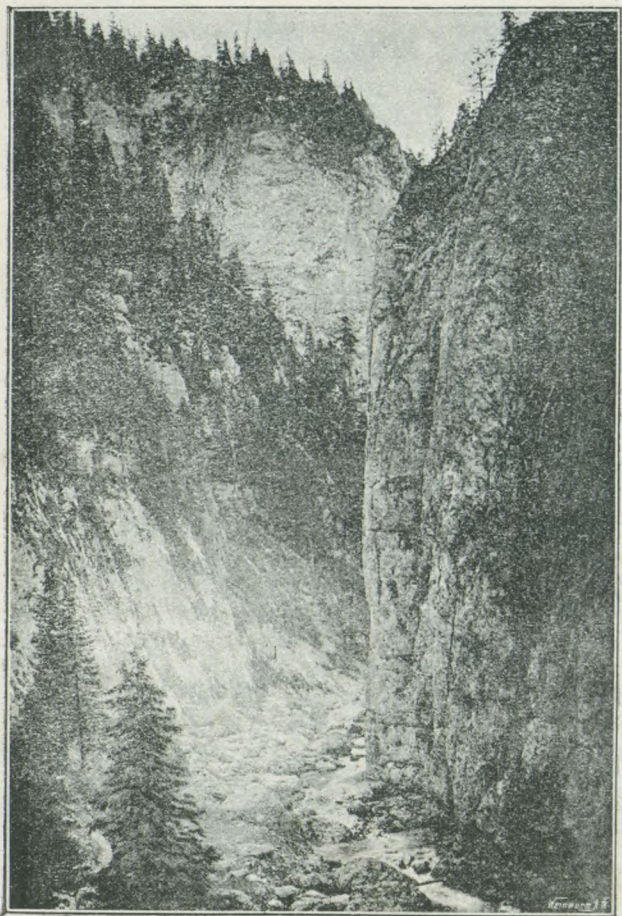
Más nap korán reggel a fenséges alakulatu Jalomicza szorosba (L. a 19. képet) hatolunk s annak medrében, majd sziklafalain felkapaszkodva, kőgörgötteken s gyepes, lépcsőszerűen aláhajló rétegcsapásokon átvergődve, 3—4 óra alatt felérünk a Bucsecs legmagasabb csúcsára, az Omra, honnan vagy a malajesti katlanon, vagy a Buksojon keresztül szállunk le; ha *Törösvárra* akarunk visszatérni, észszerű lesz azt az utat követni, mely mintegy 3— $3\frac{1}{2}$ óra alatt a *Porta* patak völgyébe s úgy *Törösvárra* vezet.

Ezt az utóbbi utat a felmenetelre is használhatjuk s ez esetben 5—6 óra alatt érünk a csúcsra.

D. *Királykő.*

A fogarasi havasok legkeletibb csomója az Oláhországból átesapó *Királykő*, mely hosszant elnyúlva délnyugat-északkeleti irányban szeli át az ország határát. Ezt az irányt követő főtömege $\frac{2}{3}$ -ad részében magyar területen fekszik s egészen a *Krepatura* nevű szoros hágóig *Nagy-Királykő*-nek nevezetik; legmagasabb csúcsa az országhatáron álló *Pásztororom* (2241 m.). Ehhez a fővonulathoz az említett szoros-hágón túl egy sokkal kisebb terjedelmű, észak-nyugatról dél-keletnek csapó ág, a *Zernest* falu fölött meredező *Kis-Királykő* csatlakozik, melynek legmagasabb csúcsa csak 1814 m.

A Királykő csoportját nyugat felől a *Dimbovicza*, észak felől a *Barca* völgye határolja, kelet felől pedig a barcasági hegyekkel áll szerves összefüggésben s azok természetes tagját képezi,

A Jalomicza szóros.

a mennyiben a Retyezáttól, a Királykőig terjedő határlánczolatot kristályos palaközetek képezik, ellenben a Királykő talpát krétaképletű konglomerát alkotja s erre települt a juramészkőből álló gerincez. Közigazgatásilag ugyan már Fogarasmegye területéhez tartozik, azonban a fentebbi oknál fogva, de meg azért is, mert Brassóból sokkal könnyebben közelíthető meg, mint Fogarasmegye bármely főbb állomásáról, e helyt tárgyalandó.

Akár a *Kis-*, akár a *Nagy-Királykő* legyen végcélunk, legalkalmasabb kiindulási pontunk *Zernest* oláh falu, hová Brassóból a helyi érdekű vasuttal egy óra alatt eljuthatunk.

a) *Zernesten át a Kis-Királykőre s a Királykő sziklaszorosaiba.*

Zernesten valamelyik vendégfogadóban meghálunk, vagy Brassóból rándulunk ki korán reggel s első sorban is vezetőről gondoskodunk*). A falut elhagyva, az egyesült Barcza völgyében haladunk a rétek s mezők közt kanyargó szekéruton. Már a távolból feltűnik a *Kis-Királykő* többtagu orma s a *Nagy-Királykő* legészakibb őrbástyája: a *Turnu*, melyek közé ékelődik a *Krepatura* nevű mély hasadék (L. a 20. képet). Mintegy egy óra lefolyása alatt elhagyjuk a *Kis-Királykő* lábát s egy balfelől kiágazó gyalogösvényhez érkezünk, mely a *Krepatura* szoros-hágóba vezet. Egy újabb félóra múlva, az erdő mélyében, ketté oszlik ösvényünk; a bal felől levő ág egy juhász kunyhó mellett elhaladva 1—1½ óra alatt elvezet a *Kis-Királykő* csúcsára, a jobbkez felől levő ág pedig a *Krepatura* bejáratának tart. Az utóbbi utirány fáradtságosabb és hosszadalmasabb, de mégis ezt ajánljuk a turistának, mert páratlan szépsége-

*) A szász Kárpát-egylet vezetői Zernesten: *Josif Minea* (Fötér) és *Baju Kretschun* (359 sz.); napi díj 1 frt 50 kr, egy ló felfogadásáért 10 kr; a lóért napjára 1 frt — 1 frt 20 ki. fizetendő

Balról a Kis-Királykő, jobbról a Turnu.

ket rejt magában. Nehány percz alatt meredeken lecsapó mészkőfalak közé jutunk, melyek szűk és meredek szoros hágót zárnak körül. A szoros fenekén dús növénytakaróval borított, nyirkos köögörgeteg torlódott össze; ezen csak kellő óvatossággal haladhatunk.

A hasadék fenekén s oldalfalain az alpesi flóra bájos gyermekei illatoznak s főképen július elején találhatók pompájuk teljében a *Geranium macrorrhizum* L., *Isatis tinctoria* L., *Arabis alpina* L., *Arabis crispata* Willd., *Atragene alpina* L., *Mulgedium alpinum* Less. stb.; később augusztus végén a sarkantyuvirág és sisakvirág számos faja valóságos szőnyeget terít lábaink elé. A szorosnak második harmadát magunk mögött hagyva, balfelől égne me-redező szirthez érkeziünk. mely koronaalaku fejével a szt. István torny-ra emlékeztet (L. a 21. képet) Hátra tekintve a Barcza napözlön-lötté völgye mosolyog fel hozzánk, melynek üde zöldjét ezüstfehér szalag gyanánt szeli át a kanyargó folyó, a háttérben pedig több más magaslattal együtt a feketehalmi *Kotla* szabja meg a látóhatárt. A szoros felső végén bizarr alakulatu mészsirtek keretébe foglalt lejtős katlan fogad bennünket, mely a henye fenyő valóságos er-dejével van elborítva; ezen keresztül két ösvény vezet fel a *Kis-Királykö* s a *Turnu* között levő nyeregbe. Zernestről 4 óra alatt tettük meg az utat idáig, az 5-ik órában pedig a nyugati, vagy délnyugati lejtőn feljuthatunk a *Kis-Királykö* csúcsára.

A meredek lejtőn csak illatos havasi füveket keresgélő kecskék s juhok mászkálnak, járt ösvényt hiába keresnénk, sőt nem egy helyt omló köögörgetegen kell keresztül vergődnünk, a nehéz út fáradsalmáiért azonban bő kárpótlást nyújtanak a havasi növényzet kiváló képviselői (*Leontopodium alpinum* Cass., *Dianthus callizonus* S. et K., *Dianthus tenuifolius* Schur, *Adenolinum alpinum* Rehb., *Campanula pusilla* Hänke, *Bánffyja petraea* Bmgt., stb.) s a felséges kilátás.

A henyefenyő és havasi rózsa párnái közül emelkedik ki a csúcs, mely ugyan csak 1814 m. magas, tehát 4-7 méterrel alacsonyabb a nagy-királykövi Pásztororomnál, azonban az innen élvezhető kilátás nem csak felér amazéval, de határozot-

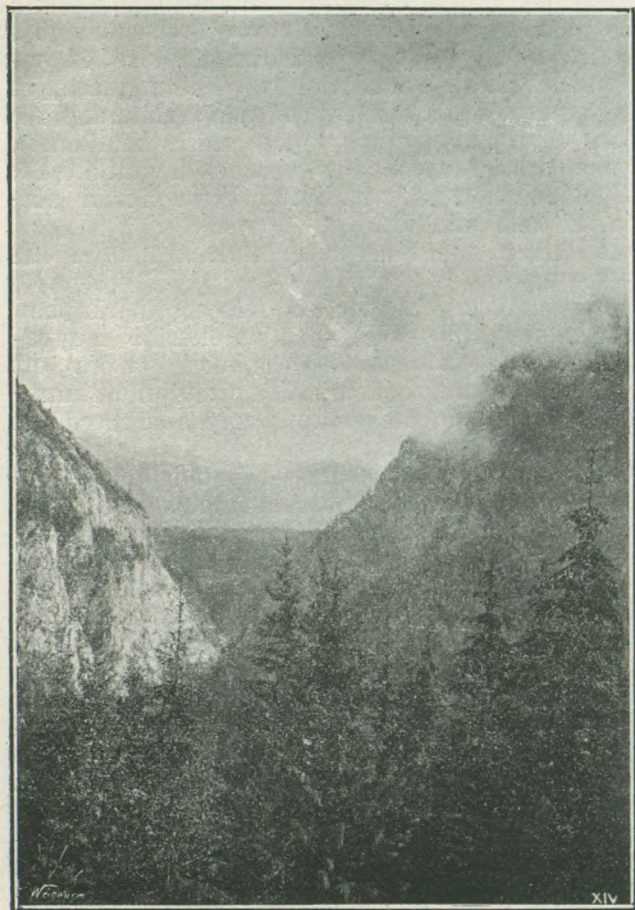

István-szirt a Krepaturában.

tan felül is mulja azt. Észak s észak-kelet felé a *Barca* bájos völgye és *Zernest* falu képe, keletnek a *barcasági róna*, dél felé a *Bucsecs* óriás tömege s nyugatra a *Nagy-Királykő* ezerfoku gerince és vihartépte sziklafala páratlanul szép és hangulatteljes körképpé egyesül. Csak egyet nem találunk fel e csúcson, a miben a *Pásztororom* részesít bennünket, t. i. a fogarasi havasok oly fenséges távlati képét; e helyett az előttünk nyulakodó *Turnu* festői alakulatával kell beérnünk.

A csúcs tetején embermagasságu fakereszt áll, innen oláh neve: *la crucea*

Visszafelé legcélszerűbb délnyugati irányban leereszkedni s a *Kis-Királykő* alatt elterülő fenyvesen keresztül a *Stina curmatura*-ig menni (1 óra), ott megpihenni és megebédelni. A nevezett juhász kunyhó közelében, attól délkeletre, pompás bükkerdővel borított hosszas hegyhát veszi kezdetét (a *Pedure mare* nevű erdőrészben), melynek oldalán eleinte csaknem vízszintes, később meglehetősen meredeken leereszkedő gyalogösvényen $\frac{3}{4}$ óra alatt lebecsátkozhatunk a *Propasta* nevű sziklaszorosba (L. a 22. képet.) Ennek meglátogatását vétek volna elmulasztani, mert hasonló szépségű aligha van még hazánk területén (hasonló, sőt még impozánsabb a *Jalomicza* szorosa a *Bucsecs* déli oldalán, de már román területen). E szoros messze a *Nagy-Királykő* keleti lábán ered; még sokkalta regényesebb és zordonabb felső részét ezuttal nem láthatjuk, de bárhol érjük is, mindegyik része elragadtatást és csodálatot ébreszt a természet szépségei iránt fogékony lélekben. Merőlegesen lecsapó, helyenkint csaknem boltozat módjára összeboruló, 40—60 m. magasságu sziklafalak között, kristályvizű patakocska partján vezet az ösvény, melynek alacsony partjait a hűvös, nyirkos

A Propasta dereka felülről tekintve.

levegőben egész sűrű ligetté fejlett harasztok árnyékolják.

Nyarban e patakocska nagyon kedves vizeséseket alkot (főleg a mellékágban), tavasszal azonban zúgó ár tajtékszik e helyen s óriási köveket hőmpölyget medrében. Egy jó óra hosszát ballagunk e szép sziklaszorosban, azután kiérünk a *Riu-patak* (Pareu Abisu) völgyébe, melyet balfelől a *Zenoga* s a *Kis-Királykő*, jobbfelől a zernesti *Magura mica* határol. Mindkét oldalról számos kristályvízü forrás és ér táplálja a patak jéghideg vizet, de főleg a balkézt levő karvastagságú forráscsomó (Dreiherrenquellen) érdemel említést. Egy óra alatt kiérünk a mezőre s csakhamar ismét *Zernesten* vagyunk, hogy még az esti vonattal visszatérjünk Brassóba.

Az egész kirándulás Zernestről kiindulva s ugyanoda visszatérve, sehol sem sietve s a pihenőket is beleszámítva, 11--12 órai időt vesz igénybe.

b) *Zernesten át a Nagy-Királykőre.*

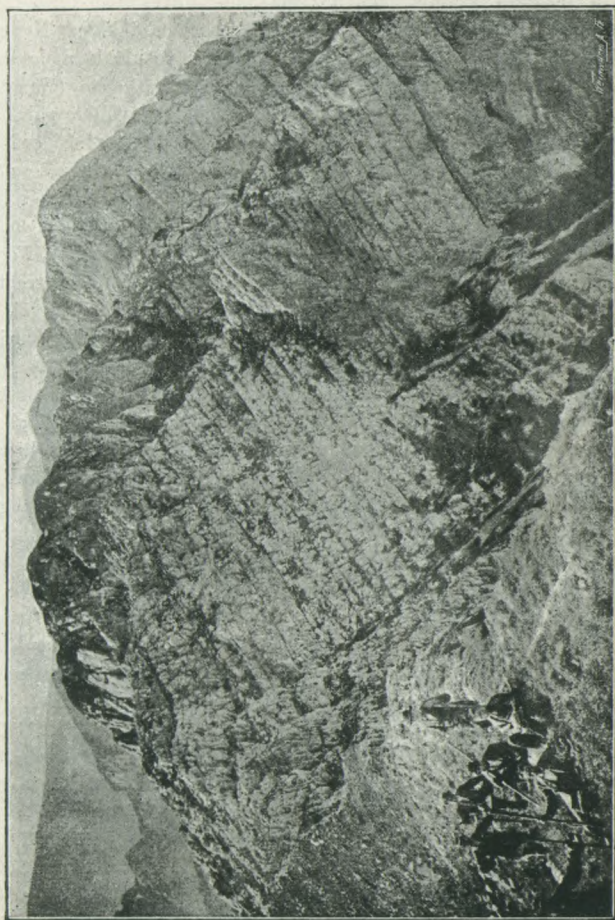
A Nagy-Királykő legtekintélyesebb csúcsának, a 2241 m. magas *Pásztororom*-nak (Verfu Bacsului) meglátogatása a nehezebb turistai feladatok egyike.

A legkönnyebb utat választjuk s legczélszerűbben járunk el, ha *Zernestről* délután 4—5 órakor indulunk el s a kristályvízü forrásokban bővelkedő *Riu patak* (Pareu Abisu) völgyéből balra kitérve a *Magura* nyugati lejtőjén kanyargó, jól járható gyalogösvényt követjük, a míg egy dombos, hullámos erdőtlen vidékre érünk, melyen a *Törösvár*hoz tartozó *Pestere* nevű telepítvény szétszórt házai, kertjei s a völgyeleték fenekéig lehúzódnó kaszálói terülnek el. Itt meglátogathatjuk a kinyúló sziklatalpon álló templomot s az alatta sötétlő barlangot, melynek cseppegő kövekkel bevont belső boltozatát különböző faju denevérek raja népesíti be. Innen délnyugati irányban a *Klobucet* bükkösében folytat-

juk utunkat s egy sziklafalakkal övezett szurdokon (la *Zsok*) keresztül a *Pojána Vleduski* nevű alhavasi rétre érkezőnk, melyen a Nagy-Királykő keleti lábán, jó forrás közelében, a szász kárpátégylet menedékháza áll.

A menedékházat este 8—9 órakor érhetjük el s itt meghálva, másnap korán reggel neki készülünk a Pásztororom megmászásának. Legcélszerűbb a menedékház fölötti vizmosásos mély völgyeletet követni, melyből kiérve jobbkéz felé két kisebb keresztgerinczet kell átszelnünk, egy köögörgetegen áthaladnunk s azután balra fordulva egyenletesen meredek emelkedéssel 3 óra elteltével fenn vagyunk a csúcson. A menedékház közelében s a csúcs körül köves, az út középső részén gyepek talaj mindenütt meredek csapással lejt a *Pojána Vleduski* felé s gyenge hegymászóknak ugyancsak kemény munkát ad, a csúcsról nyíló kilátás azonban minden fáradságért bőven kárpótol.

A csúcs maga meredek lejtőjű, éles gerinczű orom, melyen csak kevés ember foglalhat helyet; tetején határjelző faoszlop áll, déli oldalán «R.», északi oldalán «M. O. 200» jelzéssel. Észak-keletnek vonuló enyhe ívben nyúlik előttünk a *Nagy-Királykő* sokszorososan tagolt s kisebb-nagyobb csúcsokkal megrakott éles gerince (L. a 23. képet), melynek végében feltűnik a *Turnu* csúcsos pyramisa, a *Krepatura* nevű mély hasadékkal válván el szomszédjától, a *Kis-Királykő* Sphynx-alaku fejétől. Délnyugat felé Oláhországba csap át a gerincz s a *Dumbovicsova* szurdokával ér véget. Nyugat felé megdőbbentően meredek juramészfalakkal csap le a gerincz a *Barcza* völgyébe, keleti lejtője azonban enyhébben ereszkedik a *Pojána Vleduski* nevű alhavasi rétre és számos krétaképletű conglomerátból álló keresztgerinczet bocsát alá, melyeken nemcsak az alpesi rózsa s a gyalogfenyő boróka, hanem helyenkint a szálfenyő is gyökeret verhetett. A közel fekvő bizzar szépségekkel el-

A Nagy-Királykő gerinceze a Pasztororommal.

telve, a távolabbi tájakra emeljük szemeinket, csodálattal tekintve azt a felséges keretet, melyhez hasonló kevés van természeti szépségekben épen nem szűkölködő bérczes hazánkban. Nyugat felől a fogarasi havasok deresfejű óriásai tornyosulnak a látóhatáron, melyek lánczolatossá tömkelegéből a *Negoi*, *Butján* (Vunetare), *Vistea mare*, a *Verfu urli* stb. válnak ki égbenyúló ormaikkal.

Észak felé fordulva a feketehalmi hegyig terjedő erdősdombos és vizekkel átszelt üde vidék s mögötte az *Olt* széles völgye köti le figyelmünket; kissé jobbra a persányi, baróti és háromszéki hegyek közé ékelt mosolygó *Barzaság*, azután a bedzai hegyekkel határolt háromszéki róna, majd a hármass fejjű *Nagy-kőhavas*, mellette a *Keresztényhavas* s végül az óriási *Bucsecs* tetőtől-talpig szabadon látható bérczfala e keret méltó tagjai. A Bucsecs és Királykő között pedig lankás dombvidék hullámszik, melynek erdős része mögött bájoss völgyek, gazdag legelők és gyümölcsös kertek között a töresvári tiz főkközség apró házacskaí fehérlelenek a távolból. A kilátás nyújtotta élvezetet fokozza a tizenötösörös visszhang, melyet teljes tisztaságában úgy szólítunk elő, hogy a főoromról mintegy 43 lépésnyire leereszkedünk a nyugati lejtőn s észak-nyugatnak fordulva kiáltunk. A visszhangot a csúcson állók hallják a legjobban, főképp a ki nyugatra fordulva, a határoszlophoz támaszkodik.

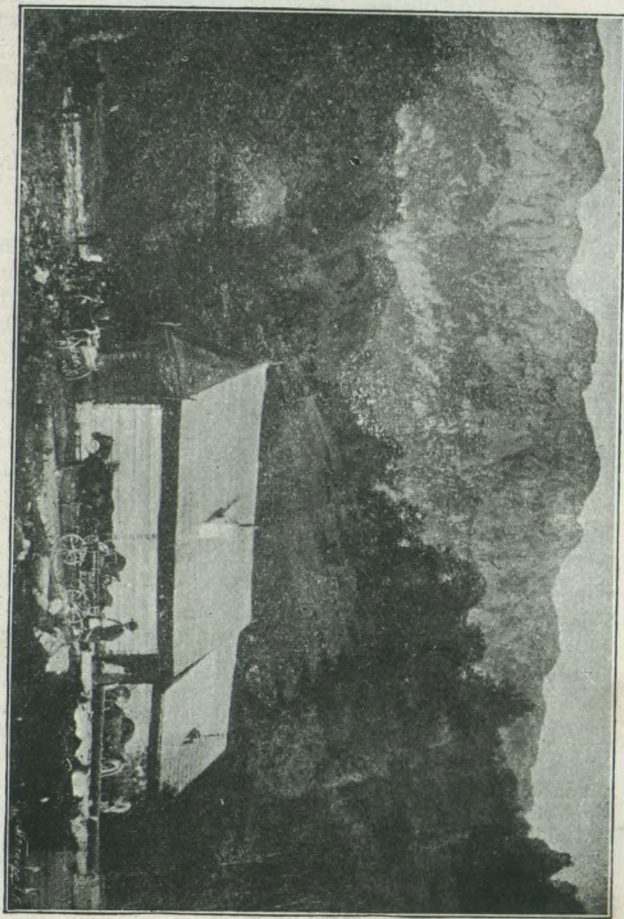
Mindezekon kívül a természetbuvár gyűjtőszenvedélye is kielégítésre talál, a mennyiben az alpesi növények legérdekesebb fajaiban válogathat (*Bánffyja petraea* Bgt., *Draba Haynaldi* és *Kotschyi* Stur, *Dianthus callizonus* S. K., *Sempercivum Patens* G. S., *Saxifraga transilvanica* Fuss, *Gentiana phlogifolia* S. K. stb.)

A Pásztororomról 2—2½ óra alatt juthatunk vissza a menedékházba s azután vagy az elsőben követett utirány nyomán térünk vissza Zernestre, vagy a *Pojána Vleduski* nevű rétről kezdődő *Propasta* nevű sziklaszoroşon keresztül bocsátkozunk alá a *Riu* patak völgyébe s innen Zernestre. Azt is megtehetjük, hogy a menedékházból a *Sztina Vleduska* s onnan a *Sztina Kurmatura* felé vezető gya-

logösvény mentében a *Turnu* és a *Kis-Királykő* között levő nyeregbe hatolunk s a *Krepatura* nevű sziklaszorosan keresztül ereszkedünk le Zernestre. Járatosabb, edzett turisták a Pásztororomtól kiindulva végig mehetnek a Nagy-Királykő gerinczén s a Turnu közelében ereszkedhetnek le a *Krepatura* hasadékba. Bármelyik irányt választjuk is, estére Zernesten lehetünk s az esteli vonattal visszatérhetünk Brassóba.

Leírásunk nem volna teljes, ha meg nem emlékeznénk a Nagy-Királykő *nyugati* oldaláról, mely e hegységnek kétségtelenül legszebb s legérdekesebb része. Alulról igen könnyen gyönyörködhetünk a csaknem merőlegesen lecsapó bérczfalak nagyszerűségében, ha Zernestről kocsin a Barcza völgyén fölfelé egészen a *Plaju Foj* nevű, Brassó városa birtokában levő erdőszlakig megyünk. Az erdőszlak előtti térségről, vagy valamely közeli dombhátról áttekinthetjük a Nagy-Királykő egész nyugati oldalát (L. a 24. képet). A hegység lábától mintegy annak közepéig sűrű lombos erdő borítja a lejtőket, a következő negyedrészt feketésszürkés fenyves övet visel, a felső negyed pedig össze vissza hasadozott kopár sziklafalakat tüntet fel, melyek a zeg-zugos vonlatu gerinczről roppant meredekséggel ereszkednek alá és száz meg száz vízmosással barázdáltak.

Természetrajzi szempontból e falakat a *Clausilia Fussi*ana nevű csiga s a gyönyörű virágu *Saxifraga transsylvanica* Fussi tejszi érdekessékké, megmászásuk azonban, ha nem is életveszélyes, mindazonáltal elég merész turista vállalkozás. A brassói turistaság történetében mindössze két eset ismeretes, melyben a nyugati oldal megmászása sikerült. 1872-ben *Filsch József* (most brassói országgyűlési képviselő) és társai ereszkedtek le a nyugati oldalon a Barcza völgyébe, még pedig a Pásztororomtól északnak eső negyedik hasadék irányában; 1885-ben hosszú, és kalandos út után ugyancsak *Filsch J.* s két társa a *Kápu Tamás* s a

Plajni fői erdészlak a N.-Királykő nyugati oldalával.

N.-Királykő összetalálkozásától kiindulva ferde irányban szelték át a nyugati oldalát s 9 gerincz keresztezése után a Pásztororom közelében értek a gerinczre; 1886- és 1887-ben *Deubel Frigyes* a Pásztororomtól délnek fekvő második hasadékon ereszkedett le a Barcza völgyébe s útját egészen a sziklarégió aljáig vörös festékekkel jelölte meg; ugyancsak 1887-ben ismét *Filtsch J.* volt az, ki a *Plaju Főj* nevű erdészlaktól előbb a *Barcza*, majd a *Tamásiu*, azután a *Spirlej* völgyét követve, a sziklarégió tövében meghált s más nap a *Muchia Spirlei* nevű nyeret átszelve és az annak irányába eső hasadéokban ráakadva a Deubel-féle jelzésre, feljutott a gerinczre. A történeti igazság kedvéért különben meg kell jegyeznünk, hogy *Myss Ede dr.* brassói orvos és társai *Didimok* zernesti vadász vezetése mellett már 1853-ban minden baj nélkül ereszkedtek le a *Nagy-Királykő* nyugati oldalán a Barcza völgyébe.

c) *Az ördögmalomhoz.*

A Nagy-Királykő nyugoti oldalán, a sziklarégió tövében, attól a ponttól kissé balkéz felé, a hol a *Támás feje* (*Capu Tamas*) csaknem derékszög alatt ütdődik a Királykő oldalába, egy sziklahasadék jobb oldalán csodás üregek vonják magukra figyelmünket. A legfelső üreg mintegy 45, az attól kissé jobbra eső mintegy 35, a legalsó pedig mintegy 25 m. magasan van a sziklafal tövétől, melyről ez üregek, mint a hegység gyomrában levő pokol ablakai ási-toznak reánk. Tavasz utóján a zivatarok alkalmával és után ez üregekből kisebb nagyobb kövek hullnak alá s finom lisztszerű kötörmelék pereg le a sziklafal alatt mélyen lehúzódó kőgörgetegre. A nép ez üregeket *Ördögmalomnak* (*Mora drakului*) nevezi. A jelenségnek az a természetes megokolása, hogy ez üregek egy a hegygerincz tetején kezdődő sziklatölesérről állnak összeköttetésben, illetőleg annak kivezető nyílásai s a hóolvadáskor, vagy a zivatarok alkalmával bevetődő, vagy a tölesér faláról levált kődarabok a kémény hosszában esve s folyton ide-oda ütdődve, alul apró törmelék alakjában

peregnek alá. Mindenesetre érdekes tünemény, megérdemli, hogy megtekintsük. E végből *Zernestre* rándulunk s onnan a *Bareza* völgyét követve, a *Tamás-patak* (*Valea Tamasului*) s a *Burza Grosietului* találkozásánál álló erdészlakig (*Plaiu Foi*) megyünk (kocsin 2 óra, gyalog 2½ óra) s ott meghálunk. Másnap korán reggel a *Valea Tamasului* mentében indulunk fölfelé; mintegy 20 percz mulva elérjük a *Tamás patak*nak a *Runko patak*kal való egyesülését, a *Runko* völgyét azonban jobbkéz felől hagyjuk s tovább haladunk a *Tamás patak* völgyében, hol újabb 20 percz alatt elérjük a *Vleduska* völgy (*Valea Vleduska*) bejáratát, melyet balkéz felől hagyva, egy óra alatt a *Szpirlei* völgybe jutunk, jobbfelől pedig elmarad a *Tamás hegyről* aláárfolyó *Tamás patak*. A *Szpirlei* völgyben már meglehetősen meredek a kapaszkodó, azonban egy kis forrás hűs vize felüldíti a lankadó erőket s e völgynek mintegy közepe táján egyenesen felkapaszkodunk a déli oldalon s egy újabb fél óra alatt egy nyeregben találjuk magunkat, mely ponton jobb kezünk felől *Fogaras havasai*, előttünk a *Bucsecs*, balfelől a *Királykő nyugati fala* és fantasztikus gerinceze lepnek meg bennünket, mintha a földből nőttek volna ki egyszerre.

Ebből a nyeregből a *Királykő* felé emelkedő keskeny hegyháton által, sűrű, dohos fenyőerdőbe jutunk, melynek talaját vastag mohpárnák takarják, a fák sudarairól pedig a szakálas zuzmó (*Usnea barbata*) méter hosszú czafatai csüngnek alá; az egész erdőre valami nyomasztó buskomorság nehezől, érezzük az enyészet lehelletét és sietünk belőle kijutni. Az erdőt elhagyva, egy nagyon meredek háromszögalaku lejtőn, lépteink alatt folyton lejjebb csúszó görgetegmezőn kúszunk fel a *Királykő* szik-

lái tövébe s szemközt találjuk magunkat a híres *Mora Dracului*-jal.

A *Plaiu Foi* nevű erdészlaktól $3\frac{1}{2}$ óra alatt érünk ide ($\frac{1}{2}$ órát pihentünk a *Szipirlei* forrásnál), míg ha az *E. A. Bielz* ajánlotta utat követjük, t. i. az erdészlaktól a *Burza Groșetului* völgyében, az országhatáron levő *Kurmatura Foi* nevű nyeregbe, azután a *Tamáshegy* hosszu hátán végig a *Tamás fejére* (*Capu Tamás*) s úgy a *Kurmatura Mora Dracului*-on keresztül az Ördögmalomhoz, ez legalább 5 órai kemény munkába kerül, mert a *Kurmatura Foi*-ba vezető hágó nagyon meredek. Czélszerű tehát az ajánlott uton felmenni s a *Bielz* jelzette uton lejönni; a lejövetelre (az erdészlakig) 2 óra szükséges. Megjegyzendő, hogy *Fillsch J.* téved, ha az Ördögmalmot a *Tamás fejének* a *Királykőbe* üttodésétől délre, egy órányi távolságban vélte feltalálni, az Ördögmalom ettől a ponttól legfeljebb 10 percnyire van, de nem dél, hanem észak felé. *Bielz E. A.* is téved, ha a *Deubel Fr.* által a *Szipirlei* völgy fölött felfedezett sziklapukakat tartja az Ördögmalommal azonosoknak; innen az Ördögmalom még mintegy $1\frac{1}{2}$ órányira van dél felé. Az eddig egyedül helyes ismertetést *Kurz Antal*-tól bírjuk (1843).

E) *Csukás*.

Brassómegyének legdélkeletibb sarkát a Háromszékmegyéből áthuzódó *bodzai hegység* ágazza be, melynek épen főtömege, vagyis a *Csukás* csoportja esik megyénk területére. A bodzai hegység kelet felől a papolezi hegyekhez csatlakozik, nyugati határvonalálul pedig az ó-sánczi szorost, illetőleg a *Tat-rang* patak völgyét szokták tekinteni s innen számítják a barczasági hegységet. Természetszerűen azonban a bodzai hegységet is a barczasági hegyekhez kell sorolnunk, mert a míg a kelet felől hozzáz csatlakozó határvonulat már gömbölyded gerinceket alkotó kárpáti homokkőből áll, addig a bodzai hegység főtömegének kőzetanyaga — mint azt *Herbich Ferencz dr.* kimutatta — ugyanolyan, mint a barczasági hegyeké (Bucsecs, Királykő, Nagy-Kőhavas, Keresztényhavas) általában, t. i. vagy juramész (Tészla), vagy krétaképletű Konglomerát (Csukás

A bodzai hegység legfőbb s turistikai és természetrajzi *) szempontból is legérdekesebb része maga a *Csukás*, melynek legmagasabb csúcsa 1958 m. magasságra emelkedik az ország határán.

A Csukást magyar területről négy főirányban szokták meglátogatni, melyek közül kettő Háromszékmegyére esik s azokat itt nem vesszük figyelembe.

Brassó felől két fővölgy, nevezetesen a *Tatrang* s a *Zajzon* patakok mentében lehet a Csukást megközelíteni. Mind a két út hosszú és fáradságos, de az első ajánlatosabb; kövessük előbb ezt.

Egy nappal előbb irunk, vagy kiűzenünk a szász Kárpát-egylet brassói osztálya vezetőjének**), hogy más nap reggel $\frac{1}{2}$ 4-kor várakozzék reánk Hosszufaluban, mi pedig Brassóban hajnali 3 órakor kocsira ülünk s Derestyén és Hétfalun keresztül $\frac{1}{2}$ 4-kor *Hosszufaluba* érünk. Mögöttünk elmarad Brassó városa, balfelől a Kotla s a barczasági síkságot szegélyező persányi hegyvonulat, jobbfelől a brassói előhegység, a Keresztényhavas hegyes orma, a Nagy- és Kis-Kőhavas imposáns vonulata s a tömösi szoros regényes bejárata gyönyörködtet utunkban. előttünk pedig sejtelmes távolban tűnik fel a Csukás fantasztikus gerince s az előtte álló gömbölyű hátú Tészla. Kelet felől hűvös szellő lengedez a kora reggeli órákban, azonban a táj szépsége s a felkelő nap szívérványjátéka feledtetni velünk gyöngédtelen csipkedéseit. Hosszufaluból kiérve az *ó-sáncezi szorosba* vezető országutát követjük s az *ó-sáncezi vámon* túl erdőkoszoruzta gyönyörű völgyben a *Tatrang* partján robog kocsink. 6 órakor el-

*) A Csukás csoportjából mintegy 140 bogár-, 43 csiga s 444 növényfaj és változat ismeretes.

**) Simon András (Bácsfalu 12 sz.). Dija egy napra 1 frt 50 kr, minden ló felfogadásáért 10 kr; a lóért naponta 1 frt 30 kr. fizetendő.

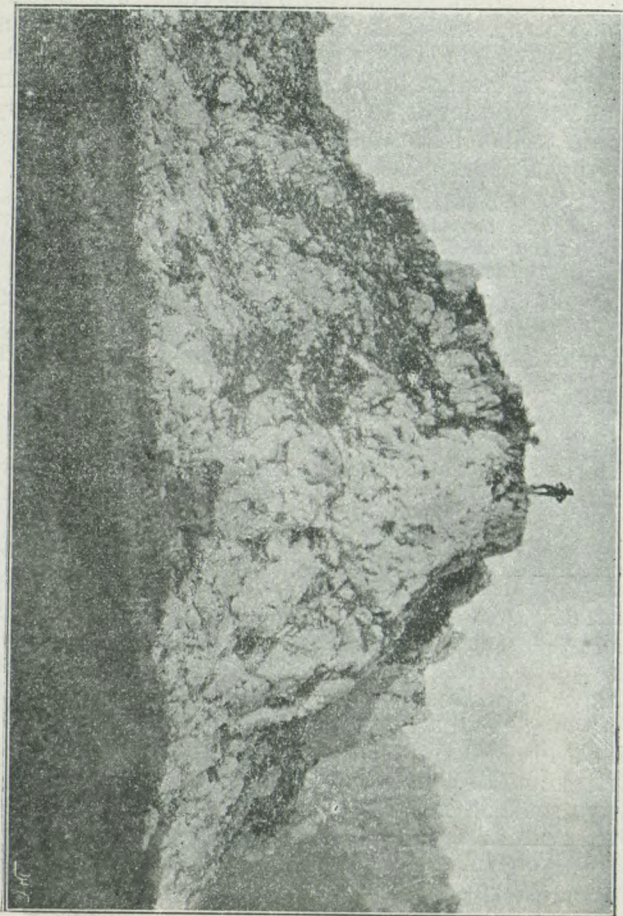
érjük a Tészla s a Tatrang patakok egyesülésénél fekvő keszeriát (sajtkészítő kunyhó), hol megállapodunk s leszállunk. A koci itt várakozik, a míg majd este felé visszatérünk, a kiránduló társaság pedig az országúttól balkézt levő, elég enyhe emelkedésű gyalogösvényre lép, mely előbb cserjés, majd szálas bükkös árnyában 1 óra alatt elvezet a *Tészla* rétjére.

Ez tulajdonképen a Tészla mészkúpja alatt elterülő alhavasi legelő, melyen egy jóízű forrás közelében igen szolidan épített kordonház *) áll s mintegy 300 lépésnyire egy állandó esztana (juhászkunyhó) a társa.

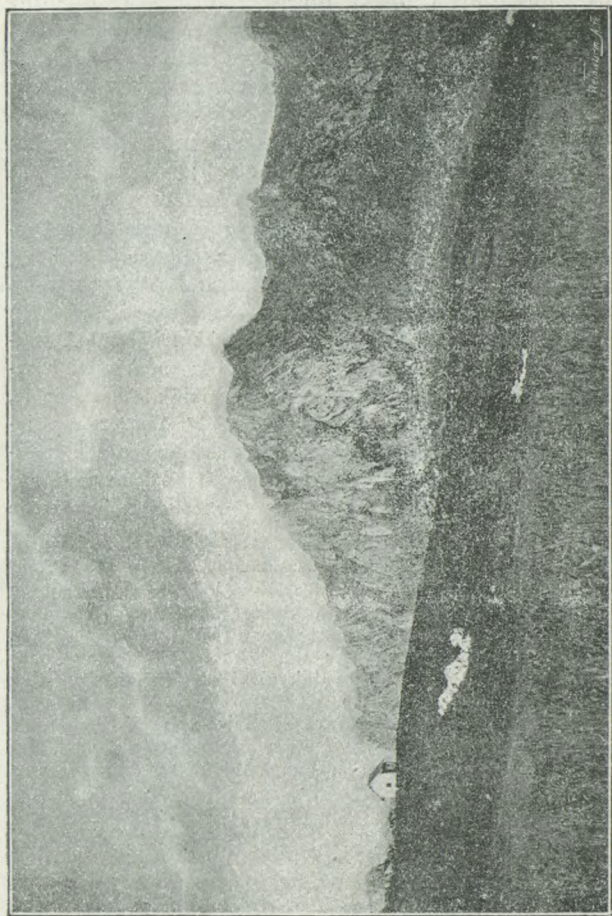
Reggel 7 óra van, 3 óra hosszat kocsikáztunk, 1 óra hosszat gyalogoltunk s így mi sem természetesebb, minthogy a kordonház körül álló festői sziklacsopordozatok közelében (L. a 25. képet) leheveredünk s egy fél órai pihenőt tartva, megreggeli-zünk. Ez alatt szemügyre vehetjük a környéket, mely pazar bőkezűséggel tárja ki előttünk csodás szépségeit.

A kordonháztól kissé délkeletre, nem sejtett közelségben pillantjuk meg a Csukás hatalmas konglomerát-szirtjeit. Maga a főcsúcs nem látszik innen, de a Csukás egész nyugati oldala, az egész hegységnek legérdekesebb része, bő kárpótlásban részesít bennünket (L. a 26. képet). A bizarr tagzatu gerincz éles körvonalu szirtjei, kúpjai és tornyai hét hatalmas kőborda alakjában ereszkednek le a lábaink alatt elterülő völgybe; a nagyszerű kőgátak közül sűrű szőnyeggé fonódott áfonya bokrok ragyogó zöldje mosolyog felénk, hely-

*) A kordonház nyitott két szobával s padlással ellátott szilárd faépület. Az ajtó s az ablakok az ó-sánczi útkaparó házban vannak letéve.

Sziklacsoport a tészlai őrház közelében.
(A háttérben jobbról a Csukás gerince).

A Csukás nyugati gerince.
Az előtérben a Tészla rétye s őrháza.

lyel-közzel sötétebbre árnyalva a közéje vegyülő gyalog- és henye-fenyő bokrok által. A gerincez fantasztikus ormaira aranyos fényt hintenek a felkelő nap sugarai, csupán a legkeletibb sarkon látszik valami dämonikus hatalom az éj homályát fogva tartani. hol meredek sziklapillérek egy szétterpesztett ujjú kézhez hasonlóan, mintegy zordon intőjelül nyulakodnak ég felé, ovatosságra intve a netalán túlmerészen közeledő vándort.

A Tészla rétje aljából egy kis nyereg éle vezet át a Csu-kás oldalára; e nyereg északi lejtőjén ered a *Döblény*-, déli lejtőjén a *Babarunka* patak; az első, nagy kanyarulatot téve a Bodza folyóba szakad, a másik rövid folyású s az ó-sánczi szorosban levő útkaparó ház közelében a Tatrang patakkal egyesül. A Csu-kás főgerince északkeletről délnyugatnak tart; északkeleti hosszabb fele a Döblény völgye felé meredek sziklafalakkal csap le, melyek szikla csúcsait az itteni pásztornép *Colți inaltți* néven ismeri (a katonai térképen *Coltiu altu*), észak felé fokozatosan ereszkedik s az 1310 m. magas *Magurá*-ba megy át; a délnyugati rész egyfolytában húzódik az 1769 m. magas *Bratocsa* csúcsig s innen hirtelen lejtőssé válik ereszkedik le a Tatrang patak völgyébe, hol a bratocsa kordonháznál ér véget. A gerincez ez utóbbi része a Bratocsa csúcsától nyugatra egy festői alakulatú oldalgerinczet ereszt, mely *Pajorhegy* (*Zenoga*) néven a Kisig- és Babarunka patakok egyesüléséig terjed. A háttérben kivehetjük még a Pajor hegy mögött álló *Roszka* hegyet s a hatalmas *Fajdabérczet*, mely utóbbi azonban már a Tatrang patak túlsó oldalán fekszik Észak felé, a Döblény patak baloldalán, a czukorsüveg alaku *Dongókő* (1508 m.) s hátunk mögött néhány száz lépésnyire a *Tészla* gömbölyű púpja (1500 m.) gyönyörködteti a szemlélőt, melynek déli karélya mellett bepillantunk a hosszant elnyúló tatrangi völgybe.

Sokáig nem időzhetünk e helyen, mert bár még csak $\frac{1}{2}$ 8-at mutat az óra, sietnünk kell a Csu-kás csúcsát elérni, hogy ne épen a legforróbb déli órákra maradjon az út legfáradtságosabb része. Lehaldunk tehát a Tészla rétjén s az előbb emlí-

tett nyereg élet követve, hatalmas bükk és jegenye fenyők árnyékában egy negyedóra alatt a Csukás oldalában vagyunk. Itt kezdődik a tulajdonképeni mászás. Két gyalogösvény áll előttünk, ezek közül a balkéz felőlire kell lépnünk, mert ez vezet a Csukás csúcsára; a jobbkez felőli a *Sztina Csukás*-hoz tart. Eleinte gyér fenyvesben haladunk de már egy negyedóra alatt elhagyjuk az erdő, övet s gyepes tisztásra jutunk, mely csak egyes gyalog fenyő s áfonya bokrokat tenyész. A gyep is elmarad s most meredek hegyi uton kisebb-nagyobb kövek és laza kötési kőgörgeteg között törtetünk előre. Balfelől hatalmas sziklatömbök, oszlopszerű pillérek, pyramis alaku szirtek, boltozatok és kőkapuk tűnedeznek fel s el is maradnak rendre mögöttünk, jobbfelől pedig a henye fenyő (*Pinus Mughus* Scop.) valóságos erdeje látszik, mely itt mintegy 1700 m. magasságban kezd fellépni. Az út meredek és nagyon fárasztó, mert a kő- és kavics görgeteg megnehezíti a biztos lépést s az apróra mállott konglomeráton különben is sokkal kellemetlenebb járni, mint pl. mészkövön. Másfél órára van szükségünk, a míg a gerincezre érünk s megpillantjuk a közvetlen közelségben feltűnő csúcsot. Örömmel sietünk a gerincez túlsó lejtőjére, hogy hamarabb érhessünk fel a csúcsra, mely látszólag oly ártatlan szelidséggel domborodik előttünk s mégis egy teljes félórába, nagyon sok verejtékbe és még több bosszuságba kerül, míg végre a fejére tehetjük lábunkat.

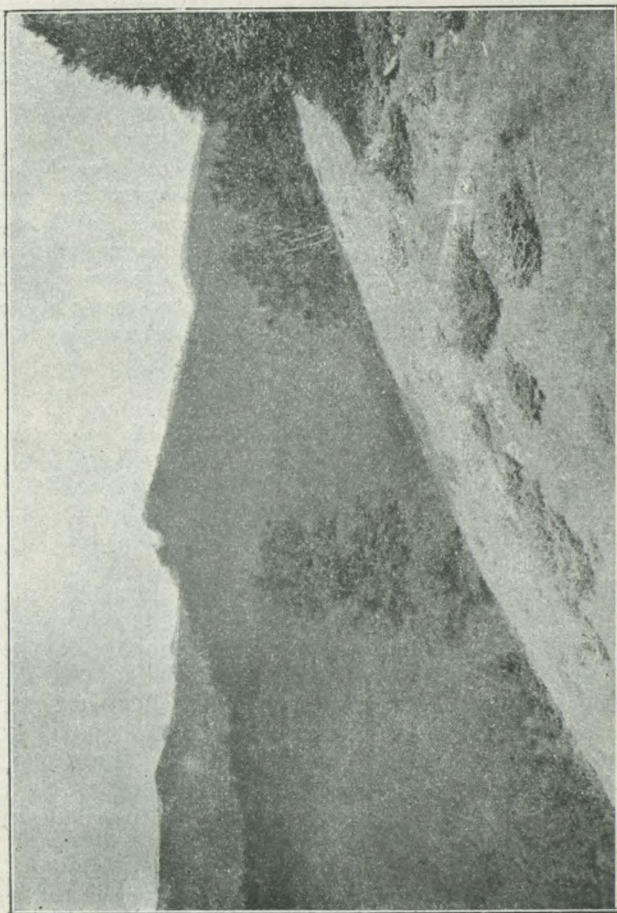
A gerincezről mindössze is egy enyhe emelkedésének látszó gyepes domboldal választ el bennünket a csúctól, de már néhány percz múlva kiábrándulva tapasztaljuk, hogy a mi zsenge pázsitnak, lágy gyepnek látszott, az tulajdonképen csombókos havasi sás, az egyik csomó alig áll egy tenyérynél távolságra a másiktól, nem elég sűrű ahhoz, hogy rajta járjunk, nem elég ritka, hogy közéje léphessünk s lábunk nem egyszer megrándul bokában,

mig felérünk a csúcsra; e mellett a lejtő is kelleténél meredekebb, a cipő talpa pár perc múlva tükörsimára csiszolódik a sás érdes levelein, alig tudunk biztosan megállani s folytonos bukdácsolás közt, gyakran négykézláb kell fölfelé kapaszkodnunk.

Végre 10 órakor fenn vagyunk a csúcson, bár teljesen kimerülve és verejtékkal áztatva, de mégis bizonyos büszke önérzettel állapodunk meg a hegyóriás kerekded tarkóján, mely ugyancsak próbára tette erőnket és kitartásunkat. Lepihenünk a határjelző pyramis mellé, felszáritjuk bőven omló verejtékünket s azzal a jól eső öntudattal merülünk el az elénk táruló felséges körkép élvezetébe, hogy a barcasági hegyvidék legfáradságosabb csúcsán is győzedelmeskedtünk. S a kivívott pályabér kincset ér! A természet pazarul ontja legszebb ékességeit sóvár tekintetünk elé s mi nem győzünk betelni azok élvezetével. Felettünk a felhőtlen égbolt tündöklő fénynyel átszótt azurja, alattunk a kisebb-nagyobb hegyóriások s völgyeletek változatos sokasága, melyek fenekén csillogó fodru vizerek sietnek tova, a mérhetetlen messzeségben eltűnő lánczolatok kékes-szürke távlata, megannyi elragadó tárgya annak a fenséges összképnek, mely a csodálat felkiáltását csalja ajkainkra.

A csúcstól nyugat felé bepillantunk a *Tatrang* s a *Zajzon* patak völgyeibe, melyek közt legömbölyített pyramishoz hasonlóan emelkedik a *Tészla* s a *Dongókő*. A Csukástól északra látjuk a *Colți inaltii* sziklafokait, melyek utolsója megkerüli a mosolygó rétekkel tarkított *Döblény* völgyet s beleolvad a *Magura* oldalába. Észak-keletre világos zöld szalag képében kanyarog a *Bodza* völgye s ugyanabban az irányban az *Agárka* és a *Dobromir* (L. a 27. képet) emeli égnek tar fejét. Északkeletnek a *Sípot* s a *Piroska* gerincei ágaznak ki a Csukás tömegéből, kelet felé pedig az ország határáig nyúló *Tejkő* (Piatra de lapte) ered belőle, melynek vihartépte sziklakeble messzire fehérlik az izzó napfényben. A Csu-

27. kép.

A Dobromir csúcsa a Szőcs (Szűz) rétjéről.

kástól délre — már román területen — sokszoros tagozatu, hulas dombovidék csatlakozik a *Bratocsa* bérchez, fokozatosan ereszkedve le az ó-sáncai szorulatba. Az Ó-Sáncairól Oláhországba vezető országút fehér csikja messzire követhető s csak a *Tcheja* nevű barátkolostor közelében tűnik el szemünk elől, mely utóbbinak pléhkupoláin vakító fényvel verődnek vissza a nap letűző sugarai. Ezek képezik az előtérben a Csukás közvetlen környezetét, a keret távolabbi részein pedig kelet felé a *Nagy-Kőhavas* hasogatott sziklafala, e mögött a *Keresztényhavas* nyulványai, majd a *Kotla*, *Királykő* s a messze távolban a *Bucsecs* égbenyúló szirtjei tűnnek fel a láthatáron. Észak-keletnek a barcasági síkság egy része s annak határhegységei, kelet felé a háromszéki róna számos falvával, a *Büdös* s a *Hargitta*, délkeletnek pedig az ojtózi és bodzai szorosok közé ékelt hegység számos csúca gyönyörköteti a szemlélőt.

E bájos kép szemléletébe elmerülve észre sem vesszük, hogy a nap delelő pontja felé közeleg. a letűző sugarak heve azonban indulásra serkent s bár nehéz szívvel tesszük, meg kell válnunk az anynyi élvezetet nyújtott bércefejtől. $\frac{1}{2}$ 2-kor ismét lent vagyunk a Tészla rétjén s a forrás hős nedvével felfrissülve, elköltjük ebédünket. Azután ismét talpra állunk s vagy a reggel követett uton térünk vissza a Tészla tövében várakozó kocsizhoz, vagy pedig csak egy negyedóraig haladunk ezen az uton s azután balra kitérünk és a fiatal bükk-erdőn keresztül leereszkedünk az ó-sáncai útkaparáó házhoz, honnan az országutot követve érjük el kocszinkat. Akár ezt, akár a másik utat választottuk, legkésőbb 4 órakor ismét kocsin ülhetünk s ha útközben sehol sem állapodunk meg, este 8—9 órakor ismét Brassóban lehetünk.

A Csukásnak második, habár kevésbbé szokott útja *Zajzon* fürdőn vezet keresztül, ezt azonban egy nap alatt nem lehet megjárni. Legcélszerűbb Brassóból a Korona vendégléből délután 4

órákor induló omnibuszszal a 12 klm.-nyire fekvő Zajzonba át-rándulni s itt vezetőről *) gondoskodva, meghálni. Az est beáll-táig megtekinthetjük a fürdő szerény parkját s megfürödhethünk (hideg hullámfürdő, meleg ásványvízfürdő), azután szekeret szer-zünk.

Másnap reggel szekérre ülünk s a Zajzon pa-tak ellenében, eleinte elég kényelmes, később viz-mosások és kőtorlódások által megrongált, nagyon rossz mezei uton iparkodunk a völgy felső részébe jutni. Rétek és kaszálók között kanyarog az út a nagy kiterjedésű egyhangúságában még hosszabb-nak tetsző völgy köves fenekén, a völgy oldalán éger és bükk-cserjés foglalja el a kíméletlenül leta-rolt hajdani nagy erdők helyét s csak a völgy fel-sőbb részében állnak még a komoly fenyvesek, me-lyek háttéréből a *Dongókő* és a *Csukás* bérczfalai üdvözlik a közeledő vándort.

A barcasági síkságra nyíló zajzoni völgy az 1022 m. ma-gas *Predeál* nyugati oldalán veszi kezdetét, melynek dél-délnyu-gati vonulata a zajzon-ó-sánczi hegyek s a Csukás csoportja kö-zötti vízválasztót képezi. A zajzoni völgy kezdete tulajdonképen a Predeálról eredő *Pareu Dobromir* forrásvidékével esik össze, mely vizér délfelől a *Dongópatak*-kal, alább a *Szászpatak*-kal meg-erősödve, a «*Szász korcsma*» nevű magános épülettől (764 m.) kezdve *Zajzonpatak* néven ismeretes. A völgyet, vele párhuzamó-san menő hegyvonulatok zárják körül, még pedig a Zajzon patak jobb partján: *Burdus pontja*, *Köcselehegy*, *Csiklom teteje* és *Szász-bércz*, a bal parton: *Mészponk*, *Járosbércz*, *Eszterbércz* és a *Daragó feje*, mely utóbbinak hosszú gerince 1000—1150 m. magasságra emelkedik. A Zajzon patak jobb partján fekvő magaslatok a zaj-zoni s az attól északra levő bodolai völgy között, a balpartiak

*) A szász Kárpát-egylet zajzoni vezetője *Christian Thies*s (Zajzon 120 sz.). napi díja 1 frt 50 kr, minden ló felfogadásáért 10 kr; egy lóért egy napra 1 frt 50 — 1 frt 80 kr. fizetendő. Meghálni legcélszerűbb a nagy vendéglőben; egy szoba ára 1 frt 50 kr. — 2 frt.

pedig a zajzoni és tatrángi (ó-sánczi) völgy között képeznek vízválasztót; ezt a két vonulatot a *Predeál* előbb említett vízválasztója s az annak dél-délnyugati folytatását képező *Dongókő* és *Tészla* csaknem derékszögben keresztezi, elzárván ez által az említett völgyeket is.

A Brassóból kiránduló turisták többnyire a *Szász-korcsmáig* jönnek szekeren, innen gyalog, vagy lóháton a *Dongópata*k völgyét követve, megkerülik a *Dongókő* nyugati oldalát s azután felkapaszkodnak a *Tészla*ra vezető gerinczre; ez az út azonban nem ajánlatos, mert a Szász-korcsmáig 4 óra hosszat rázatja magát az ember a kavicsos rossz uton. Sokkal czélszerűbb és kellemesebb, mihelyest az *Eszterbérc*-et elhagytuk, a szekerről leszállunk s jobbkéz felé valamelyik ösvényen felkapaszkodni arra a gerinczre, mely a *Daragó fejére* vezet. Igen kényelmesen járható szekérút vezet a gerincz hosszában, mely a *Daragó* fejétől még mintegy 3 klm.-nyi hosszúságban csaknem vízszintesen halad tova, míg egy *Hóczuj tisztája* nevű szép rétre ér. Itt érdemes kissé megállapodni. Mintegy 8 km. légvonalnyi távolságban meredezik előtünk a *Csukás*, északi vonulatának szászirtú oldalát a maga teljes fenségében tárva elénk; tőle jobbra áll a *Tészla*, balfelé a *Dongókő*. Innen kezdve lejtani kezd a gerincz a *Dongópata*k felé s azután a *Dongókő* déli lejtőjén emelkedünk az 1257 m. magasságban fekvő *Sztina Dongó*-ig, honnan egy eleinte enyhe lejtésű, de utolsó harmalában nagyon meredek gyalogösvény vezet dél felé a *Tészla* rétéjére. Előbb egy juhászkunyhót érünk, de már néhány percz múlva szemünkbe tűnik a kordonház, ugyanaz, melyhez Ó-sáncz felől is eljuthatunk. Innen ugyanazt az utat kell tovább követnünk, melyet az első (Ó-sáncz felől) utiránynál irunk le.

Zajzon felől jöve legalább 4 órára van szükségünk, míg a *Daragó* fejére érünk, 1½ órára a *Sztina Dongó*ig, 1 órára a tészlai kordonházig, itt 1 órai pihenőt tartunk s 2½ óra alatt elérkezünk a *Csukás* csúcsára; az egész út tehát Zajzontól 9—10 teljes órát vesz igénybe.

Már most akár ugyanazon az úton térünk vissza Zajzonba, akár Ó-Sáncz felé ereszkedünk le, mindenkép öreg este lesz mikorrára Brassóba jutunk, e mellett pihenésre is alig jut időnk s bizony teljesen elcsigázva érkezünk haza. Azért ha már éppen a

Zajzon felőli utat akarjuk választani, tanácsosabb hajnalban kimenni Zajzonba, az nap felmenni a Dongókő déli oldalán levő esztenáig, ott meghálni, más nap reggel megmászni a Csukást s azután Ó-Sáncz felé ereszkedni le és estére visszatérni Brassóba. Ez utóbbi terv szerint igen nagy területet járhatunk be, nem csigázzuk túl erőnket s így a kínálkozó természeti szépségek is több gyönyört nyújtanak, mintha lóhalálában kell előre törtetnünk. Ha nem csupán turisztikai, hanem esetleg tudományos czéllal kötjük egybe kirándulásunkat, a Csukás csúcsáról a túlsó oldalon is leereszkedhetünk s akkor a *Sipot* éle és a *Tejko* között húzódó *Piroska* völgyön végig haladva, a *Piroska* és *Sipot* völgyek és patakjaik összetalálkozásánál kezdődő *Strimbu* patakot érzük, mely a *Bodza* folyó tulajdonképeni forrásfolyója. A *Strimbu* völgy hangulatos bejárójában (L. a 28. képet) kis őrház áll, hol kipihenhetünk, sőt meg is hálhatunk. A *Strimbu* völgyét követve 2 1/2 óra alatt a bodzai vámhöz érkezünk s a Nyén, Bodola és Tatrangnak menő országunon kocsival térünk vissza Brassóba.

7. Barczasági barlangok.

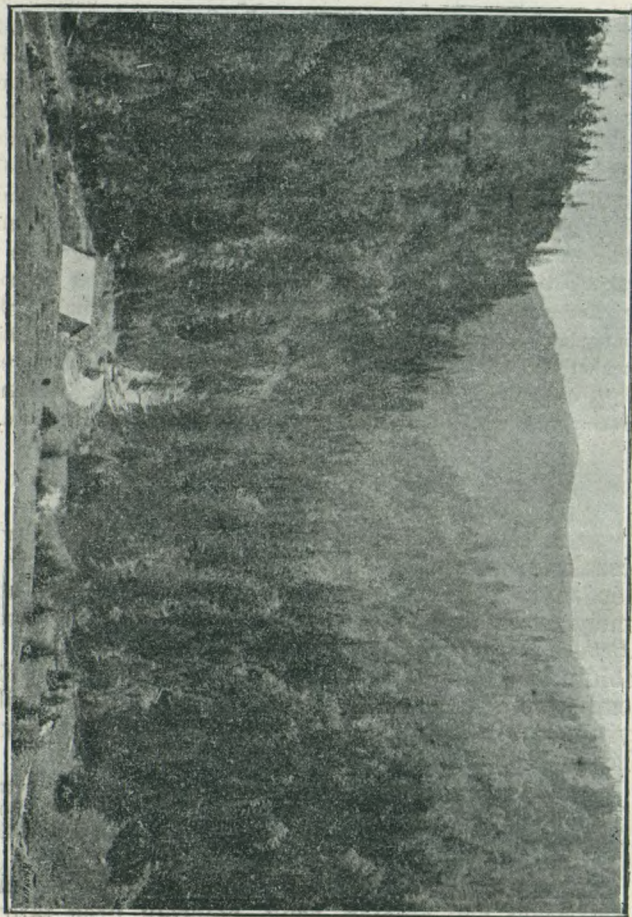
A. *Bethlen-odu a Czenken.*

A Czenk kisebbik csúcsa alatt, a kőerkélytől észak felé lacsapó sziklafalban, annál mintegy 12 lépésnyivel alább, elég tágas sziklaüreget találunk, mely azelőtt *Apácza-odának* neveztetett, ma pedig *Bethlen András gr.*, volt brassómegyei főispán és földm. miniszter s egyletünk tiszteletbeli elnöke emlékére, kinek adományából az eredeti üreg kibővített s a Czenk nyergéből oda vezető út és korlát is készült, *Bethlen-odu* nevet visel.

Az üreg, melynek a városra néző szádája ablakos deszka-fallal s tetőzettel van ellátva, nyári vendéglőül szolgál, hol a Czenk csúcsára ránduló turista hideg ételekkel s italokkal üdül fel.

B. *A Salamonkő barlangja.*

A *Bolgárszeg* nevű külváros közelében álló *Salamonkő* déli oldalán szűk bejáróju üreg tátong;

A Stimbu völgy bejárója.

ez befelé mintegy husz lépésnyi hosszú barlanggá tágul, melynek végső, boltozatos része mintegy 4 m. magas s ép oly széles. Felülről egy kis résen keresztül beszűrődik a nappali világosság s vízcseppek hullnak alá a boltozatról.

A monda szerint itt remetéskedett a kunoktól megvert Salamon király.

C. *Kőtejbarlang a Keresztényhavason.*

E barlang a brassói Pojána „*Rüttli*“ nevű rétje és forrása fölött jobbra, a *Krukur* északi oldalán van. A Rüttli rétféről a tetőre vezető fehérjelzésű útból jobbfelé egy kék jelzésű ág tér ki, mely öt perez alatt a barlang 2 m. magas s ugyanoly széles bejáratához vezet. A barlang egyik ága 70 m. hosszú s legnagyobb szélessége 14 m., a másik ága 45 m. hosszú; mindkettőnek magassága 4—8 m. között ingadozik. Levegője hideg (juniában +6° C.

Nevét a falakat nagy mennyiségben borító lágy mészpéptől kapta.

D. *A Ferenczlík Rozsnyó mellett.*

Már a „*Pojána, Bálványkő, Ferenczlík*“ czime alatt említettük e barlangot, mely *Rozsnyótól* egy óra járásnyira a *Sztiklarié* völgyében, egy 30 m. magas sziklafal tövében fekszik. A barlang szádába, a beléömlő patak által odahordott mindenféle uszadék miatt nehéz bejutni, de csakhamar mintegy 6 m. magas s ugyanoly széles tornácba jutunk, mely egyenes irányban mintegy 80 lépésnyire megy tova s jobbról is, balról is, részben már betemetett, részben még ma is járható oldalüregekbe vezet. A tornác vége keskeny hasadékká szűkül s ezt nyomokban mély szakadék követi, melynek fenekére 15 m. hosszú kötelen lehet leereszkedni s azután — a többi között — egy mintegy 140 m. hosszú cseppkő tornácba jutunk, de ebben nagyon óvatosan kell előre

hatolnunk, mert oldalain mély hasadékok s üregek tátongnak. A barlang levegője nagyon fojtott.

E. *A pesterei barlang.*

Zernestről a *Riu* patak völgyén s a Magura oldalán haladva a Törösvárhoz tartozó *Pestere* községet érjük. A toplomot hordó sziklatalp alatt van a barlang bejárója. Világos előcsarnokából némi szükület vezet a tágas boltozatu barlangba, melynek falazatán szép cseppkövek mellett egész sereg denevér ütött tanyát. A főüreg hátsó részében természetes vizesatorna zárja el az utat, oldalt azonban több mellékág ered, melyek megjárását gyakori hasadékok nehezítik meg.

F. *A Colțiu Chililor barlangja.*

Zernestről a Bareză völgyén felfelé a *Platu Foi* nevű erdőszlak felé menve, a mint a *Turnu* lábát elhagytuk, egy bal felől külön álló mészkőkúp (*Colțiu Chililor*) ötlik szemünkbe. Ennek oldalában van a *barátok barlangja*, hová a zernesti oláh nép bizonyos ünnepe alkalmával pópástól, körmenetestől szokott kivonulni. A barlang omladozó bejáratát veszedelmesen összehasadozott, lecsüngő sziklatömbök veszik körül. Az üreg maga elég tágas, talpa hátrafelé lejt; levegője hideg.

Betűrendes tárgymutató.

A pácz 1.	Colțiu altu 76.
Arokmente 17.	Colțiu Chichilor 86
Árvaház-utca 12.	Colți inalt 76, 78.
B abarunka patak 76.	Cristian mare 41.
Barca-Ujfalu 35.	Cristian rét 42.
Barca völgye 55.	Csernátfal 28.
Barlangok 83.	Csigahegy 18, 20.
Bácsfal 28.	Csiklom teteje 81.
Bálványkő 35.	Csilyános 45.
Bástya (fehér) 18.	Csomád 45.
Bástya (fekete) 18.	Csukás 71.
Bethlen-tér 27.	Czenk 4, 18.
Bethlen-odu 83.	Czenk sziklajtja 22.
Boérszállás 36.	Czenktető 24.
Bodola 83.	Czukungyár (botfalvi) 3.
Bodza folyó 83.	Czukungyárak 16.
Bolgárszeg 11.	D aragó feje 81, 82.
Bolonya 12.	Derestye 26, 28.
Botfal 3.	Dimbovicza 55.
Bölön 1.	Dongókő 76.
Brassó 4.	Dongópatak 81.
Bratocsa 76.	Döblénypatak 76.
Bucsecs 47.	Dumbovicsora 64.
Buksoj 47, 49.	E lőpatak 3.
Buksoi 47, 49.	Erdővidék 1.
Burdus pontja 81.	Eszterbércz 81, 82.
Burza Grosietului 70.	Eszterházy pincze 7.
Butján 66.	Éttermek 15.
Büdös 45	Etwich-Klamme 36.
C apu Tamás 69.	F aiskola 20.
Ciganest 47, 51.	Fekete-utca 12.

- Ferenczlik 35, 85.
 Feti foi 37.
 Feti foj 37.
 Flori szász 27.
 Fortyogó hegy
 Főgymnasium (magyar) 15.
 Főgymnasium (oláh) 10.
 Főgymnasium (szász) 10.
 Földvár 1.
 Főreáliskola 12.
 Függőkő (kicsiny) 26.
 Függőkő (nagy) 27.
 Fürdők 16.
 Gespreng 27.
 Goricza 18, 35.
 Graft 17.
 Guczán 54.
 Gyárok 17.
 Györgyina völgy 47.
 Gyűjtemények 16.
 Hasadtkő 36.
 Herrenweg 35.
 Hétfalu 28.
 Hidrvég 3.
 Hischer-utca 12.
 Hócnj tisztája 82.
 Hollóbercz 27.
 Honterus-tér 25, 26.
 Honterus-udvar 7.
 Hosszufalu 28.
 Hőltővény 28.
 Hősök sirja 24.
 Hulla 26.
 Idegen forgalmi iroda 16.
 Ipartelepek 17.
 Jalomicza szoros 61.
 Jákob forrás 42.
 Jánosbérce 81.
 Jakova patak 10.
 Kaluger-kút 35.
 Kapu (árvaház utcái) 12.
 Kapu-utca 12.
 Kaszárnya (gyalogsági) 12.
 Kaszárnya (tüzérségi) 28.
 Kaszinó (magyar) 15.
 Katalin Kapu 10.
 Kávéházak 16.
 Kereskedelmi akadémia 12.
 Keresztényhavas 41.
 Kerimán 47.
 Kermen 25, 26.
 Kertészlak (városi) 20.
 Királyhegy 18.
 Királykő (kis) 55, 63.
 Királykő (nagy) 55, 64.
 Királyút 17.
 Kiskőhavas 44.
 Klastrom-utca 15.
 Klobucset 63.
 Korcsolyacsarnok 22.
 Kotla 40.
 Köczelehegy 81.
 Köpecz 1.
 Köszörüspatak 10, 17.
 Kőtejbarlang 42, 85.
 Középipariskola 12.
 Krizba 38.
 Krukur 42.
 Különlegességek (brassaiak) 16.
 Lakóház 45.
 Lapjas völgye 41.
 La Zsok 64.
 Leányiskola (szász) 10.
 Lenkert 37.
 Levéltár (városi) 7.
 Lidérczhasadék 36.
 Lópatak 36.
 Lovagut 35.
 Lövőház (polgári) 22.
 Lövőhely (katonai) 27.
 Luther levele 10.
 Magura 76.
 Magura mika 63.
 Magyaros 1.
 Malajest 47, 51.
 Malajesti katlan 49.

- Malomhegy 3.
 Martonfalva 20,
 Málnás 3.
 Menedékház (bucsecsi) 49, 51.
 Menedékház (keresztényha-
 vasi) 42.
 Menedékház (királykői) 64.
 Menedékház (nagyköhavas) 45.
 Mészárosok rétje 42.
 Mészponk 81.
 Miklós templom 10.
 Mora drakului 69.
 Muchia Spirlei 69.
 Muszkafürdő 44.
 Nagy-Ajta 1,
 Nagykőhavas 44.
 Nagy Sándor 43.
 Nap 12.
 Nego 66,
 Nod 25, 26.
 Nyén 83.
 Nyugdíjintézet 12.
 Oedweg 36,
 Om (Omu) 47, 51.
 Örendi halom 35.
 Ó-sánczi szoros 72.
 Ördögárok 18.
 Ördöghidja 34.
 Ördögmalom 69.
 Pajorhegy 76.
 Papkútja 26.
 Pareu Abisu 63.
 Pareu Dobromir 81.
 Pásztororom 63.
 Pedure mare 61.
 Pelesvölgy 31.
 Persányi hegység 1.
 Pestere 63.
 Pesterei barlang 86.
 Piatra de lapte 78.
 Piroska 83.
 Pisztráng tenyésztő 34.
 Plaju foi 66.
 Plaju foi 66.
 Poiana florei 26.
 Poja (nagy) 35.
 Poiana Vleduski 35.
 Porta patak 55.
 Posta 16.
 Prázsmár 34.
 Predeal 31, 81.
 Predikáló szék 43.
 Propasta 61.
 Pütkerecz 28.
 Rakodó völgy 25.
 Rámahegy 18.
 Riu patak 63.
 Roszka 76.
 Rozsnyó 29.
 Rudolf-körút 12.
 Ruja rétje 42.
 Runkó patak 70.
 Salamonkő 34.
 Salamonkő barlangja 83.
 Scita Pesteri 55.
 Scit la Jalomitza 55.
 Schuler 41.
 Sétaterek 16.
 Sétatér (felső) 20.
 Sinaia 31, 33.
 Simonvölgy 54.
 Sipot éle 83.
 Sipot völgy 83.
 Sörgyár (Zell-féle) 26.
 Sörházak 15.
 Stiklarie völgy 35.
 Strimbu patak 83.
 Szállók 15.
 Szászbércz 81.
 Szász-Hermány 34.
 Szász korcsma 81.
 Szent-Péter 34.
 Sziklakapu 47.
 Sztchil 34.
 Sztina Carmatura 61.
 Sztina Dongó 82.

- Sztina Prostovar 41.
Sztina Vleduska 66.
Sztrunga 54.
Takácsbástya 22.
Tamás feje 69.
Tamás patak 70.
Tamina hasadék 36.
Tatrang 28, 83.
Tatrang patak 73.
Távirida 16.
Tcheja 80.
Tejkő 78, 83.
Temető (katonai) 27.
Temetlő (szász) 15.
Tempom (Bertalan) 28, 29.
Templom (fekete) 7.
Templom (luth. magyar) 12.
Templom (katholikus) 15.
Templom (Miklós) 10.
Templom (református) 12.
Tészla 76, 82.
Tészla patak 73.
Tészla rétje 73.
Timárbástya 20.
Tornacsarnok (szász) 12, 22.
Tornakert (szász) 12, 22.
Tömös (Alsó) 33.
Tömös (Száráz) 33, 37.
Törösvár 31, 54, 55.
Tusnád 3.
Turnu 57.
Türkös 28.
Tüzoltó másház 18.
Úszoda 16.
Üzletek 16.
Vajdabércz 76.
Valea Sindey 42, 43.
Valea Spirlei 69.
Valea Tamasului 70.
Várhegy (brassói) 24.
Várhegy (krizbai) 38.
Várta 26.
Velikán 47.
Veresmart 1.
Verfu urli 66.
Vladetz 36.
Vladetz tető 37.
Vigadó (brassói) 12.
Vidombák patak 36, 49.
Vistea mare 66.
Vizmű (brassói) 25.
Viztartó (brassói) 20.
Zaizon 28.
Zaizon patak 81.
Zenoga 63, 76.
Zernest 29.

A székelyföldi ásványvizek páratlanja.

Répati

a legjelesebb égvényes savanyuviz, mely kiválóan szerencsés vegyi összetétele, rendkívüli dus, főleg kötött szénsav-tartalma s kellemes íze folytán ritkítja párját a kontinensen.

Elsőrangú gyógyital emésztési és vizeleti nehézségeknél vese és gyomorbajokban, gyulladásos hólyag- és köszvényes bántalmak ellen stb.

Főuri kedvencz ital, határozottan a legkedvesebb pezsgőborviz.

Mint a belsőszervezet betegségei ellen legkellēmesebb és leghatásosabb s egyszersmind legolcsóbb gyógyítószer, úgy is mint páratlan élvezeti italt a „répati“ ásványvizet minden czeltudatos elfogulatlan ivónak rendes használatára lelkiismerettel ajánlhatom. A „répati“ gyógyviz szétküldése Kézdi-Vásárhely vasuti állomástól eszközöltetik.

Tisztelettel a forrás kezelője:

GYÖRGY JÓZSEF.

Bodok (Háromszékm.) hová, mint központba, a megrendelések intéztetni kéretnek.

BODOKI Matild-Forrás

különösen kötött szénsavban és szénsavas natriumban rendkívül gazdag

kristálytiszta, égvényes, vasas
SAVANYUVIZ.

Elsőrangú aczél-forrás!

A viláfgorgalomban legfelségesebb, legolcsóbb és leg-
egészségesebb, megfelelő szakértelemmel, természet-
hűen kezelt, a maga nemében páratlan vasas sava-
nyuviz.

Legelegánsabb borviz.

Vérszegénységen alapuló betegségeknel, a gyomor és az idegrendszer bántalmainál és nőibántalmaknál megbecsülhetlen gyógyíthatású kellemes ital. A „Matild” viz szétküldése Sepsiszentgyörgy vasuti állomásról eszközöltetik, rendkívüli olcsó árszámítás mellett. Tisztább, egészségesebb és kellemesebb ivóvizet készíteni sem lehet ennél!

Tisztelettel

GYÖRGY JÓZSEF

a forrás kezelője, **Bodok** (Háromszékmegye.)

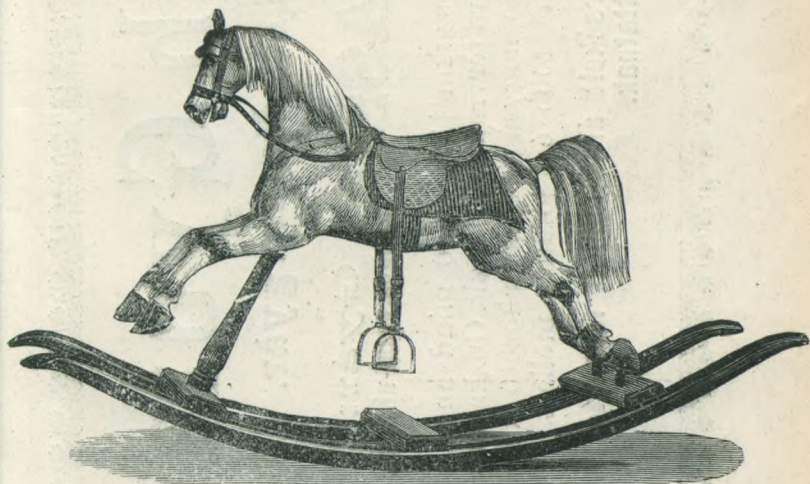
Díszmű-, üveg, és porcellán-árak.

Gebrüder Zeidner Orendi

Brassóban, Virágsor 12, a Buzasorral átellenben.

Ajánlja dúsan felszerelt raktárát belföldi, német, francia, angol és japán díszmű, üveg, porcellán, gyermekjáték árakban. lámpákban.

Piperetárgyak: szappan, illatszer, ruha- és fejkefék, fűsük stb.
Érczártyák: kanalak, kések, villák stb. **Aczélárak:** zsebkések, ol-
lók stb. **Csészék:** Alpacea, új ezüst, fa- és porcellán-lapokkal,
Utieszközök: bőröndök, kézi táskák stb. **Uri és hölgyi pénztartók,**
arczképkönyvek zenével és a nélkül, bőrkötéssel. **Tükrök, fa- és**
arany-rámában, velencei piperetükrök, háromrésztükrök. **Ülő-**
párnák, utazópárnák stb. Gummiból. **Liquor-, bor- és sörüvegek**
és poharak. **Porcellán,** kávé, Mocca ivóeszközök stb. **Virágvázá,**
lámpák, alakok stb. **Pálczák, hegyászok,** esőernyők, napernyők.
Dohányzó eszközök, legfinomabb szívarszipkák, pipák stb. **Új-ezüst**
és ércz asztali készület, gyertyatartók, csukortartó, olaj- és eczet-
tartó, dohányzó-asztal, arczképtartó, óraláncok uraknak és höl-
gyeknek, karékek, nyakékek, fülbevalók, inggombok, hölgyövek,
japán díszárak.

Nagy választék babákban és gyermek-játékszerekben.
Naponta érkeznek újdonságok.

Teutsch Gyula

első brassói gép és fémáru gyár.

Erkel-tér :
Fekete-utca 37. szám.

BRASSÓ

Гула :
Болонья, вост.-ул. 9. ш.

Szállit a pálinkafőzős szakmájába vágó mindenemű
cizikket. Malmok átalakítására tervrajzokat készít. Gőzkazán-
védszereket ; főleg különféle nagyságú és szerkezetű kut-
és tüzfőcskendő-szivattyukat, több évi jótállás mellett.

Javítások gyorsan és mérsékelt árak mellett foganato-
sittatnak.

Lázár és Verzár

BRASSOBAN.

Raktár és irodai helyiségek: Kolostor-utca 6—19.

A borszéki ásványvizek kizárólagos elárútatási fővállalata.

Gyarmat, fűszer és festék, valamint fehér és színes pamutfonal-árak raktára nagyban és kicsinyben.

Nagy készlet az „erdélyi különleges kék fejtőből” és minden színű pamutfonalakból, úgy a belföld, valamint Románia részére megkívántató előállítási formában.

Mathias Loew

BRASSÓ

Kapu-utca 8. szám.

Lásd tul

Raktár

fekete és színes **selyemszövetekből**, **selyembárszonyokból** és **plüschökből**, fekete és színes **atlasból**. Fekete **doskin** és **peruvien**. **Divat-gyapjuszövetek** férfi- és női öltönyökre. **Fekete kasmirok-** és **deleín etaminek**. **Gyapju ruhakelmék** sima és divatszínekben. **Gyapjukendők** 78 cm.-től 2.2 centm. négyszögben. **Karton satinok** simán és színesen nyomtatva. **Karton kendők** különféle minőségben. **Sternbergi szövetek** különféle festésekben. **Oxford** vonalozott és koczkás. **Parkét** sima fehérben és festetten és színes **butor szövetek** jutte-, len- és gyapjuból. Len és gyapot **grádlik**, fehér és többszínű. **Schroll-féle siffonok**, **kretonok** és **vizesvásznak** ágyneműekre 65 cm.-től 200 cm. szélességig. **Szövött- és kötött-árak** gyapotból, gyapjuból: **férfi és női harisnyák**, **gamasnik**, **gyermekruhák**, **főkötők** stb. **Normal-fehérenemű** urak és nők részére. Fehér és színes **férfiingek** minden minőségben. Mindennemű **lenzsebkendők**, szegve és színesen. Fehér, fekete és színes **gyapot**, **gyapju** és **selyem csipkék**. **Selyem szalagok**, **atlas**, **faile** és **ottoman**, divatszínekben. **Művirágok** és **disztollak** nagy választékban. **Berlini gyapju**, **harisnya-gyapju**, **moher-gyapju**, **muha** stb. **Különböző diszító cikkek**. Legnagyobb raktár **gombokból**: esont-, csiszolt kő-, agat-, gyöngyház, üveg-, fém-, paszománt- és szövetgombok. Valódi **oroszlán karikaczérna**, valódi **Clark & Com. karikaczérna**, valamint más czérnák is; nemkülönben mindenféle rövid és varróárak.

XX XX Nagy választék gyermekkalapokban. XX XX

XX
XX

Speciális formákat gyorsan készít.

XX
XX

RAKTÁR:

Habig P. és C. cs. és kir. udv. szállítótól Bécsben.

Hein J. cs. és kir. udv. szállítótól Bécsben.

Pichler J. cs. és kir. udvari szállítótól Grázban.

Messmer O. cs. és kir. engedélyezett kalapgyárából

Christy királyi engedélyezett kalapgyárából Londonból stb.

Javítások ismert pontosság és olcsó árak mellett.

XX XX Saját gyártmány: posztó-kalapok. XX XX

Tischler Henrik XX

Filz, selyem és szalmakalap gyári raktára

Brassó

Len-sor 27. szám.

Nagy raktár merev és puha filz-kalapokból, cylinderekből, elsőrendű szalmakalapok és London-kalapokból ugyanígy szintén Sport-kalap és sport-sapkákból minden facon és színben urak és gyermekek számára.

Új és női turistakalapok.

Borszék gyógyfürdő

Erdély hazarész, Csikmegyében

Posta- és távirda-állomás.

A fürdőidény tart: június 1-től szeptember 15-ig.

Világhírű földes, vasas és egyszerű savanyuvíz. Szén-savas hideg tükörfürdők. Erdélynek első jól berendezett hidegvíz-gyógyintézete; kitűnő vasláp fürdőkkel. 882 méter magas fekvésű havasalji klimatikus gyógyhely sűrű fenyvesek között.

Javalva van főképpen a **vérszegénység** és **idegbántalmak** majd minden neménél, **emésztést zavaroknál**, **tüdőbeiegség** és **női bajoknál** stb.

A közlekedés könnyítésére július 1-től szeptember 10-ig mindennapos gyorskocsi-járat van rendszeresítve a százsz-régeni vasúti indóháztól Borszékig.

A híres borszéki savanyuvizek főraktára **Lázár és Verzárnál Brassóban** van, kik mint kiszállítók Románia minden nagyobb városában raktárokat tartanak, hol a víz friss töltésben folyton kapható, s hová a víz szállítását illető kérdezősködések intézendők; ellenben a fürdőt illetőleg felvilágosítással szolgál a Borszéken székelő igazgatóság.

***Borszéki fürdő-
és üzletigazgatóság.***

On parle français

GYÓGYSZERTÁR A MEDVÉNEZ.

Árvaház-utca 1. szám és Hirschner-utca sarkán.

Kitűnően berendezett első rangú gyógyszerár.

Ásványvizek nagyban való raktára.

Bel- és külföldi piperecikkek.

Illatszerek és különlegességek.

Tájékoztatást kérő kérdésekre legnagyobb készséggel felelünk.

On parle italiano

RÓTH VICTOR, Brassó.

English spoken.

On parle français

✧ Radna-Borberek ✧

(Besztercze-Naszódvármegye.)

Az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület fürdője.

A legszebb vidéken fenyvesek közt fekszik. Körülötte az **Ünökkő**, a gyopáros **Korongyos**, **Krecsunyel**, **Ómuluj**, **Klaj** hegyek. Nem messze a történelmi nevezetességű **borgói** és **radnai** szorosok. Fekvése a legfenségesebb. A völgy, hol a fürdőtelep van, őserdők örökzöldjétől csodás szépségű. Bukovina-felé kapuja a híres **Ördög-szoros** a Bálint és Gábor szirtekkel és tovább sötét és bizar szírtömegek mindenhol. A tölgy-, bükk- és fenyves erdőkből **ozonos levegő** terjed szét és hús patakok édes moraja zug felénk. **Vize** kitűnő vasas savanyu víz. Vastartalma 10° C. Hasonmása a hírneves karlsbrunni, charlottenbrunni és krynicai vizeknek. Orvosi értéke felülmulja ezeket.

Vérszegényeknek páratlan hatása.

Kolozsvártól—Beszterczeig vasuton. Beszterczétől kocsin lehet ide jutni (6 frt). Szobák ára **mérsékelt**. Az E. K. E. vendéglőjében 80 krtól 1 frt 70 krig kaphatók kényelmes berendezésű szobák. Gyógydíj 1 frt. Koszt: ebéd (4 tál étel) 80 kr, vacsora 50 kr.—

Meleg fürdő 35 kr, hideg fürdő 10 kr.

A fürdő forrás vize Széchenyi forrás név alatt van forgalomba hozva.

A magas fekvés, a gyönyörű erdős környezet, a pompás hegyi utak, a fenyvesek kigőzölgésétől fűszeres, friss, tiszta levegő, a kitűnő víz, az érdekes kiránduló helyek: a **legelső klimatikus gyógyítóhelylő** tették e fürdőt.

Fürdőidőszak kezdete jul. 1., vége szept. 5.

Kérdőzködőknek kimerítő felvilágosítással szolgál az **E. K. E. főtitkári hivatala** Kolozsvárt (Jókai-utca 11. szám), vagy a radna-borbereki osztály elnöksége Ó-Radnán.

A nyári idő alatt naponként közlekedő postajarat.

Kolozsvár, 1895. jun. hó.

Telefon 76.

AZ ELNÖKSÉG.

Scherg Vilmos és társa,

gyapju-, posztó- és divatárú-gyár Brassó.

Hasznos: főtér Iskola-sor utca 23. sz.

Ajánlják a n. é. közönségnek, kizárólagosan **csakis tiszt-
ta gyapjuból készült saját gyármányukat**, u. m.: kabát-,
nadrag-, felsőkabát-, esőköpenyeg-, cheviot-, kartoltfonalu
cheviot- és kartoltfonalu szövetüket.

Tiszti, valamint egyéb egyenruházati posztóikat. Urak-
nak posztó-utikendőiket, valamint női posztókendőiket.

Futó-szőnyegeiket és lótakarítóikat, a legnagyobb és legszebb
választékban, gyári áron.

Mintalapok megnézés végett kívánatra kiadatnak

Igyunk Livia-forrás vizet!

Kezelő: A Z ERDÉLYRÉSZI K Á R P Á T - E G Y E S Ü L E T.

Forrás-tulajdonos: BETHLEN ANDRÁS gróf.

Mint gyógyító-víz:
páratlan!

Mint élvezeti víz:
kitűnő!

Dombhádi Livia-forrás.

Orvosi vélemény szerint az orvosi összetételhez képest gyógyítóereje is kitűnő. Belső alkalmazására, különösen hurutos-bajok gyógyulnak. Emésztési zavarok, étvágyhiány, gyomorerégés, gyomorsavanyúság, aranyeres bántalmak, epezsavarok, gyomor és bélhurut javulni fognak a Dombhádi Livia-forrás víz alkalmazására. Kiváló sikerrel használható a légző szervek hurujainál, a köhögési inger és tüdőhurutnál is.

Megrendeléseket elfogad az Erdélyrészi Kárpát-Egyesület központi főtitkári hivatala Kolozsvárt és az összes osztályok elnökségei.

Árak: 20 2 literes üveg 4 ft 80 kr., 25 1 literes üveg 4 ft 80 kr., 50 1/2 literes üveg 6 ft 80 kr. ládával és üveggel.

Ugyancsak Dombháton 90 szoba áll a közönség rendelkezésére 60 krtól feljebb.

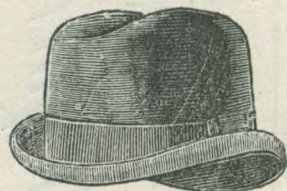
Pontos kiszolgálás.

NAGY ISTVÁN

kalapraktára

Brassó, Len-sor 35. sz.

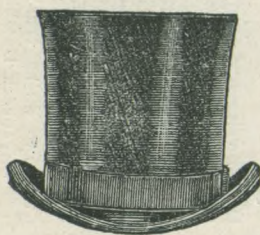
A legkülön-
bözőbb elsőran-
gu gyárakból
származó

nemez, selyem, posztó és
szalma-kalapokat

mindennemű alak és színben
urak és gyermekek
számára

legfinomabb kivitelben ajánlja.

Javítások gyor-
san pontosan és
legolcsóbban
eszközöltetnek.

Mindenkor nagy választék.

Jó ízlés és olcsó árak.

Kalapok minden évszakban újak.

Müller Károly

üveg-, porcellán-, tükör- és lámpa-áru

RAKTÁR.

A porumbáki üveggyár raktára.

Brassó, Kapu-utca 19.

Ajánlja dusan felszerelt raktárát és pedig:

1 asztali Szervice (üveg)	12 P.	42 darab	frt. 7 40-tól	fölfelé.
1 sör	"	6 P.	6.70	" "
1 liquer	"	6 P.	—90	" "
1 asztali	" (porcellán)	12 P.	62 darab	15.50 " "
1 kávé	"	12 P.	27	7.80 " "
1 asztali	"	6-részű	"	4.70 " "

ezen kívül nagy választékban asztali és függőlámpák, képrámák aranyban, faragva és nem faragva, Majolica díszáruk, Bendorfi Alpacca és chinai ezüst evőeszközök, felszolgáló lapok, virágvázáik, irodai szerek (tintatartók, íratnyomók stb.) finom és tűzmentes edények, valamint sok más a háztartásnál naponként szükséges cikkek a legfinomabb minőségben, legolcsóbban.

Továbbá: **egy fölülmulhatlan folyadékony arany színű máz**

bármelyik tárgy megaranyozására, üvegekben á 25 kr. Mesterséges ablakdiszítés (a költséges üvegfestést pótolván) magánlakásoknál és éttermekben, bármelyik táblán használható, táblánként 30 krtól felfelé; ugyszintén ablakfüggőképek és előtolók izléses réginémet és más korszerű mintákban.

Ablak gyorstisztító-szer

az összes ablak- és tükörtányérok tisztítására víz hozzáadása nélkül (csomagokan á 8 és 10 kr), mi által pénzben és időben megtakarítás érhető el.

DR. GUST

száj- és fogápolási antiseptikus szereit,

melyek a fogorvoslat legujabb elvei szerint a legjobb anyagból elkészítve, kitűnőknek bizonyultak:

1. természetes és műfogak tisztítására,
2. odvas és eves fogaknál a betegség gyors haladását akadályozólag,
3. puha szivacsos és könnyen vérző és ez által lógó fogak ellen,
4. fogkő növekedése ellen,
5. fog- és gyomorbajban szenvedőknél fejlődő rossz szag és szájiz ellen,
6. fogfájásnál, mint enyhítő szer,
7. mint kellemesen ható, frissítő és erősítő szer a szájüreg szerveire.

Á r a:

- 1 palaczk szájviz 55 kr és 1 frt, több hétre való.
1 doboz fogpor 25 és 45 kr. " " "
1 szelencze fogpép 50 kr.

Letétraktárok Magyarország minden nevezetesebb gyógy- és illatszertáraiban.

A fent nevezett, legalább 2 frtig érő szer-
ek elszállítása az összeg utánvétele mellett por-
tómentesen foganatosíttatnak.

Vezér-raktár Brassóban:

Dr. Gust Henrik, fogorvosnál

Főter, Aimasor 19.

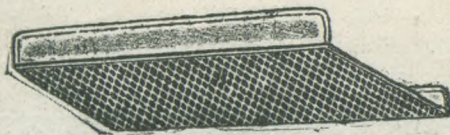
Első brassói cs. és kir. szab. vasbutor- és sodronymátrác-gvár.

Bernhard Rudolf

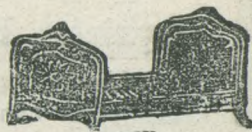
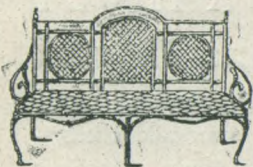
gép-, mű- és épületlakatos

Brassó.

Ajánlja raktárát mindennemű vasbutorokból, mint szalon, lakó- és hálószobák, kávéházak és szállók berendezését elegáns kivitelben és legolcsóbb árakon; továbbá aczélsodronymátrácokat, kerti sátrakat (lugasok) és butorokat. Minden gép- és

építési szakba vágó lakatosmunkák és javítások is szolidan teljesíttetnek s legjutányosabban számíttatnak. Kovácsolt vas erkély- és lépcső-korlátok, sirkerítések és más rácszatok elkészítése minden stíl szerint legizlésebb kivitelben zajtalanul záró, javi-

tott acél ablak- és ajtó-rouleaux (redőnyök), takaréktűzhelyek egész vasból vagy csempével díszítve.

Elismert legszolidabb gyakorlati vasalások ajtókra és ablakokra. Szab. pneumatikus ajtó-önzárók.

Gyermek- és beteg-kocsik legolcsóbb árak mellett.

Lég- és vízcsövek bevezetése.

Telefon és házi távirók bevezetése.

Kelemen Ferencz

gyógyszertára a »fehér templomhoz«

BRASSÓ főter, Lensor 32. sz. a.

Ajánlja folyton friss töltésű ásványviz-zel, bel- és külföldi különlegességekkel, il-latszerekkel és a betegápolásra megkíván-tató kötőszerekkel és mézga- (gummi) áruk-kal dusan ellátott raktárát, az őszi és téli időnykor köhögés és rekedtség ellen kitűnő utifü lepényke és más szerek köhögés ellen.

MUSCHALEK KÁROLY

fényképész, Kapu-utca 27. szám,

Ajánlja magát a fényképészeti szak-mába vágó mindennemű munkák elkészí-tésére, valódi művészi kivitelben mérsékelt árak mellett.

Ugyanott kaphatók Brassó és kör-nyékének tájképei is.

